

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**SYMBOLY A RITUÁLY
VE SKAUTSKÉM ODDÍLE**

Vedoucí práce: Doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Kamil Ošlejšek
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: VI.

2008

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

24. dubna 2008

Děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. Michalovi Kaplánkovi, Th.D.
Za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. SKAUTING JAKO VÝCHOVA DĚTÍ, MLÁDEŽE A DOSPĚLÝCH.....	9
1.1 Definice skautingu.....	9
1.2 Skautské hnutí a jeho historie.....	10
1.3 Skautská výchova.....	14
1.3.1 Základní rysy skautské výchovy	15
1.3.2 Věkové kategorie ve skautské výchově.....	19
1.4 Skautský oddíl a jeho činnost.....	20
1.4.1 Oddíl a jeho formy.....	20
1.4.2 Skautský oddíl jako součást organizační struktury.....	21
1.4.3 Vůdce oddílu a oddílová rada.....	22
1.4.3.1 Charakteristika skautského vůdce.....	22
1.4.3.2 Oddílová rada.....	24
1.4.3.3 Vzdělávání oddílových představitelů.....	25
1.4.4 Důležité prvky skautské činnosti.....	26
1.4.4.1 Družinový systém.....	26
1.4.4.2 Program osobního růstu.....	27
1.4.4.3 Symbolický rámeček.....	28
2. SYMBOLY A RITUÁLY V LIDSKÉM ŽIVOTĚ.....	29
2.1 Definice symbolu a rituálu.....	29
2.1.1 Symbol v pojetí P. Tillicha.....	30
2.2 Symbol, znamení a znak.....	31
2.3 Význam symbolů a rituálů.....	34
3. SYMBOLY A RITUÁLY VE SKAUTINGU.....	37
3.1 Mezinárodní symboly a rituály.....	37
3.1.1 Skaut jako posel míru.....	37
3.1.2 Skautský kroj.....	39
3.1.3 Skautská lilie.....	39
3.1.4 Skautský pozdrav.....	41
3.1.5 Skautský slib a zákon.....	42
3.1.6 Skautské heslo, skautský příkaz a skautský signál.....	43
3.1.7 Skautská večerka a Gilwellský kruh.....	44
3.1.8 Patron skautů a skautské svátky.....	45
3.1.9 Jamboree.....	46
3.1.10 Chlapecký skauting.....	47
3.1.10.1 Vlčata.....	49
3.1.10.2 Skauti.....	52
3.1.10.3 Roveři.....	52

3.1.11	Dívčí skauting.....	54
3.1.11.1	Růžová poupátka, Brownies – šotci, skřítki.....	55
3.1.11.2	Skautky.....	56
3.1.11.3	Rangers.....	57
3.1.12	Mezinárodní společenství skautů a skautek – ISGF.....	57
3.2	Symbole a rituály v českém skautingu.....	58
3.2.1	Symbol českého skauta – junáka.....	58
3.2.2	Kroj junáka.....	59
3.2.2.1	Krojové označení světlušek, žabiček a vlčat.....	60
3.2.2.2	Krojové označení skautů, skautek, roverů a rangers.....	61
3.2.2.3	Krojové označení činovníků a činovnic.....	62
3.2.3	Junácký pozdrav a junácká hymna.....	63
3.2.4	Znak lesních škol a lesních kurzů.....	64
3.2.5	Speciální výchovné kategorie a jejich symbole a rituály.....	65
3.2.5.1	Světlušky a žabičky.....	65
3.2.5.2	Znak vodních skautů a skautek.....	67
3.2.6	Skautské řády a vyznamenání.....	67
4.	ODDÍLOVÁ SYMBOLIKA A RITUÁLY	68
4.1	Obecné symbole a rituály.....	69
4.1.1	Oddílová vlajka.....	69
4.1.2	Oddílová klubovna.....	70
4.1.3	Oddílová kronika.....	70
4.1.4	Družinové symbole a rituály.....	70
4.1.4.1	Znak a pokřik družiny.....	70
4.1.4.2	Vlajka družiny.....	71
4.2	Symbole a rituály v 6. skautském oddíle Nibowaka.....	71
4.2.1	Založení oddílu Nibowaka.....	72
4.2.2	Název oddílu.....	72
4.2.3	Oddílový znak.....	73
4.2.4	Vlajka oddílu Nibowaka.....	75
4.2.5	Oddílové heslo, pokřik a pozdrav.....	76
4.2.6	Oddílová hymna.....	76
4.2.7	Oddílový časopis Wakand.....	76
4.2.8	Oddílový patron a oddílový přívěšek Wakan.....	77
4.2.9	Složení oddílu.....	77
4.2.9.1	Oddíl skautů a vlčat.....	77
4.2.9.2	Rowerský kmen Nibowaka.....	84
4.2.9.3	PAS divadlo Nibowaka	91
ZÁVĚR.....	93	
Seznam literatury.....	94	
Seznam zkratk.....	97	
Seznam příloh.....	98	
Přílohy.....	100	

Úvod

Skauting a dlouholetá činnost ve skautském oddíle mne motivovala ke studiu pedagogiky volného času a proto jsem zvolil i oblast skautingu jako téma diplomové práce.

Členem organizace Junák – svaz skautů a skautek jsem od roku 1994. V roce 2002 jsem převzal funkci oddílového vůdce chlapeckého skautského oddílu. Od vstupu do skautského oddílu až po dnešní dobu jsem aktivně zapojen do skautské činnosti, myšlenky a výchovné metody skautingu ovlivnily celý můj život. Skauting může mladému člověku přinést nejen oporu ve společenství lidí, ale díky skautskému zákonu a slibu, symbolům a rituálům, člověk přijme do svého života řád, který je ve výchově k osobnosti velice důležitý. V dnešní době se velice málo klade důraz na využívání symbolů a rituálů ve výchově a přitom se můžeme skoro na každém kroku setkat s nějakou podobou symbolismu a nebo rituálu. Symboly a rituály jsou základním prvkem ve skautské výchově a proto je velice důležité zmínit jejich význam.

Za cíl této diplomové práce si kladu představit symboly a rituály ve skautském oddíle a ve skautingu vůbec a dokázat, že skautská symbolika a skautské rituály jsou významnými prostředky ve výchově dětí, mládeže, ale i dospělých ve volném čase.

V kapitole první bych chtěl představit výchovný záměr české organizace Junák, svazu skautů a skautek v české republice a přiblížit vznik skautského hnutí, jeho výchozí myšlenky a hlavně vyzdvihnout postavení skautingu v pedagogice volného času.

Dále se v této kapitole zaměřuji přímo na skautský oddíl a zabývám se nejen typem či druhem skautského oddílu a jakou má organizační strukturu, ale i základními prvky skautské činnosti v oddíle a snažím se charakterizovat vůdce oddílu a další oddílové představitele. Tuto kapitolu jsem nazval jako úvodní, jejímž smyslem je pochopení významu jednotlivých rituálů a symbolů, které se v oddíle používají. Snažil jsem se tuto kapitolu pojmout tak, aby měla i zásadní význam pro ty, kteří mají minimální zkušenost ze skautským hnutím.

Kapitola druhá je zaměřena na symboly a rituály v lidském životě, zde definuji pojem symbol a rituál a nahlížím na různá pojetí této problematiky. Zde si kladu základní otázku, jestli můžeme hovořit ve skautingu přímo o symbolech a nebo pouze jen o znacích a snažím se nalézt jasnou odpověď. Závěr kapitoly je věnován významu symbolů a rituálů pro život člověka.

Konkrétní symboly a rituály jsou již popsány v kapitole třetí, která je rozdělena na mezinárodní skautské symboly a rituály a na symboly a rituály v českém skautingu. Symboly a rituály v pojetí širším, mezinárodním jsou základními prvky pro symboliku a rituály v každém skautském oddíle. Tento společný základ je stejný pro všechny skautské organizace na celém světě, zde popisují samotného skauta jako symbol a symboliku základních skautských myšlenek.

Symboly a rituály v českém skautingu jsou určitým způsobem specifické, jednak mají i historický význam, ale vycházejí nejen z myšlenek zakladatele skautského hnutí R. Badena-Powella, ale také z myšlenek woodcraftu od E. T. Setona.

V Kapitole čtvrté se věnuji oddílové symbolice a oddílovým rituálům. Zde musím zdůraznit, že mezi symboly a rituály které se vyskytují ve skautském oddíle samozřejmě patří i ty mezinárodní a jsou dokonce významnými prvky. Symboly a rituály, které jsou popsány v této kapitole jsou spjaty pouze z oddílem samotným a z jeho činností. Chci tím říci, že skautské myšlenky, symboly a rituály, které jsou definovány v této celé diplomové práci, můžeme nazvat jako oddílové, protože jsou součástí každého skautského oddílu.

Čtvrtá kapitola je rozdělena na obecné symboly a rituály, tedy ty, které jsou stejné pro všechny skautské oddíly. Její druhá část je věnována symbolům a rituálům v 6. skautském oddíle Nibowaka v Boskovicích. Zpracování této druhé části se poněkud liší přístupem a sběrem informací. Zde vycházím z oddílových kronik, z oddílového časopisu a převážně z ústního podání představitelů a pamětníků tohoto oddílu. I přestože se nejedná o standardní zdroje diplomové práce, individuální symboly a rituály každého oddílu tvoří s obecnými symboly a rituály syntézu, která má v této oblasti dost zásadní význam. Na symboly

a rituály ve skautském oddíle musíme nahlížet ze dvou pohledů, pohled první je, že díky obecným symbolům a rituálům jsou oddíly mezi sebou propojeny a druhý pohled dává možnost individuálních symbolů a rituálů v oddíle a tím jednak vytváří skupinu která se i trošku vyčleňuje, v dobrém slova smyslu a vytváří tak pro samotný oddíl, ale i jejich členy osobní prostor.

Cílem této práce je jednak představit symboly a rituály používané ve skautském oddíle, ale nejen definovat a popisovat, ale nalézt i počátky těchto symbolů a rituálů, jejich vznik, z čeho vycházejí a co stálo u jejich zrodu. Nebylo těžké popsat určitý symbol a rituál, ale mnohem náročnější bylo nalézt a pochopit příčiny vzniku těchto symbolů a rituálů.

Mezi základní použité zdroje řadím skautskou literaturu, ale i zde jsem musel nahlížet do knih staršího vydání, jelikož v dnešní době je sice v nové literatuře detailně popsán určitý rituál a symbol, ale důvod vykonávání tohoto rituálu, nebo význam použití symbolu není zcela jasný.

Tato diplomová práce je výjimečná jednak v rozsahu, kde jsou popsány symboly a rituály které se ve skautingu používají a vytváří tak určitý celek, který začíná základními myšlenkami tohoto hnutí, z něhož vycházejí obecné symboly a rituály. Tyto obecné symboly a rituály jsou pevným základem pro symboly a rituály ve skautingu českém a ty jsou propojeny s individuálními symboly a rituály každého oddílu.

Symbolika a rituály mají pro člověka dost zásadní význam, i když hovoříme jen o symbolech a rituálech ve skautském oddíle tak i přesto musím zdůraznit jejich významnost.

V dnešní ateistické společnosti se slova jako rituál a symbol stávají tabu, ale díky nim se otevírá jiný obzor a to přináší člověku širší vnímání života.

1. Skauting jako výchova dětí, mládeže a dospělých

„Kluci ve městě už tolik her neužijí; snad jim to teď nahradí skauting. Děti se mají nechat trochu řídit; dítě vyrostlé venku je vynalézavější, samostatnější a praktičtější...“

(K. Čapek: Hovory s TGM)

1.1 Definice skautingu

Skauting může mít mnoho různých forem, každá společnost, která toto výchovné hnutí využívá, si je může do jisté míry přizpůsobit podle svých potřeb. V dnešní době skautské hnutí působí ve více než 150 státech a sdružuje asi 16 milionů skautů a 8 milionů skautek, ale i přesto, že každá skautská organizace může zvážit vlastní výchovné podmínky podle svého charakteru, je nutné dodržovat „společný jmenovatel“ – společné základy, hodnoty, cíle, principy a metody, které spojují hnutí na celém světě. Tyto základy byly přijaty členskými organizacemi WOSM (The World Organization of the Scout Movement, Světová organizace skautského hnutí) v roce 1977 v Montrealu u příležitosti 26. Světové skautské konference. Skautské hnutí je *„dobrovolné, nepolitické, výchovné hnutí pro mladé lidi, přístupné všem bez ohledu na původ, rasu nebo náboženské vyznání, v souladu s cílem, principy a metodou“*¹ Skauting je hnutí dobrovolné, kde slovo hnutí znamená určité seskupení lidí, které spojuje stejná myšlenka, stejná idea. Samozřejmě je důležitá jednota, která neznámá jen uniformitu, skauting klade význam i pro různorodost a individualitu každého člena. Hnutí není určeno každému, dobrovolnost znamená to, že kdo chce být členem, dobrovolně přijme myšlenky skautingu. V této oblasti je i pro skauting dlouhodobá výzva v nabídce činností a v prezentaci, aby se co nejvíce lidí ze

¹ BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.*. Liberec: Skauting, 1992. s. 16.

svobodné vůle přihlásilo ke společným myšlenkám. Že skautské hnutí je určeno pro mladé lidi, znamená, že hlavně na tuto věkovou kategorii nemá být zapomenuto, samozřejmě je hnutí otevřeno i pro malé děti a dospělé. Nezávislost hnutí znamená, že organizace a ani její představitelé se nesmějí identifikovat s žádnou politickou mocí, s žádnou politickou stranou. To však nevyklučuje, že v rámci odpovědného občanství může soukromá osoba, nikoliv jako skaut být aktivní v politické sféře. Někdy je skauting považován za hnutí rekreační, rekreace není cílem, ale může být prostředkem k dosažení cílů výchovných. Jednou z nejdůležitějších zásad skautingu je zákaz diskriminace ať už v oblasti náboženství, původu nebo rasy.²

1.2 Skautského hnutí a jeho historie

Skautské hnutí bylo založeno ve Velké Británii lordem R. S. S. Badenem-Powellem. I přesto, že světová ústava skautingu hovoří pouze o tomto jediném zakladateli, ojedinečnost českého skautingu je v tom, že přiznává dva základní směry, dva zakladatele. První je tedy Robert Baden-Powell a druhým směrem jsou myšlenky E. T. Setona (woodcraft, Liga lesní moudrosti). U nás hnutí založil A. B. Svojsík a z jeho iniciativy bylo nazváno Junák – český skaut, který tuto významnou výchovnou syntézu, ještě přizpůsobil charakteru naší společnosti. Robert Baden-Powell zdůrazňoval ve skautingu především **smysl pro řád**, kde rozumný řád je oporou správného života člověka. Veškerá skutečnost která existuje je výsledkem Boží činnosti. Člověk má tento řád objevovat, poznávat –např. vědecké bádání – a samozřejmě tento řád nejen v životě, ale i v přírodě, ve výchově a ve společnosti respektovat. **Služba** bližním, vlasti, církvi a celému lidstvu jako přikázání lásky k bližnímu je jeho charakteristikou skautingu. Jako poslední důraz kladl na **komplexní výchovu**, na výchovu tělesnou, duševní, sociální, mravní a duchovní. Jeho vidina správného skauta spočívala v přijmutí role člověka s osobní ctí (vzor rytířských ctností, pozdější britský gentleman) s náboženskou tolerancí, spolehlivého v občanských záležitostech

² Srov. BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.*. Liberec: Skauting, 1992. s. 16-18.

a s porozuměním pro mezinárodní bratrství. Seton klade důraz na **duchovní základ**, a ten vysvětluje tak, že člověk by měl spiritualitu prožívat individuálně, člověk nemusí být členem nějaké náboženské společnosti, nemusí chodit do kostela. Vztah s Bohem může člověk nalézt i v přírodě. **Krása** byla pro Setona dalším nosným základem. Člověk má krásu vnímat, ale i něco krásného vytvářet. Krása je inspirací pro duchovní život, krása je cesta k Bohu. Uznával jako životní styl, **soulad člověka s přírodou**, bohaté využívání symbolů a **tvorivost**, kladl význam **rodině a její soudržnosti**. Myšlenky skautingu zasáhl především ve svém důrazu na individualitu člověka a v přijetí indiánské symboliky, kde symbol je ukazatelem cesty života. Seton kritizoval R. Badena-Powella za velké množství „vojenských prvků“ ve skautské výchově a „církevnictvím“, které potlačovalo duchovní individualitu.³

Robert Stephenson Smyth Baden-Powell (1857 – 1941) je důstojníkem z povolání již od devatenácti let, díky své kariéře ve vojenské službě se proslavil v mnoha taženích a bitvách v Indii, Afganistánu a v Africe. Jako člen výzvedné služby je výborným zvědem a pátračem a díky svým zkušenostem cvičil i druhé. Pro průzkumníky napsal v roce 1899 příručku „Aids to scouting“. Příručka je sborníkem pokynů pro průzkum, zvědy, umění jak hledat cestu, stopování, pozorování, předávání zpráv. Anglické „to scout“ slovo skaut se dá přeložit jako průzkumník, pátrač, stopař, zvěd, zvědavý. Po návratu z Mafekingu se Baden-Powell dozvěděl, že příručka byla již vydána a byla velice oblíbená u anglických chlapců. B. P. nadšený nebyl jelikož tato příručka byla určena zásadně pouze jen pro vojáky. Po zkušenosti za búrské války v Jižní Africe, kdy použil chlapců jako spojku, při zásobování a sanitní službě, se změnil jeho pohled na chlapce. Zjistil, že ne jenom správný voják, ale i chlapec může mít cíl za který je ochoten bojovat a obětovat vše. A proto se rozhodl příručku „Aids to scouting“ přepracovat čistě pro chlapce. Roku 1907 uspořádal pro dvacet hochů z různých sociálních vrstev pokusný tábor na ostrůvku Brownsea u jihoanglického pobřeží.

³ Srov. ZAJÍC, J. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 10-13.

Tento tábor a rok 1907 se považuje za založení skautského hnutí. V roce 1908 vydal již přepracovanou příručku „Scouting for Boys“ – skauting pro chlapce.

B. P. nejprve nechtěl založit vlastní novou organizaci, ale svou výchovnou metodu, chtěl navrhnout již existujícím organizacím, jelikož bylo veliké množství chlapců, kteří o skauting měli zájem, rozhodl se přece jenom samostatnou skautskou organizaci založit. I přesto, že první myšlenky skautingu byly určeny pouze chlapcům a B. P. budovat dívčí skauting nezamýšlel, pomocí jeho sestry v roce 1910 byla založena organizace Girls Guides – dívky skautky. První skautská organizace mimo Británii vznikla v roce 1909 v jihoamerické Chile. Od roku 1910 byly skautské organizace založeny téměř v celé Evropě.⁴

Některé prostředky skautské výchovy byly v Čechách známé již v roce 1911, kdy se uplatňovaly na řadě škol především v tělesné výchově. V praxi se je pokoušeli uplatňovat i cvičitelé Sokola. Propagátorů skautingu byla celá řada např. Ing. F. Hofmeister, Dr. J. Hořejší, a především A. B. Svojsík, který jako první po návštěvě Anglie si uvědomil, že skauting není jen nějakým doplňkem tělocviku, ale uceleným výchovným systémem. A díky jeho následné propagaci, je chápán jako zakladatel skautingu v Čechách. Antonín Benjamín Svojsík (1876 – 1938) byl středoškolským profesorem tělocviku, angažován v Sokole, členem pěveckého učitelského kvarteta, jako nejmladší člen si přidal ke svému jménu umělecké jméno Benjamín. Svojsík si představoval, že skauting najde uplatnění v Sokole a proto k příležitosti VI. všesokolského sletu vydal v roce 1912 knihu „Základy Junáctví“ kde vycházel hlavně z knihy „Scouting for Boys“ a ze Setonových myšlenek. Zástupci Sokola se ke skautingu chovali velice chladně a kritizovali nenárodní a neslovanské základy hnutí. Svojsík proto hledal i vhodnější český název a jako ekvivalent slova skaut našel slovo junák. První tábor uspořádal Svojsík v roce 1912 ve Vorlovských lesích pod hradem Lipnicí na Humpolecku. Jelikož i nadále jeho výzva přijmutí skautingu do Sokola nebyla akceptována, rozhodl se založit skautský odbor při Svazu spolků a přátel tělesné výchovy mládeže v Praze. V roce 1914 na základě velkého zájmu byl založen

⁴ Srov. *Cestou k Pramenům*. Praha: Junácká edice, 1994. s. 5-12.

samostatný spolek Junák – Český skaut a v roce 1915 i dívčí odbor tohoto spolku.⁵

V samostatném československém státě bylo prvořadé sjednocení českého skautingu. Koncem roku 1919 měl Svaz již 250 oddílů a rok poté již 400 oddílů a 10 tisíci členy, ale i přesto se úplnou jednotu Svazu nepodařilo udržet. V roce 1938 kdy zemřel zakladatel A. B. Svojsík, dosáhl svaz největšího rozvoje počtem 65 000 členů. Za znak již byla přijata skautská lilie s psí hlavou, podle návrhu M. Alše, vycházel i časopis Skaut – Junák a časopis Vůdce pro skautské činovníky. Za nacistické okupace zavládla cenzura činnosti a perzekuce a byl činěn nátlak k vystoupení junáka z mezinárodní skautské organizace. V roce 1940 byl Junák zakázán, většina oddílů přerušila svoji činnost a některé byly i dále aktivní ale skrytí pod dorostem Klubu českých turistů, sportovních klubech apod. Řada skautů se zapojila do odboje doma i v zahraničí. Junák v roce osvobození 1945 i přes veškeré potíže již pořádal letní tábory a lesní školy. Na nátlak komunistů musel Junák v tomto období vstoupit do SČM (Svaz československé mládeže) V roce 1947 se účastnilo 500 skautů a skautek světového jamboree (celosvětové setkání skautů) ve Francii, kde měli veliký úspěch. V letech 1948- 67 nastalo potlačení skautingu, Junák byl zbaven členství v mezinárodním skautském ústředí, jelikož byl součástí SČM a to porušovalo požadavek jakékoliv politické nezávislosti. V roce 1951 byl Junák úplně rozpuštěn a o mimoškolní výchovu se staraly pionýrské organizace. 1968 byl rokem kdy Junák mohl opět zahájit na krátké období svou činnost, ale přes veškeré snahy byl už v roce 1970 opět zakázán. Po zhroucení komunistického režimu v roce 1989 byl Junák znovu obnoven a v tomto roce byly schváleny i nové stanovy organizace a její název Junák – svaz skautů a skautek.⁶

⁵ Srov. PLAJNER, R. *Úsvit českého Junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992. s. 35-57.

⁶ Srov. *Cestou k Pramenům*. Praha: Junácká edice, 1994. s. 18-37.

1.3 Skautská výchova

Pojetí výchovy a vzdělávání jako celoživotního procesu se prosadilo teprve začátkem dvacátého století, do této doby se týkala výchova a vzdělávání jen dětí a výchovný proces končil v období dospívání. V dnešní době již existuje výchova a vzdělávání dospělých – andragogika a dokonce i výchova vzdělávání osob stárnoucích – gerontagogika. Skautská výchova se chápe také jako celoživotní proces, proto jsou vytvořeny programy pro skautské vůdce, semináře pro činovníky, lesní školy a různé skautské kurzy a skauti ve věku důchodovém se mohou účastnit různých aktivit oldskautských kmenů. I když myšlenka výchovy a vzdělávání jako celoživotního procesu se v podstatě prosadila teprve nedávno, tímto směrem již krácel více než před 300 lety Jan Amos Komenský který ve své knize Pampaedia aneb Vševýchova zdůrazňoval, aby byli vychováváni všichni lidé v každém věku. J. A. Komenský navrhl vytvoření sedm škol života od školy zrození až po školu stáří a i skauting ve své výchově respektuje věkové odlišnosti a vytváří program nejen pro ty nejmladší (vlčata, světlušky), ale i pro rovery a oldskauty. Důležité je zdůraznit, že výchova ve své podstatě neznamená člověka násilně formovat, ale snažit se člověka ochránit před neznalostí, nevědomostí a pomoci při jeho cestě životem a připravit ho na různé životní situace.

J. A. Komenský přirovnává špatného vychovatele a učitele k ukazateli u cesty, ukazuje sice správnou cestu, ale samy zůstávají na místě a nikam nejdou. Správný učitel a vychovatel, ale i skautský vůdce musí vychovávat a učit svým vlastním příkladem. Každý jehož posláním je vychovávat a učit ostatní, má být spíše průvodcem na cestách životem, než pouhým ukazatelem. Výchova není jen jednosměrný pohyb od vychovatele k vychovávanému, ale ve skutečnosti, je to vzájemné působení. Skautský vůdce se neustále učí od dětí, ale i ze svých zkušeností, úspěchů a samozřejmě i z nezdarů. Cílem skautské pedagogiky není jen učit se vychovávat druhé, ale i sebe.⁷

Na výchově jedince se podílí řada činitelů, můžeme rozlišovat formální vzdělávání, které je organizačně a hierarchicky uspořádáno, sem patří převážně

⁷ Srov. RUŽIČKA, V. , BŘICHÁČEK, V. *Pedagogika*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 7-8.

školy. Potom neformální vzdělávání, kde si člověk osvojuje hodnoty a znalosti prostřednictvím rodiny, přátel a vlivem nejrůznějších dalších faktorů. Skauting a skautskou výchovu můžeme zařadit do poslední skupiny a to do non-formálního vzdělávání, nebo-li do vzdělávání mimoškolního. Tato poslední skupina je charakteristická tím, že je také organizovanou činností, ale pouze pro jistý okruh zájemců, kteří se ztotožní s nabízenými výchovnými metodami a výchovnými cíli.

„Podle stanov Světové skautské organizace (WOSM) je cílem skautského hnutí přispět k vývoji mladých lidí, aby rozvíjeli své tělesné, rozumové, sociální a duchovní schopnosti. Zaměřuje se přitom na jedince jako odpovědné občany a členy místních, národních i mezinárodních společenství. Nechce nahrazovat rodinu, školu, náboženské či jiné instituce, ale doplňuje je svéráznými postupy, kterými rozvíjí jedince v malých vrstevnických skupinách, mnohé činnosti provádí v přírodě a v souladu s přírodou.“⁸

Skautské hnutí není náhradou za školu, nemá nahrazovat rodinu či jiné instituce, ale ve výchově má specifickou roli. Díky jasně definované výchovné nabídce a metodě, která se skládá z různých prvků se může podílet na výchovném procesu a je jedním z činitelů, který život mladého člověka ovlivňuje. Prvky skautské výchovy můžeme nalézt i v jiných institucích zabývajících se výchovou, ale nikde se nepoužívá a ani nejde použít, skautská metoda ve své celistvosti, kromě samotného skautského hnutí.

1.3.1 Základní rysy skautské výchovy

Skauting je postaven na hodnotovém systému, kde hodnoty, ideály a etická pravidla jsou obsaženy v základních principech skautského hnutí, ale i v prvcích ze kterých se skládá skautská metoda. Skautská metoda a principy skautingu nemají člověka svazovat a určovat mu pouze jen tu jedinou cestu životem, ale mají mladého člověka nasměrovat v cestě a být mu zásadní oporou. Normy které jsou obsaženy v principech skautingu a prvky ve skautské metodě jsou závazné pro celé hnutí a každá skautská organizace musí zajistit, aby metoda a principy byly dodržovány a ctil je každý z jejích členů.

⁸ RUŽIČKA, V. , BŘICHÁČEK, V. *Pedagogika*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 10.

Principy skautingu

Hodnoty a ideály obsaženy v principech skautského hnutí, jsou postaveny na třech obecných principech, které představují základní zákony. Jsou vyjádřeny jako: „povinnost k Bohu“, „povinnost k jiným“ a „povinnost k sobě“. Na prvním místě je vztah jedince k duchovním hodnotám, k tomu co ho převyšuje, na druhém je vztah ke společnosti a ke svým bližním a jako třetí povinnost je povinnost k sobě samému, na kterou by se nemělo také zapomínat. **Povinnost k Bohu** je chápána jako oddanost duchovním principům a přijetí povinností, které z ní vyplývají. I když je princip formulován jako povinnost k Bohu, v obecnějším pohledu slovo „Bůh“ může být nahrazeno i něčím jiným, jelikož skautské hnutí a principy se mohou vztahovat i na jiná náboženská vyznání, nemonoteistická (hinduismus) a nebo náboženství neuznávající osobního boha (buddhismus). Každý skaut by měl být zavázán vyšším hodnotám než materiálním a upřímně by měl hledat tyto hodnoty ve svém životě. Náboženství a povinnost k Bohu a duchovním hodnotám je základní prvek skautingu. **Povinnost k jiným** se týká odpovědnosti člověka ke společnosti a může mít různé podoby. Skaut by měl být jednak věrný své zemi, ale důležité je i respektování odlišností jiných zemí a podpora mezinárodního míru. Vlastenectví, které je jedním z hlavních rysů každého skauta by nemělo vést k nedůvěře a k nepřátelství vůči jiným. Každý skaut by se měl podílet na rozvoji společnosti a měl by mít kladný vztah k přírodě a k věcem, které jsou s přírodou spojeny. V poslední řadě by se nemělo zapomínat i na vztah k druhému člověku, k rodičům a přátelům. Skaut nesmí vidět pouze společnost jako celek, ale musí svůj pohled zaměřit i na jednotlivé lidi a vždy být připraven jim pomoci. V principu povinnosti k jiným musíme nalézt pozitivní vztah jednak ke společnosti v pohledu místním, národním, mezinárodním, k přírodě, ale i k jednotlivému jedinci. **Povinnost k sobě** je odpovědnost za rozvoj sebe sama. Každý jedinec by měl dbát na svůj osobní rozvoj a na pěstování kladných povahových vlastností. Důležitý je i samotný vztah k sobě samému, skaut by měl umět mít se rád, ale tento vztah nesmí být zaměňován s egoismem. Nesmíme zapomínat, že rozvoj člověka je chápán jako

celoživotní proces a vždy můžeme v oblasti tělesné, duševní a duchovní udělat krok vpřed.⁹

Skautská metoda

Výchovný systém, který je složen z různých výchovných prvků se nazývá skautská metoda a samotná skautská metoda může být definována jako prostředky, nebo kroky vedoucí k dosažení cíle. Do skautské metody patří tyto prvky:

- Skautský zákon a slib
- Učení se činností
- Týmový (družinový) systém
- Symbolický rámec
- Osobní růst
- Pobyt v přírodě
- Podpora dospělých¹⁰

Skautský zákon a slib jsou považovány za jeden prvek, jelikož jsou spolu velice úzce spjaty. Skautský zákon má deset bodů (tzv. „skautské desatero“) a každý skaut se má ze všech sil snažit po celý svůj život, tyto body dodržovat a přijmout je za svůj kodex životního stylu. *„Znění které bylo schváleno V. valným sněmem Junáka v roce 1992:*

Skautský zákon

1. *Skaut je pravdomluvný*
2. *Skaut je věrný a oddaný*
3. *Skaut je prospěšný a pomáhá jiným*
4. *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta*
5. *Skaut je zdvořilý*
6. *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských*
7. *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců*
8. *Skaut je veselý myslí*

⁹ Srov. BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.* Liberec: Skauting, 1992. s. 18-20.

¹⁰ Srov. VOŇAVKOVÁ, V., ŘEHÁK, T., ZAJÍC, J. *Tichou poštou.* Praha: TDC Junák, 2005. s. 12-14.

9. *Skaut je hospodárný*

10. *Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích*

Skautský slib

Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

- *sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době*
- *plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské*
- *duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním*

Po složení slibu mohou věřící skauti připojit prosbu: K tomu mi dopomáhej Bůh.¹¹

Skautským slibem se člověk zaváže vědomě a dobrovolně dodržovat skautský zákon, tento slib skládá každý kdo chce být členem hnutí a přijme hodnoty a ideály skautingu. Skautský slib se skládá při slavnostním obřadu a jedná se o veřejnou záležitost, kde se slibující zaváže sám sobě, ale i ostatním a jeho celoživotním úkolem je, ze všech sil se snažit jak dovede nejlépe, myšlenky skautingu naplňovat v praxi. **Učení se činností** je další prvek skautské metody. Aby rozvoj osobnosti byl úplný, je dobré aby každý člověk k teoretickým znalostem, získal i praktické dovednosti. **Týmový (družinový) systém** je základní organizační strukturou oddílu. Celý oddíl je řízen týmem – skupinou činovníků (oddílová rada), kde je i vedoucí týmu – vůdce oddílu. V oddíle je několik družin – menších týmů, které jsou vedeny o něco starším vrstevníkem – Rádcem. Rádce družiny (v družině je 6 – 8 dětských členů) má právo zasedat v oddílové radě, kde zastupuje svoji družinu. **Symbolický rámec** znamená soubor symbolů, které se používají při skautské výchově. Symboly zde mají úlohu dost významnou a pomáhají při rozvoji člověka a při identifikaci se s hodnotami na kterých je skauting postaven. Samotný název „skauting“ můžeme zařadit do symbolického rámce do kterého můžeme zahrnout práci a vlastnosti zálesáků, objevitelů, hraničářů, lovců, cestovatelů. Skauting má uspokojit touhu po dobrodružství, po životě spjatého s přírodou a po nalezení smyslu života. Jelikož se skauting obrací

¹¹ BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.*. Liberec: Skauting, 1992. s. 25.

k různým věkovým kategoriím a hlavně k mladým lidem, má každá věková skupina svůj vlastní symbolický rámec. **Osobní růst** znamená proces, kterým člověk neustále prochází a neustále má před sebou možnosti díky nim může postupně dosahovat jednotlivých cílů. **Pobyt v přírodě** znamená, že skautská výchova se snaží, aby člověk více žil v přírodním prostředí, kde může získat různé znalosti a dovednosti. A díky kontaktu člověka s přírodou se mu i otevře obzor po stránce emocionální a duchovní. **Podpora dospělých** jasně určuje, že skauting není hnutí vedené dospělými, ale že, skauting je hnutí mladých lidí které dospělý podporují. Úlohu dospělého lze rozdělit na tři role, jednak je jako vedoucí aktivit, což neznamená, že jen on je připravuje, ale podílí se na přípravě a realizaci a snaží se být oporou. Dále vystupuje jako vychovatel a přátelský poradce.¹²

1.3.2 Věkové kategorie ve skautské výchově

- A. **Předškolní věk.** Některé skautské organizace vytváří program i pro nejnižší věkovou kategorii, většinou pod názvem Bobříci. Příprava tohoto programu není náročná, jak po stránce časové, tak po stránce nabídky programu. Patří sem jednoduché hry, procházky, zpěv, kreslení, čtení apod. Výhodou této kategorie je včasné podchycení budoucích členů.
- B. **Světlušky a vlčata.** Věk kdy dítě navštěvuje první stupeň ZŠ (6-11let). Převažujícím prostředkem ve výchově je hra, která může sloužit jen zábavě a nebo díky ní se mohou i něco naučit. Program by měl být velice pestrý, ve kterém se střídají jednotlivé metody a činnosti.
- C. **Skautky a skauti.** Věk 11-14 let, v tomto období dochází k biologickému dozrávání. Chlapci a děvčata se odpoutávají od rodiny a velký význam mají pro ně spolužáci a vrstevníci. Vytvářejí se přátelské vztahy a v tomto věku lze plně využít družinového systému.
- D. **Rangers a Roveři.** Zde můžeme rozlišovat dva stupně: 15-18 let (zpravidla do maturity) a 19-21 let, ale i více. V tomto věku dochází ke krizi citové, ale i myšlenkové, mladý člověk se snaží všemu porozumět. Prožívání života ve skupině je významný faktor v tomto věku, soutěživost, spolupráce, velké

¹² Srov. ZAJÍC, J. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha:TDC Junák, 2000. s. 58-62.

výkony, příprava na budoucí profesi a první partnerské vztahy – to vše je příznačné v tomto období.

- E. **Vůdkyně a vůdce.** Zde je důležité neustálé vzdělávání činovníků a rozšiřování jejich znalostí.
- F. **Oldskautský kmen.** Sem patří především sebevýchova členů a spolupráce s oddíly (služba dětem) mnohdy i ve věku důchodovém.
- G. **Rodinný skauting.** Dnes se i uvažuje o programu pro tzv. skautské rodiny. Z přátelských rodin se mohou vytvářet spolupracující skupiny. Náplň činnosti bude různorodá (společné akce s dětmi, počítaje v to i tábory a různé kulturní akce). V této fázi života je velice důležitá společná aktivita rodičů s dětmi. Rodinné skupiny mohou významně pomáhat v předmanželské výchově dětí.¹³

1.4 Skautský oddíl a jeho činnost

1.4.1 Oddíl a jeho formy

„Oddíl je základní výchovnou jednotkou Junáka. Je to základní kámen uplatňování výchovného vlivu činovníků na mladší členy, je to nejdůležitější článek přenášení idejí skautingu na mladší členy. Funkce oddílového vůdce je naprosto výlučná, protože dobrý vůdce by měl být nejen vzorem a oporou pro ty, které vede, ale měl by být celoživotním měřítkem všem, které vedl.“¹⁴

U skautského oddílu můžeme rozlišovat různé typy a druhy oddílů. Typ oddílu může být pěší, kde členem oddílu jsou tzv. „suchozemští“ skauti a vodní oddíl kde jsou skauti vodní. U vodních skautů je výchova rozšířena o vodácké znalosti. Druhem oddílu se rozumí rozlišení dle věku a pohlaví. Zde je opravdu mnoho možností např. nejzákladnější rozdělení je: oddíl chlapců ve věku od 6 do 11 let se nazývá „smečka“, členem tohoto oddílu jsou „vlčata“ a ta mohou být vodní a nebo suchozemská, záleží na zaměření. U děvčat v tomto věku se pěší oddíl nazývá „roj“ a děvčatům se říká světlušky a mladší děvčata s vodáckou výchovou se nazývají „žabičky“. Starším chlapcům a děvčatům ve věku od 11 do 14 let již náleží název skauti a skautky a jejich oddíly mohou být také pěší a nebo vodní

¹³ Srov. BŘICHÁČEK, V. *Junák na přelomu století*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 50-52.

¹⁴ CVRČEK, V. *Vedení oddílu*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 7.

(vodní skaut, vodní skautka). Roveři a Rangers, chlapci a děvčata ve věku 15 až 21 se scházejí v oddíle kterému se říká „kmen“(roverský kmen vodní nebo pěší). Oddíl dospělých skautů a skautek – oldskautů se nazývá „klub OS“ a ten samozřejmě může být opět vodní a nebo pěší.¹⁵

Oddíl dále může být jen chlapecký a nebo dívčí a nebo koedukovaný. Někdy se může stát, že oddíl je zaměřen na mladší děti, má smečku vlčat a i roj světlušek, pak jeho název je jen „skautský oddíl“. Existuje i např. možnost, že v oddíle jsou jak vlčata, tak i skauti a roveři a název oddílu je tedy: „chlapecký skautský oddíl“. Skautský oddíl (smečka, roj, kmen – dále pouze oddíl) je základní výchovná jednotka ve které jsou dvě a více družin. Oddíl musí mít minimálně 12 členů (dvě družiny se 6 členy) a jednoho činovníka (18 a více let). Oddíl vede vůdce (hlavní vedoucí) oddílu.¹⁶

1.4.2 Skautský oddíl jako součást organizační struktury

Skautský oddíl je součástí organizační struktury Junáka – svazu skautů a skautek ČR (příloha I.). Tato organizační struktura se skládá:

- **Družina** je základním článkem výchovy ve skautském oddíle, která může mít 5 – 8 členů a je vedena rádcem nebo rádkyní.
- **Oddíl** může mít 20 – 30 skautů a nebo skautek a mívá 3 – 4 družiny.
- **Středisko** je to základní organizační jednotka s právní subjektivitou, sdružuje 3 a více oddílů. Středisko je vedeno střediskovou radou v čele s vůdcem střediska.
- **Okres** je organizační jednotka v čele s okresní radou Junáka.
- **Kraj** je další organizační jednotka, která sdružuje několik okresů.
- **Ústředí Junáka**, reprezentuje celou organizaci, odpovídá za realizování výchovného programu. Ústředí se skládá z ústřední rady a náčelnictev (chlapecký kmen, dívčí kmen a kmen dospělých).
- **Mezinárodní skautské organizace**

¹⁵ Srov. *Sbírka skautských předpisů a řádů. Směrnice pro identifikaci jednotek*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 5-7.

¹⁶ Srov. BOZDĚCH, Z. , BŘICHÁČEK, V. , CVRČEK, S. *Skautský oddíl III.*. Liberec: Skauting, 1996. s. 49-51.

WOSM (the World Organization of Scout Movement) světová organizace skautů se sídlem v Ženevě.

WAGGGS (the World Association of Girls Guides and Girls Scouts) světová organizace skautek se sídlem v Londýně.

ISGF (International Scout und Guide Fellowship) mezinárodní svaz bývalých skautů a skautek, dospělý lidé kteří prošli skautskou výchovou. ¹⁷

1.4.3 Vůdce oddílu a oddílová rada

1.4.3.1 Charakteristika skautského vůdce

Vůdce skautského oddílu můžeme charakterizovat činovníckým heslem: „povinnost, odpovědnost a kázeň“. Tyto tři slova, která jsou někdy i opomíjena mají činovníkům (vedoucím) zřetelně sdělit, co se od nich očekává ve skautské výchově a ve skautské službě. V dnešní době je pro mladého člověka celkem náročné přijmout takové heslo, když se má stát vůdcem, nebo jiným činovníkem ve skautské organizaci a proto je velice důležitý prvek dobrovolnosti. Dobrovolné přijetí povinnosti vůči Bohu, vůči společnosti, ale i dobrovolné přijetí povinnosti vůči sobě samému a odpovědnosti za veškeré své konání, kde povinnost a odpovědnost je spjata s poslušností, nutně musí být základním kamenem o které se vedoucí ve své službě opírají. Role vůdce v oddílu, vychází z jeho odpovědnosti. Vůdce je plně odpovědný, jak za program oddílu, tak i za výchovu.

Hodně diskutované téma je pozice a role vůdce v oddíle. Hodně nových teorií odsouvá pozici vůdce z hlavního organizátora k nenápadnému koordinátorovi.

A často jsem se setkal s nákresem pyramidy, kde vůdce oddílu není na vrcholu, toto místo náleží oddílové radě (vedení oddílu) a on je zcela mimo pyramidu. Když se na to podíváme z pohledu přípravy programu, tak je samozřejmé, že vůdce má veškerou činnost v oddíle rozdělit mezi sebe, rádce a oddílovou radu a je i vhodnější, nechat realizovat své vlastní nápady družinové rádce a radu starších. Vždyť tvůrčí myšlení, kde na začátku je nápad a myšlenka až po samotnou realizaci, která má úspěch, dokáže člověka motivovat k další činnosti

¹⁷ Srov. BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.*. Liberec: Skauting, 1992. s. 62-63.

s dětmi a mládeží o mnoho více, než nějaký příkaz a jeho bezhlavé splnění. Vůdce by měl říkat vlastní názor, ale i vést ostatní, k hledání názoru vlastního. Proto souhlasím s tím, jestliže budeme diskutovat o přípravě programu a o aktivitě v této sféře, tak vůdce by neměl stát na vrcholu pyramidy, ale měl by se na programu společně podílet s ostatními.

Jestliže se, ale budeme bavit o autoritě a o odpovědnosti, tak by na vrcholu fiktivní pyramidy, jeho místo mělo být zcela určitě. Vůdce zastupuje oddíl ve vyšší sféře organizace a díky tomu je veden k odpovědnosti za výchovu a program. Proto mu náleží i možnost rozhodování. Není možná ta varianta, kdy oddílová rada má první i poslední slovo, jestliže názor oddílové rady a vůdce bude v rozporu, mělo by se přihlédnout k tomu, že právě vůdce oddílu je plně odpovědný za vše a tudíž má být respektován, jestliže názor přijme a podpoří a nebo zavrhne. Situace, která by nastat nikdy neměla je ta, jestliže oddílová rada rozhodne proti názorům vůdce a časem se zjistí, že opravdu to bylo špatné rozhodnutí a stala se nenávratná škoda a vůdce je po té veden k odpovědnosti za situaci rodiči a nebo samotnou organizací.

Je těžké diskutovat i o řídicím stylu skautského vůdce, ve skautské odborné literatuře se hovoří o třech stylech vedení: autokratické, kde stejný význam má i autoritativní, autoritářské vedení, dále liberální a demokratické. Doporučováno je vedení demokratické. Moje osobní zkušenost v této otázce je následující, ne vždy je vhodné demokratické řízení. Vůdce oddílu nesmí být chápán jen jako člen oddílové rady a při rozhodování o důležitých věcech, má tudíž jen jedno hlasovací právo, jeden hlas a může tedy nastat situace, že bude přehlasován. Ale z odpovědnosti, která mu náleží má mít i konečné slovo. A proto je vhodné v určitých situacích zvolit autokratický řídicí styl. Liberální řídicí styl lze zase použít zprvu u začínajícího oddílu. Styly vedení a řízení lze měnit podle situace, ale v každém případě vůdce oddílu má být určitou autoritou.

Podstatným znakem vůdce je také humanita, pokora a vědomí služby a role skautského vůdce by měla přinášet i větší odpovědnost za své jednání. Člověk si musí klást neustále dvě formy otázek, je moje jednání správné z hlediska mé osoby? A je i správné z hlediska mé role?

1.4.3.2 Oddílová rada

Oddílový vůdce (u vodních skautů kapitán, u vlčat „akela“)

Vůdce oddílu vede a vychovává mládež podle metod skautské výchovy a v duchu skautského zákona a skautského slibu. Vůdce je podřízen vůdci střediska a je řízen střediskovou radou resp. vůdcem střediska. Z titulu své funkce je vůdce oddílu členem střediskové rady a je nadřízen všem členům oddílu a přímo řídí své zástupce, oddílové a družinové rádce a další členy oddílové rady. Vůdce oddílu může přijímat nové členy do oddílu, rozhodovat o ukončení členství mladších členů, jmenovat a odvolávat funkcionáře v oddílu a jako člen střediskové rady může spolurozhodovat o jmenování či odvolání členů střediskové rady a je oprávněn vést tábor a jinou velkou akci Junáka. Jeho poradním orgánem bývá oddílová rada a vedení oddílu, kde vedení oddílu je definováno jako vůdce a jeho zástupci a v oddílové radě je vedení oddílu společně s oddílovými a družinovými rádci, či podrádci. U většiny oddílu bývá vedení oddílu a oddílová rada pojem, který znamená jedno a totéž.

Zástupce vůdce (u vodních skautů „palubní“, u vlčat „balů“ nebo „baghýra“)

Zástupce je soustavně připravován na převzetí funkce vůdce a měl by být plnoletý s čekatelskou zkouškou.

Oddílový rádce (u vodních skautů „lodivod“, u vlčat „mauglí“ u světlušek „velká světluška“)

Oddílový rádce pomáhá sestavovat program skautských či vlčáckých družin, může pořádat i některé své vlastní oddílové akce

Oddílový podrádce

Pomáhá při tvorbě a realizaci programu oddílovému rádci a v určitých situacích ho zastupuje.

Rádce družiny (u vodních skautů „kormidelník“, u vlčat „šestník“ u světlušek „šestnice“)

Rádce vede družinu, u vodních skautů „posádku“, u vlčat „šestku“, u světlušek také „šestku“ a nebo „družinku“. Rádce či rádkyní družiny je skaut, nebo

skautka o něco starší než ostatní členové družiny. Rádce by měl mít dostatečnou autoritu, vede družinové schůzky a ostatní akce družiny.

Podrámce družiny (u vodních skautů „člunař“, u vlčat „podšestník“)

Podrámce zastupuje rámce družiny, pomáhá mu při vedení družinové schůzky a při dalších akcích družiny. Podrámce se připravuje na funkci družinového rámce.¹⁸

1.4.3.3 Vzdělávání oddílových představitelů

„Činovníkem“ a „činovnicí“ je definován dospělý člen Junáka (18 a více let), který působí ve vedení oddílu a nebo je zvolen do funkce v rámci střediska, okresu, kraje a nebo ústředí. Toto označení se nevztahuje k jeho kvalifikaci, pouze k jeho funkci. Činovnické zkoušky mají dva základní stupně nezbytné pro výchovu v oddílech: čekatelskou zkoušku a vůdcovskou zkoušku. Dále mají dva výběrové stupně, tzv. vyšší stupeň vzdělávání a to: lesní škola a instruktorská lesní škola. Vůdce po absolvování vůdcovské zkoušky má oprávnění vlastnit vůdcovský nebo kapitánský dekret, může vést oddíl, tábor, může být volen do vyšších orgánů Junáka a přísluší mu nosit vůdcovský odznak. Po složení vůdcovské zkoušky složí činovnický slib tohoto znění: Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe, vést a vychovávat mládež mi svěřenou, v duchu skautského slibu a zákona (k tomu mi dopomáhej Bůh).¹⁹

1.4.4 Důležité prvky skautské činnosti

1.4.4.1 Družinový systém

Družinový systém, nebo-li systém malých skupin vymyslel lord Baden-Powel jako důstojník při zdokonalování výcviku mužů v armádě. Úspěšně ho vyzkoušel poprvé v Lakhnaú (město v Indii). Ve velice krátké době měl B. P. vycvičit svoji jednotku vojáků, ale bylo to nemožné, proto ji rozdělil na menší hlídky o pěti až

¹⁸ Srov. CVRČEK, V. *Vedení oddílu*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 7-10.

¹⁹ Srov. *Sbírka skautských předpisů a řádů. Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 3-10.

šesti členech a jednoho z nich vybral jako jejich vůdce. Vybíral jednak podle zkušeností vojáků, ale i podle toho, koho by vojáci chtěli mít sami v čele. Tyto vůdce jednotlivých hlídek potom učil mnohé dovednosti a oni sami, byli schopni vycvičit zbytek hlídky v mnohem kratším čase.²⁰

B. P. se částečně inspiroval i ze své vlastní zkušenosti ve škole v Charterhouse. Kde ředitel školy Haig Brown, pokrokový pedagog dbal na sebevýchovu mladých lidí. Ke každému novému žákovi, byl přidělen tzv. „fagmaster“, který byl zodpovědný nejen, za dobrý školní prospěch nového žáka, ale i za výchovu jeho charakteru a za bezpečnost při nebezpečných hrách. Každá skautská družina má také svého „fagmastery“(rádce), který není jen představený, ale i o něco starší kamarád a přítel. Z prvního pohledu se jeví, že je to jen výchova mladších kamarádů těmi staršími, ale ve skutečnosti je to metoda oboustranného působení. Starší kamarád působí na toho mladšího a ten zase utváří osobnost toho staršího.²¹

Družinový systém je postaven na základní potřebě mladých lidí sdružovat se a vytvářet skupiny zhruba stejného věku. Je mnoho dětských skupin, gangů, které inklinují více k sobě, k členům této skupiny, než k rodičovskému a školnímu prostředí. Tato skupina každému nabízí jak možnost seberealizace, tak i určitou ochranu. Skauting tohoto jevu využívá a snaží se přirozené partě, skupině nabídnout možnosti aktivit ve volném čase s podporou dospělých. Skautská družina je skupina 6 – 8 členů, která pracuje jako tým. Každý z týmu se podílí na tvorbě programu, je částečně i za něco odpovědný, má ve družině nějaký úkol, funkci. Družina pracuje jako demokratický systém samosprávy. Jeden člen družiny vystupuje jako jejich šéf (družinový rádce) a ten družinu zastupuje na oddílové radě. Družinového rádce si družina vybírá sama a nebo po konzultaci s vůdcem oddílu. Tato skupina, skautská družina nemá být násilně řízena dospělými vedoucími, ale díky důvěře, dospělí tuto skupinu pouze podporují a záleží pouze na rádci a hlavně na ostatních ve družině, jak jsou schopni naplňovat myšlenky skautingu. Každý jedinec ve skautské družině, má osobní

²⁰ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 48-49.

²¹ Srov. Tamtéž, s. 27-28.

odpovědnost za dobro této družiny a každá družina má i odpovědnost za dobro celého oddílu. Družinový systém je využíván i v jiných organizacích pro děti a mládež, ale pouze u skautských organizací, je chápán jako podstatná součást skautské metody. Společně s ostatními prvky této skautské metody funguje jako celek a tudíž je schopna rozvíjet spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé.²²

1.4.4.2 Program osobního růstu

Program osobního růstu je ve skautingu chápán jako nabídka aktivit, které členy jednotlivých oddílů nejen baví, ale posouvají je dopředu k novým a novým zkušenostem. Činnost ve skautském oddíle musí být zábavná, ale i přinášet nové podněty k dalšímu rozvoji osobnosti. Důležité je, aby tento program byl dostatečně podnětný, aby skauta sám motivoval k další činnosti. Vedoucí je zde sice jako člověk, který je také má motivovat, ale zlepšení osobnosti u skauta má být chtěné a vědomé. Prospěšnost má být nejen pro jedince, ale i pro oddíl a nebo pro prospěch ostatních lidí, což je jedna z nejlepších motivací. Skauting hlavně slouží jednotlivcům k jejich osobnímu rozvoji a proto je důležité jít po vlastní cestě a vlastním tempem. Každý skaut si může vybrat oblast která ho zajímá, které se chce věnovat a potom jde vlastním tempem za svým cílem. Každý skaut má trochu jiné zájmy, což není na škodu, ale je důležité dokázat přijmout tento široký pohled a naučit ostatní chápat, že každý může být dobrý v něčem jiném. Vůdce oddílu má k této podpoře osobního růstu několik základních nástrojů. Prvním nástrojem je skautská stezka a její stupně. Každý nováček při vstupu do oddílu dostane skautskou stezku a po jejím splnění, plní další dva stupně. Skautská stezka je základem při tvorbě programu v oddíle. Stezka by správně neměla být oboustranně demotivující – to především záleží na vůdci a oddílové radě, stezka může být upravena dle oddílových potřeb. Jestliže skaut je fyzicky zdatný, nemá proč se zlepšovat a jestliže skaut není fyzicky zdatný, demotivuje ho to k dalším výkonům. Skautská stezka nemá hodnotit absolutní výkon, ale samotné zlepšení jedince. Každé zlepšení znamená pro konkrétního člověka úspěch. Druhým

²² Srov. KUPKA, O. *Družinový systém ve skautském oddíle*. Praha: TDC Junák, 2005. s. 4-8.

nástrojem podpory osobního růstu jsou skautské odborné zkoušky. Skautské odborné zkoušky na rozdíl od stezky, se snaží podpořit samostatnou aktivní činnost. Stezka a její dva stupně je přímo nabízena v programu oddílu, družinový rádce ji zahrnuje do programu a znalosti a dovednosti, které tato stezka obnáší vyučuje ve skautské praxi a teorii, jako základní znalosti. Odborné zkoušky které zahrnují jednak manuální dovednosti, ale i umělecké vyjadřování slouží k rozvoji osobních zájmů. Skaut se rozhoduje čistě podle svého zájmu a některé odborné zkoušky jsou tak specializované, že vyžadují pomoc skutečného profesionála.²³

1.4.4.3 Symbolický rámec

Důležité je vědět, že symbolický rámec je v první řadě samotná motivace. Řada skautů do symbolického rámce zahrnuje pouze táborovou etapovou hru, ale to je špatný pohled. Veškerá činnost až na nějaké výjimky, kterou nabízí skauting a kterou nabízí skautský oddíl, by měla být symbolickým rámcem. Do této kapitoly „ skautský oddíl a jeho činnost“ by správně měly být zahrnuty další skautské aktivity a nebo prostředky, které jsou se skautingem úzce spjaty. Například samotná hra, příroda, tábor, oddílové a družinové výpravy, rukodělná činnost, výchova prožitkem (zážitková pedagogika), atd. ale toto vše se dá zahrnout do symbolického rámce a je pravda, že určitým způsobem sem patří i skautská stezka a odborné zkoušky.

Symbolický rámec je atraktivním obalem výchovy a motivuje k činnosti, která nemá moc úspěchů u dětí a mládeže. Přirovnáme-li jakoukoliv činnost k jedné kapitole rozečtené knihy, tak celá kniha – její název či zaměření a ostatní kapitoly mohou zjednodušit orientaci, pomohou uspořádat si nové věci a snadněji se poučit. To znamená propojit několik her a činností v jednom tématu. Spojujícím prvkem je společná legenda, která je protknuta symboly. Jelikož v různém věku a v různé době má každý symbol jinou hodnotu, mohou se klidně měnit podle toho jak jim je rozumět. I přestože, hra a symbol jsou jen jako, pomáhají nám uchopit a vyjádřit prožitek, který je již opravdový. Skautský oddíl může být také jedním symbolickým rámcem, jeho název, znak, tradice a zvyky. Ale i přes tento

²³ Srov. VOŇAVKOVÁ, V., ŘEHÁK, T., ZAJÍC, J. *Tichou poštou*. Praha: TDC Junák, 2005. s. 23-25.

široký záběr si musíme uvědomit, že některé situace je v hodné prožívat přímo, bez nějakého symbolického rámce, abychom neodvedli pozornost od jejich osobního charakteru, jako je například skautský slib a zákon.²⁴

2. Symboly a rituály v lidském životě

2.1 Definice symbolu a rituálu

Jazykový význam slova symbol, vychází z pojmu „symballein“, který bychom mohli přeložit jako smísit, spojit nebo sloučit. Abychom správně pochopili význam slova symbol, tak je vhodné zmínit se o pradávnmém zvyku v dřívějších dobách. Dva přátelé na znamení oddanosti jednoho k druhému, rozlomili při loučení prsten a každý dostal jednu polovinu. Touto polovinou se mohl prokázat jednak on sám, ale i vyslanec nebo jeho potomci. Jestliže po delší době se obě poloviny prstenu spojily a pasovaly k sobě, poselství či prosba jasně ukazovala, že pochází od přítele a prsten byl tedy znamením přátelství, které spojovalo oba vlastníky prstenu. Důležitý prvek je tedy „spojení“, něčeho k něčemu. Samotná jedna polovina prstenu celkem nic neznamenal, ono přátelství symbolizoval prsten celý. Jestliže tedy hovoříme o symbolu, máme na mysli také dvě části. Jedna část je hmatatelná a viditelná, něco konkrétního a tu druhou musíme doplnit. Z hmoty, z nějakého předmětu se stává něco duševního či osobního.²⁵

Rity či rituály jsou symbolické konstrukce chování. Jednotlivci a skupiny mohou prostřednictvím rituálů vyjadřovat a zprostředkovávat své hodnoty a díky rituálům mohou tyto hodnoty jednak prohlubovat či osvojovat. *„Každá společenská skupina (rodina, strana, olympijská sportovní organizace a přirozeně také náboženské společenství) potřebuje tyto komunikativní konstrukce chování, pomocí nichž vyjadřuje a nachází svůj vlastní profil.“*²⁶ Symboly a rituály jsou významnými prvky v každém socializačním procesu. Symbolů a ritů můžeme

²⁴ Srov. HOŘAVOVÁ, K., KLÁPŠTĚ, P. *Symbolický rámec podle 3.B.* Praha: TDC Junák, 2006. s. 6-13.

²⁵ Srov. MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. s. 191-192.

²⁶ Tamtéž, s. 102.

nalézt v naší společnosti a kultuře mnoho. Společnost může ocenit jednotlivce pomocí odznaku, vyznamenání a nebo i zprávou v novinách. Symboly mohou být jednak jednotlivé věci, ale i gesta, slova a jednání a většinou znázorňují nenázorné hodnoty. Rituály můžeme nalézt na každém kroku, každý z nás má v sobě zakódovány osobní rituály a i v ateistické společnosti existují rituály a symboly. V nedávné době, v éře socialismu režim propagoval ateistické slavnosti, které neměly jen proticírkevní funkci. Například vítání občánků k příležitosti narození, byla reakce i na nějaké vyšší hodnoty.²⁷

2.1.1 Symbol v pojetí Paula Tillicha

Protestantský teolog Paul Tillich hovoří o znameních která jsou falešně nazývána symboly a o tzv. „čistých symbolech“. V dnešní době se pojem symbol používá i v oblastech ve kterých to není zcela vhodné.

Správně by mělo být rozlišováno mezi znaky a metaforami symbolů, ale jazykový vývoj nelze zastavit a proto, chceme-li zachránit původní význam symbolů, nejjednodušší je tedy rozdělit symboly na „reprezentativní“ a „diskursivní“. Diskursivní symboly, oproti symbolům reprezentativním jsou pouhé znaky - symboly matematické a logické. Reprezentativní symboly můžeme nalézt v náboženství, ale i v uměleckých kruzích, v dějinách a v osobním životě. Jestliže hovoříme v těchto oblastech o symbolech, musí mít tedy nějaké společné rysy. Prvním společným znakem reprezentativních symbolů je vlastnost směřovat či poukazovat nad sebe. Jedná se o tzv. druhý prvek, symbol neukazuje jen na sebe, ale i na něco skrytého. Pomocí symbolu je vyjádřeno něco nepřímé. Jako příklad si můžeme uvést lidský konflikt v dramatu, z hlediska symboliky se nejedná jen pouze o doslovný význam, ale člověk je nasměrován k tomu co není možné bezprostředně vyjádřit. Druhým společným znakem je, že tyto symboly se podílejí na tom z čeho vycházejí, k čemu směřují. Zde můžeme chápat symbol, jako reprezentanta. Reprezentant má podíl na účtě něčeho či někoho, koho zastupuje, ale úcta náleží především tomu zastoupenému. Například vlajka nějakého státu, sama osobě je symbolem, máme k ní úctu, ale je i reprezentantem

²⁷ Srov. MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. s. 101-102.

něčeho vyššího, nějaké myšlenky, jednoty, společenství a proto má vlajka i podíl na nějaké skutečnosti. Třetím znakem je samotný vznik symbolu. Tyto symboly nemohou být libovolně vynalezeny, cílem není nějaká účelnost a proto na základě tohoto pohledu můžeme říci, že se symboly rodí a umírají. Symbol může mít nějakého tvůrce (jednu osobu), ale samotný vznik lze definovat až je přijmout společností či společenstvím. Tyto symboly jsou živé v individuálním, nebo kolektivním podvědomí. Čtvrtým společným znakem je otevření nových rozměrů skutečnosti k němuž symbol má sílu. Tyto nové rozměry jsou zakryty jinými a díky symbolu je může člověk pochopit.²⁸

2.2 Symbol, znamení a znak

Symbol můžeme nalézt v matematice, filosofii, psychologii, ale i v umění. Použití tohoto slova je velice široké, ale většinou dochází k záměně mezi pojmem symbol a znak (znamení). Symbol i znak zastupuje nějakou hodnotu a směřuje k ní, ale znak chápeme jako něco co je měnitelné a náhodné. Z pohledu matematiky můžeme říci, že „X“ rovná se „4“, ale „X“ můžeme nahradit i jiným písmenem. Symbol má oproti znaku i podíl na skutečnosti a dotýká se člověka celkově. Voda je symbolem života a těžko lze tento symbol zaměnit za něco jiného.²⁹

Symbol a znamení mají jeden společný jmenovatel, oba ukazují na něco co leží mimo ně samotné. Červené blikající světlo na přechodu je znamení které ukazuje a vyjadřuje rozkaz který máme splnit. Stejně jako symbol, znak vyjadřuje něco co zastupuje. *„Rozhodující je v tomto ohledu fakt, že znaky nemají podíl na skutečnosti toho, na co poukazují, u symbolů je to naopak. Znamení proto mohou z účelových důvodů být podle svobodné dohody nahrazována u symbolů to možné není.“*³⁰ Jestliže by bylo světlo jiné barvy v našem pohledu účinnější nebo jasnější,

²⁸ Srov. TILLICH, P. *Lidské tážení po nepodmíněném*. Brno: 3K, 1997. s. 69-70.

²⁹ Srov. MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. s. 192-193.

³⁰ TILLICH, P. *Lidské tážení po nepodmíněném*. Brno: 3K, 1997. s. 76.

červená barva tak může být nahrazena barvou jinou, ale funkce znamení by se nezměnila, u symbolů to ale nelze.³¹

Je otázka zda můžeme ve skautingu hovořit o symbolech a nebo spíše jen o znacích či znameních. Jestliže rituály jsou symbolické konstrukce chování, tak skautský pozdrav nebo zpěv skautské hymny lze k rituálům přiřadit. Horší bude, co přesně lze přiřadit k symbolům a nebo ke znakům a jestli vůbec můžeme hovořit o skautských symbolech jako takových. Ve skautském prostředí se často hovoří o skautských symbolech, o skautské symbolice, ale oprávněně? Zkusme si uvést něco konkrétněji, tak například skautská lilie je to symbol a nebo jen znak skautů? A co třeba skautský kroj? Můžeme ho také nazvat symbolem? Zkusme se na to podívat z pohledu P. Tillich. Právě symboly, jak on je nazývá „reprezentativní“ mají společné čtyři znaky. Za prvé je důležité, že symbol musí ukazovat na něco co je přesahující. Samotná lilie, kterou přijalo skautské hnutí symbolizuje čistotu. Jestliže byla i součástí kompasů tak symbolizuje správný směr. V dnešní době je skautské hnutí rozšířeno po celém světě a jen málokdo nezná symbol skautů – skautskou lilii. Co může říci skautský kroj o člověku který ho nosí? Je členem hnutí a uznává základní skautské myšlenky a to vše již poukazuje nad sebe samé. A co druhý znak symbolů? Má skautská lilie a kroj podíl na skutečnosti na kterou poukazují? Za druhé světové války byli popraveni i skauti, kteří vše konali ve jménu „lilie“, národní uvědomění, pomoc v nouzi, to vše reprezentuje skautské ideály. Skautský kroj neznamená jen nějakou uniformu, ale potká-li někdo na ulici skauta v kroji, tak k jeho osobě přiřadí vlastnosti jako je, čestné jednání, dobré skutky, poslušnost apod. a všechny tyto slova definují celé skautské hnutí. Třetím znakem symbolů je, že symbol nemůže být jen tak vymyšlen, ale „rodí se“ a jeho samotný zrod můžeme definovat až když je přijat společenstvím. Teď se můžeme dívat dvojím pohledem, co je to společenství? Jednak to mohou být sami skauti, ale v širším pohledu i ostatní veřejnost a v těchto obou případech lze o přijetí mluvit kladně. A co poslední znak symbolů a jeho síla otevřít nové rozměry skutečnosti? P. Tillich hovoří

³¹ Srov. TILLICH, P. *Lidské tázání po nepodmíněném*. Brno: 3K, 1997. s. 47-48.

o zprostředkování nové skutečnosti prostřednictvím věcí, osob a událostí.

„V setkání se svatými místy, se svatými dobami, svatými osobami a svatými obrazy zakouší člověk něco ze Svatého samotného – zkušenost, která nemůže být nahrazena žádným poznáním pomocí filozofických ba i teologických pojmů“.³²

Podobná zkušenost zasahuje i skauta, když si má možnost obléci skautský kroj, to je ta nová skutečnost, o to silnější touha konat dobro, pocit společné myšlenky a pocit součásti něčeho smysluplného.

Jak je těžké určit hranice mezi symbolem a znakem, mohu ukázat i na příkladu rozdělení symbolů podle Ericha Fromma. Ve své knize: „*Mýtus, sen a rituál*“ rozlišuje tři druhy symbolů: konvenční, nahodilé a univerzální. Nejběžnějším symbolem je symbol konvenční, setkáváme se s ním jednak ve formě slovní, kde například slovo stůl symbolizuje předmět, který používáme. Dalším konvenčním symbolem mohou být i obrazy, zde zmiňuje nám již známý příklad vlajky, která symbolizuje určitou zemi a to opět z konvenčních důvodů. Některé symboly, ale nejsou dle jeho názoru výlučně konvenční. Symbol křesťanské církve - kříž, může být čistě konvenčním symbolem, ale význam kříže, který se vztahuje k Ježíšově smrti a k vzájemnému pronikání duchovní a hmotné roviny, vyzdvihuje tento symbol nad stránku symbolů konvenčních. Opakem symbolu konvenčního je symbol nahodilý. Zážitek, který jsme prožili v určitém prostředí, na určitém místě a opětovná návštěva tohoto místa, nám může tento zážitek připomenout. Dané prostředí či místo, se stává pro nás určitým symbolem, symbolem náhodným. Společným prvkem symbolu konvenčního a nahodilého je, že mezi symbolem a symbolizovaným není žádný vnitřní vztah. A naopak u symbolů univerzálních, tento vnitřní vztah mezi symbolem a symbolizovaným existuje. Ve zkušenosti každého z nás je někdo hluboce zakořeněna symbolika například ohně a nebo vody. Oheň v nás může vyvolávat dojem síly, energie, ale i půvab a lehkost. Voda zase stálost, životnost a kontinuitu. Tyto symboly můžeme nazvat univerzální proto, že jsou společné všem lidem.³³

³² TILLICH, P. *Lidské tázání po nepodmíněném*. Brno: 3K, 1997. s. 70.

³³ Srov. FROMM, E. *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999. s. 18-24.

Existuje možnost, že ve svých myšlenkách mohu nalézt i odpůrce, kteří nebudou zcela souhlasit z mým tvrzením. Je určitě odvážné přirovnávat skautskou lilii a skautský kroj přímo k „symbolům pravým“, neboli k symbolům reprezentativním a určitě se nedá mluvit o symbolech univerzálních o kterých se zmiňuje Erich Fromm, ale je jisté že v dnešní době je velice těžké definovat přesné hranice co je a co není symbol. Jestliže o symbolu hovoříme jako o součásti lidského života, můžeme se dostat do situace, která bude hledat přijatelné východisko a budeme třeba mluvit o „falešných symbolech“ - diskurzivních a „čistých symbolech“ - reprezentativních o kterých hovoří P. Tillich a nebo podle E. Fromma o symbolech konvenčních, nahodilých a univerzálních. Ale i přes to plně souhlasím s tím, že lze právoplatně mluvit o symbolech i ve skautingu, nehledě na to, do jaké skupiny symbolů je lze zařadit.

2.3 Význam rituálů a symbolů

Neustále jsou nalézány nové a nové výchovné metody a řada rodičů a vychovatelů si právem pokládá otázku, zda jsou opravdu tyto metody schopné zabránit nežádoucímu vývoji. Je těžké určit do jaké míry je ta, či ona výchovná metoda účinná a jestli je nutné vymýšlet něco nového. Už od pradávna pomáhaly ve vývoji a ve společném soužití rituály. Rituály dříve řídily celý lidský život, jsou po dlouhá období neměnná a samotný rituál probíhá podle určitých pravidel. Díky tomu, že se společnost neustále proměňuje, může řada rituálů i ztrácet smysl. S rituály se hlavně setkáváme v krizových místech, kde krizi nechápeme jen jako něco s negativním nábojem, ale především bod zvratu, či obratu. Jestliže přichází něco nového a v životě člověka nastává nějaká změna či proměna, tak člověk prochází určitou krizí. A právě skrze rituál se člověk osvobozuje od existenčního strachu, který může jedince i ochromit. Rituální chování najdeme ve skutečnosti u všech lidí a je zřejmé, jestliže se člověk cítí bezmocný, ochromený strachem či neví jak dál – rituál a rituály jako určité způsoby chování, mu mohou z této krize do určité míry pomoci. *„Pozorujeme-li děti, které ještě mají blíž k nevědomí a k citům než dospělí, uvidíme, že naprosto samozřejmě svým vlastním způsobem pěstují rituály. Musíme jim pouze ponechat volnost a nezakazovat jim*

jejich jednání proto, že nám připadá nesmyslné. To jsou rituály, které se objevují naprosto spontánně.“³⁴ Většinou zařazujeme rituály do oblasti náboženství, ale není správné každý rituál označit za náboženský a není ani jednoduché posoudit, zda on či onen rituál patří do této a té oblasti. Rituál může být chápán i jako cesta k hlubším duševním vrstvám, které už svým vědomím nedokážeme řídit a je důležité zmínit se i o skutečnosti, že v našem nevědomí nečítají jen dobré věci a rituály mohou být cestou pro ničivé síly.³⁵

Jak už bylo zmíněno, tak rituály mohou pomoci zvládnout krizi a nebo se jí vyhnout a tak uplatňují i svůj preventivní účinek. Takže rituály můžeme chápat jako pomoc ve vývojových krizích, nebo při řešení individuálních problémů a můžeme je používat i při dětské terapii. V poslední řadě nesmíme zapomenout na rituály, které prožíváme v průběhu dne a nebo celého roku. Jaký význam mají tedy každodenní rituály? „*Jak v přeorganizovaných rodinách, ve kterých zůstává málo prostoru pro vlastní iniciativy, tak v neuspořádaných rodinných společenstvích nemohou být smysluplné rituály. Jejich úkolem by mělo být – uspořádání průběhu dne, upevňování rodinných vztahů, poskytování bezpečí, vytvoření prostoru pro volný čas a vlastní kreativitu, překonání strachu*“³⁶ A jak lze definovat význam rituálů v průběhu roku? „*K těmto rituálům počítáme rituály, které se každoročně opakují. Jejich funkce je stejná jako u rituálů všedního dne – orientace v čase, poskytování bezpečí, posilování pocitu vlastní hodnoty, posilování pocitu sounáležitosti k většímu celku.*“³⁷

Symbols a symbolika bytostně patří k lidskému životu a díky symbolům může být smysl života vyjádřen a nebo jen naznačena cesta, jak tento smysl hledat. Jestliže budeme symboly považovat za nepřesné a nejasné obrazy, které budeme nahrazovat přísně definovanými znaky nebude možné opřít se o body, které jsou připomenutím toho, co trvá, co nepodléhá tak rychle změnám jako třeba naše představy. Můžeme si položit otázku, o jaké jistoty se člověk žijící v současném světě, bude moci opřít jestliže se bude objevovat jen stále více znaků, které nic

³⁴ KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998. s. 10.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 9-11.

³⁶ Tamtéž, s. 71.

³⁷ Tamtéž, s. 77.

neznamenají a které jsou jen jakousi simulací reality. V symbolech je podstatný vztah k realitě zachován a jednak spojují, sjednocují, vyzývají k naslouchání a připomínají jednotu lidského osudu.³⁸ „Je třeba se znovu naučit brát ohled na symboly a hodnoty, které se nemohou stát předmětem hravého postoje k životu. Jsou připomínkou původního významu pospolitého života, výzvou k návratu do plnosti lidského bytí a jednání vymezeného nejen požadavky přítomnosti, funkčností a efektivitou na jedné a hravostí na druhé straně, ale také závazností, odpovědností, smyslem pro to, co přesahuje, co je transcendentní a v čem je člověk zahrnut neredukovaně a co bylo vždy základem pojetí celého člověka...“³⁹

Jestliže člověk, nedokáže vnímat symboly, není to jen náboženský problém, ale problém i celé společnosti. Člověk žijící se symbolů, nechápe například svět a přírodu pouze jako věci, ale něco mnohem víc, bude se podle toho tak chovat a nebude ji jen využívat.⁴⁰

3. Symboly a rituály ve skautingu

3.1 Mezinárodní symboly a rituály

Zakladatel skautingu R. Baden-Powell neustále zdůrazňoval pocit sounáležitosti všech skautů a skautek na celém světě. Přestože skauting je rozšířen po celé Zemi a každý stát, každá organizace má nějakou svoji originalitu, všechny spojuje nejen výchovný záměr a principy, ale i různé symboly a znaky. V této kapitole se snažím přiblížit jednak symboly, ale i rituály skautů a skautek, které mají mezinárodní rozměr.

3.1.1 Skaut jako symbol míru

Skaut jako symbol míru? Je to vůbec možné? Zjistíme-li původní význam slova a když připustíme i to, kdo byl takto označen, tak věta: „skaut je symbolem míru“ v nás v každém zanechá určité pochybnosti. Slovo „skout“ které můžeme

³⁸ Srov. MUCHA, I. *Symboly v jednání*. Praha: Karolinum, 2000. s. 180-182.

³⁹ Tamtéž, s. 182.

⁴⁰ Srov. MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. s. 104.

přeložit jako průzkumník, pátrač, stopař a zvěd, bylo prvně použito ve vojenské výzvědné službě.

Když R. Baden-Powell navrhoval vycvičit speciální zvědy, kteří by se jen a pouze věnovali obstarávání informací z tábora nepřítele, tak roli průzkumníka mohl v té době provádět každý voják a to třeba jen pro tu danou chvíli. Představa byla taková, že tito muži musí zvládnou proplížít se řetězem nepřátelských hlídek až k hlavnímu stanu, vyslechnout tam rozhovory velitelů, vypátrat plány útoku, vyzvědět jak jsou rozmístěny zbraně a nezanechat žádné stopy a díky nim potom lze zabránit otevřené bitvě a zbytečnému prolévání krve. Ale jak nazvat tyto muže? To byla poslední otázka od ostatních důstojníků, jak odlišit tyto specialisty od jiných průzkumníků obvyklého typu. A poručík B. P. navrhl nazvat je skauty.⁴¹ Přestože tito muži „skauti“ mohli zabránit bitvě, nemůžeme zde ještě hovořit o symbolu, který je spjat ze slovem mír. Už na začátku jsem se zmínil o definici skautingu a pro koho je tato organizace určena. Skautské hnutí je definováno jako „dobrovolné, nepolitické výchovné hnutí pro mladé lidi...“ nyní nám bude stačit zamyslet se nad tím, co myslel B. P. tím, že věnoval tuto organizaci mladým lidem. To co je skryto pod slovy: „pro mladé lidi“ je klíčem k naší odpovědi.

Vždy jsem si říkal, jen pro mladé lidi? A co vlčata a třeba oldskauti? Vždyť ti do této definice vůbec nezapadají. Když se vrátil B. P. z jižní Afriky do Anglie, pozoroval tisíce chlapců a mladých mužů bledých, nahrbených, kouřící cigarety, řadu z nich žebrajících a velmi ho zajímal tento úpadek morálky, zvláště mezi mladými lidmi. Proto je, jedním z důvodů skauting určený právě pro mladé lidi ve věku 13 až 25 let, skautská metoda, slib a zákon mají největší podíl na rozvoji mladé osoby, právě v tomto věku. Vlčata mají samozřejmě také své významné místo, ale to je chápáno jako příprava a podchycení dalších členů, nových skautů. Oldskauti zase už skautskou výchovou prošli, ale zůstali ji věrní na celý život.

A jaký je ten druhý důvod proč je skauting určen právě mladým? A proč tedy můžeme nazvat skauta poslem míru? B. P. nebyl nadšen, že jeho knihu „Aids for Scouting“ (Rukověť skautingu), která byla určena jen pro armádní účely, četla i ostatní britská mládež. I přestože, byl důstojníkem z povolání, jeho

⁴¹ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 60-61.

celoživotním cílem byl mír. Představa toho, že vojenskou příručku čtou i děti a že si budou chtít hrát na vojáky, v něm vzbuzovala smutek. Ale jeho bratr mu to dokázal vysvětlit. Mládež si nehrála na válku, ale na orientaci v terénu, na stanování a nocování v přírodě a rádi stopovali zvěř. Prvním krokem bylo přepracování vojenské příručky na příručku pro chlapce – Scouting for Boys. Druhým krokem byla otázka, kdo tedy může zabránit válce, když ne dospělí. Rozdíly náboženství, rasy, národnosti, bohatství a chudoby, jsou v nich silně zakořeněny. Když dal B. P. v Indii dohromady chlapce a děvčata, britské a indické ke společným hrám, divadelnímu představení a slavnostem, viděl, že mladí si rozumějí mnohem více než dospělí, zde nebyly vidět žádné rozdíly. Pochopil že, po této zkušenosti budou v dospělosti určitě více tolerantní pro jiné národnosti, náboženství a jinou rasu. Ze zkušenosti také věděl, když v Mafekingu pověřil deseti-leté chlapce úkoly a zodpovědností, které byly svěřovány pouze dospělým, tak i oni prokázali smysl pro odpovědnost. Jedině mládež může tedy zajistit mír.⁴²

3.1.2 Skautský kroj

R. Baden-Powell si jako malý chlapec všimnul, že rozdíly mezi bohatšími a chudšími chlapci jsou díky oblečení velice znát. Později když uvažoval o založení velkého hnutí mládeže, snažil se tyto rozdíly trochu smazat. Vytvořil určitý druh uniformy, společný kroj, který byl stejný pro všechny a nebránil při sportu a hraní her.

Když měl B. P. založit v Jižní Africe jízdní policii, která měla za úkol zajistit pořádek, připomínal budoucím policistům, že nejdůležitějším bodem je získat si důvěru místního obyvatelstva. Snažil se, i když Britové a Búrové byli do uzavření míru velcí nepřátelé, aby v této době již panovalo mezi oběma stranami pouto nového přátelství. Tvrdil, že to jediné tuto zpusťšenou zemi dokáže vzkřísit. Jihoafrická policie, už nemohla nosit armádní uniformu a tak navrhnul uniformu

⁴² Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 109-111.

nového typu, sportovní jezdecké kalhoty, volné khaki košile, šátky, ležérní kabátce a široké klobouky. A o několik let později byla tato nevojenská uniforma této jízdni policie známá po celém světě, jako kroj skautů.⁴³

V dnešní době nemusí mít skautská košile pouze khaki barvu, každý národ má právo navrhnout si vlastní barvu svého kroje. Mezi „povinné“ prvky každého skautského kroje patří: skautský klobouk, košile, šátek, skautský opasek a krátké kalhoty. Proč právě krátké kalhoty? Krátké kalhoty, byly doménou mládeže a každý dospělí, který je členem hnutí, se tímto způsobem přibližuje k mládeži a staví se na její roveň.

Skautskému kroji, typu, barvě a jeho dalším doplňkům se budu více věnovat v kapitole „český skauting“ jelikož je to i určité specifikum každého státu a národa.

3.1.3 Skautská lilie

Květ lilie jako symbol je znám již celkem dlouho, tento znak používali už i Peršané, Egypťané a Indové a byl spojován se sluncem, značil dobro, mír a hlavně čistotu. Děvčata - skautky jsou více spojovány se symbolem trojlístku (viz. dále) a s lilí jen chlapci – skauti. Přesto není jen skautská lilie symbolem chlapeckého kmene skautského hnutí, ale symbolizuje celé hnutí a skauting jako takový. Pro skauta a skautku znázorňuje lilie ukazatel správné cesty. Lilie, která se dříve znázorňovala na kompasu (severní strana), znamená jistotu správného směru, jistotu cesty která je znázorněna směrem k lilii, správnou životní cestu s myšlenkami skautingu.

Zajímavá historická skutečnost je, jakým způsobem se Lilie, jako symbol severního pólu na kompas vůbec dostala. Kompas vynalezli Číňané a ti ho používali již v prvním tisíciletí po Kristu, ale do Evropy se teprve dostal až ve dvanáctém nebo třináctém století. V této době se také začaly objevovat první mapy (v Barceloně, v Janově) a v rohu každé mapy byla větrná růžice a označení severu na této růžici bylo znázorňováno písmenem „T“. Sever byl v italštině v této době nazýván „transmontane“, jako místo na sever od Alp a tudíž „přes hory“.

⁴³ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s.119-120.

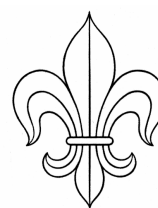
Písmeno „T“ bylo různě zdobeno a na horní rovné plošce, byl většinou kreslen výstupek, který opravdu směřoval k severu. Oblíbeným symbolem ve středověku, byla lilie – „Fleur de lys“, neboli kosatec, nebyla jen znakem Francie, ale i Janova a Florencie. Janovští při další výrobě map, postupem času vyměnili původní „T“ za lilii a ta se stala symbolem severu.⁴⁴

Skautská lilie (obr.1) má i svou vlastní symboliku, prostřední ze tří listů znázorňuje přímou cestu a ta znamená, že skaut či skautka mají čelit všemu přímo a nemají se snažit problémy obcházet. Další listy lilie se stáčí nazpět, to symbolizuje špatné cesty, vydá-li se skaut nebo skautka po této cestě nedostane se nikam dopředu, ale vrátí se zpět. To značí, že konání špatných činů člověka daleko v životě neposune, ale i to, že existuje nová možnost, náprava a jestliže se vydám po té špatné cestě, dostanu se sice opět na počátek, ale zde je možnost, chybu napravit a jít přímo, po cestě správné. Tyto tři cesty, neboli tři listy lilie dále znázorňují i tři body skautského slibu a někdy se dají vyložit i jako tři věkové kategorie ve skautingu (vlčata, skauti, roveři). Příčka která spojuje tři listy lilie znamená jednotu a soudržnost.⁴⁵

Někdy je znázorňována skautská lilie i podle R. Badena-Powella (obr.2), který pod samotnou lilii ještě přikreslil stužku na které je nápis „bud' připraven“ – heslo skautů. Stužka má zahnuté konce vzhůru, což značí ústa směřujícího se skauta a uprostřed spodní části stužky je přivázán uzel dobrého skutku tzv. dobráček, který symbolizuje ochotu skauta a skautky konat dobré skutky.

Obr.1

Obr. 2

⁴⁴ Srov. FANDERLIK, V. *Táborové epištoly*. Praha: Skautské informační centrum, 1991. s. 43.

⁴⁵ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 11.

3.1.4 Skautský pozdrav

Skauti zdraví dvěma způsoby: Pravá ruka (obr.3) natočená dlaní dopředu se zdvihne do výše ramen, palec překryje malíček a ten se lehce ohne, což znázorňuje, že silnější chrání slabšího a kruh, který vznikne spojením těchto dvou prstů symbolizuje přátelství skautů a skautek na celém světě. Zbývající tři prsty pravé ruky jsou vztyčeny. Tyto tři prsty symbolizují tři body skautského slibu. Navíc si mohou skauti při pozdravu tisknout levou ruku (obr.4), levá ruka symbolizuje místo bližší srdci. Při podání levé ruky je malíček mírně odsunut od zbývajících prstů a levá ruka partnera, také s mírně odsunutým malíčkem pevně zaklesne. Tento pozdrav, kdy dlaň díky zaklesnutí je pevnější, značí pevnější a vřelejší vztah.⁴⁶

Význam pozdravu pravou rukou vychází z dřívějších dob kdy tento pozdrav byl znamením mezi muži určitého postavení. Svobodní muži směli nosit zbraň a při setkání každý pozvedl pravou ruku na důkaz toho, že zbraň nemá a mohou se tedy setkat jako přátelé. Stejný rituál vykonal muž když se setkal s někým bezbranným a nebo s ženou. Dnes se již zbraně nenosí, ale tento rituál byl ještě někde zachován a někteří zvednou ruku ke klobouku a nebo dokonce klobouk smeknou.⁴⁷

Tisknutí levé ruky, byl návrh R. Baden-Powella, levou ruku si tiskli i Kroboti, elitní část kmene Ašantů na Zlatém pobřeží.⁴⁸

Když zdraví skaut skauta, podává mu levici a může i vztyčit pravou ruku. Mnozí skauti se v dnešní době navzájem zdraví jen levou rukou. Skauti a skautky se dále oslovují: „bratře“ a „sestro“ a i přes rozdíl věku, si tykají.

⁴⁶ Srov. BŘICHÁČEK, V. , GAYDOŠOVÁ, M. , HÁJEK, T. *Skautskou stezkou*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 31

⁴⁷ Srov. BADEN-POWEL, R. *Skauting pro chlapce*. Praha: TDC Junák, 2007. s. 34-35.

⁴⁸ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 90.

Obr. 3

Obr. 4

3.1.5 Skautský slib a zákon

Skautský slib a skautský zákon, jsem již popisoval v kapitole Základní rysy skautské výchovy. Slib a zákon je pro všechny výchovné kategorie ve skautingu stejný, jen nejmenší chlapci (vlčata) a děvčata (světlušky) mají svůj vlastní. Znění které bylo schváleno Junákem, svazem skautů a skautek ČR, je trochu jiné než to, které doporučil zakladatel hnutí R. Baden-Powell. Každá národní skautská organizace, může do jisté míry formulaci slibu a zákona, dle její odpovídající kultury doplnit, či upravit. Ale samozřejmě smysl tohoto slibu a zákona a jeho hlavní podstatu změnit nelze. Zakladatel B. P. přirovnával skautský slib k slavnostnímu obřadu, který měl být podobný jako pasování na rytíře ve středověku. Jak má samotný obřad probíhat, může každá národní organizace rozhodovat sama. Pro srovnání a pro zajímavost by bylo vhodné uvést i znění skautského slibu a zákona, tak jak ho prezentuje Světová skautská organizace WOSM. Tato formulace je inspirovaná slibem a zákonem stanoveným samotným zakladatelem hnutí a má toto znění:

„Skautský slib

Slibuji na svou čest, že se budu snažit ze všech sil plnit svou povinnost vůči Bohu a králi (nebo vůči Bohu a své vlasti) vždy pomáhat ostatním a řídit se skautským zákonem.

Skautský zákon

- 1. Na skautovu čest se lze spolehnout.*
- 2. Skaut je věrný.*
- 3. Skautovou povinností je být užitečným a pomáhat ostatním.*
- 4. Skaut je přítelem všech a bratrem každému skautovi.*
- 5. Skaut je zdvořilý.*

6. *Skaut je přítelem zvířat.*
7. *Skaut bez odmluv poslouchá příkazy rodičů, rádce a vůdce.*
8. *Skaut se za všech okolností usmívá a pohvizduje si.*
9. *Skaut je šetrný.*
10. *Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i činech.*⁴⁹

3.1.6 Skautské heslo, skautský příkaz

a skautský signál

Skautské heslo které zní: „*Bud' připraven!*“⁵⁰ znamená aby každý skaut či skautka byli připraveni na cokoliv. I když, během lidského života každého z nás potká nějaká nepříjemná situace s kterou ani člověk nepočítá. Toto heslo má připomínat, že i v těžké situaci máme být připraveni na to, jak správně reagovat, vědět jak rozhodovat a jak danou situaci vyřešit. Skaut a skautka nemohou být připraveni na vše, ale musí být připraveni bojovat, postavit se a čelit problémům přímo a snažit se zvítězit.

Skautské heslo doplňuje skautský příkaz: „*Vykonat denně alespoň jeden dobrý skutek*“⁵¹. Dobrý skutek je čin, který patří do každodenního života skauta či skautky a to patří mezi věci, které jsou společné skautům a skautkám na celé zeměkouli.

Skautský světový signál (příloha II.), který vymyslel R. Baden-Powell je jako skautská znělka a zpívá se sborově, čtyřikrát se opakuje a zpívá se do čtyř světových stran. Česká slova přidaná k tomuto zvukovému poznávacímu signálu zní: „*Skautské ideály spojují svět!*“⁵².

3.1.7 Skautská večerka a Gilwellský kruh

Mezinárodní skautská večerka je píseň, která se zpívá při zakončení dne na skautské akci (příloha II.). Většinou jsou to tábory, různá mezinárodní setkání, ale zpívá se i třeba na skautských oddílových výpravách. Konec dne je věnován zklidnění, modlitbě, přemýšlením nad celým uplynulým dnem a nakonec zpěvu

⁴⁹ Srov. *Sbírka skautských předpisů a řádů. Stanovy WOSM* . Praha: TDC Junák, 2000. s. 2.

⁵⁰ BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.*. Liberec: Skauting, 1992. s. 25.

⁵¹ Tamtéž, s. 25.

⁵² PILKA, J. , ZAPLETAL, M. *Zpěvník*. Liberec: Skauting, 1994. s. 9.

skautské večerky. Řada skautských oddílů, zpívá tuto večerku na večerním táborovém nástupu, při stahování státní a oddílové vlaky.

Skautským zvykem je i tzv. Gilwellský kruh. Díky Gilwellskému kruhu si skauti uvědomují společnou soudržnost, bratrství a přátelství. Skauti stojí v těsném kruhu, zkříží ruce před sebou (pravou přes levou) a podají si je. Vůdce oddílu (nebo jiná funkce – nejvyšší), stiskne ruku svému sousedovi po pravé straně a ten stisk pošle dalšímu skautovi, až projde přes všechny a vrátí se zpět k vůdci. Při každém stisku, by měl současně následovat vzájemný upřímný pohled do očí souseda.⁵³

Gilwellský kruh dostal název podle tzv. Gilwellského parku nedaleko Londýna. Tyto pozemky věnoval skautům skotský venkovský šlechtic. Na těchto pozemcích bylo vytvořeno výchovné centrum pro skautské vůdce, Gilwell Park byl otevřen v roce 1919 a i v tomto roce proběhl první výchovný kurz (lesní škola). Úkolem Gilwellu bylo během dvou týdnů vychovat dospělé vůdce, ať už vůdce pro skauty, ale i vlčata a rovery a umožnit jim aby lépe vychovávali děti a mládež ve skautském duchu. V roce 1922 se Gilwell stal oficiálním mezinárodním centrem pro skautský výcvik a každý kdo absolvuje tento kurz získá dřevěný odznak – dva kousky dřeva (Wood Badge) což symbolizuje části dřevěného náhrdelníku, které získal R. Baden-Powell od náčelníka Zuluů v Africe a sám je předal prvním účastníkům tohoto kurzu.⁵⁴

Často se můžeme setkat i se spojením Gilwellského kruhu se zpěvem skautské večerky. Skauti si navzájem překřížením propojí ruce, zazpívají večerku a po zpěvu vůdce pošle stisknutím pozdrav, který obejde celý kruh. Tuto tradici, jak zpěv večerky, ale i samotný Gilwellský kruh používají v dnešní době i jiné neskautské mládežnické organizace.

⁵³ Srov. FOIT, F. *Táborový oheň*. Brno: Klen, 1947. s. 9.

⁵⁴ Srov. LÁSZLÓ, N. *250 miliónů skautů..* Praha: TDC Junák, 1999. s. 53-55.

3.1.8 Patron skautů a skautské svátky

Sv. Jiří – patron skautů (24. dubna)

Podle legendy sv. Jiří spatřil u jezera plačící dívku, která se mu svěřila, že má být obětována spolu s ovčí draku, který žil v kraji. Jiří se nelekl a s drakem bojoval a usmrtil ho. Podle skutečnosti byl Jiří horlivým křesťanem a i když byl, rytířem, bojovníkem, tak i v drsném válečném prostředí, byl dobrým a ctnostným. Císař Dioklecián mu jednou nařídil, aby pronásledoval křesťany. Když se jich Jiří zastal, dal ho císař uvěznit a snažil se aby Jiří odpadl od křesťanské víry. Jiří svoji víru statečně hájil před císařem i pod výhružkou smrti. A 24. dubna, roku 303 nechal císař Dioklecián Jiřího popravit. Draka, o kterém se zmiňuje legenda, můžeme chápat jako zlo, hřích a špatnost. Jiří se zastal křesťanů, jejich víry a bojoval nejen proti pohanství, ale hlavně proti zlu, které bylo v něm zakořeněno a nad tímto zlem mučednickou smrtí zvítězil. Sv. Jiří je pro skauty nejen přímluvce u Boha, ale i vzorem a každý skaut se má snažit, aby se stal také rytířem čistoty a nepřítelem všeho zla a hříchu.⁵⁵

Zakladatel skautingu R. Baden-Powell si vybral sv. Jiřího za ochránce a patrona všech skautů a celého hnutí, protože jak on tvrdil, sv. Jiří byl jediný rytíř mezi svatými a rytířskost a víra v Boha, jsou důležité předpoklady pro výchovu dobrého charakteru.⁵⁶

Den zamyšlení (22. února)

Na 4. konferenci mezinárodní rady skautek, bylo navrženo aby byl jeden den v roce určen, kdy budou všechny skautky slavit svátek. Byl vybrán den 22. února, kdy slavil narozeniny jednak zakladatel hnutí R. Baden-Powell, ale i jeho žena. Tento den byl nazván anglicky „Thinking Day“ a u nás se slavil jako „Vzpomínkový den“. Později ho čeští skauti a skautky nazvaly jako „Den sesterství“, ale dnes mu říkáme přesněji podle anglického názvu „Den zamyšlení“. WAGGGS – Světová asociace skautek každý rok vyzývá skautky, aby nejen tento den slavily, ale aby i přispěly do „Fondu 22. února“. Tento fond pomáhá díky

⁵⁵ Srov. KRATOCHVIL, J. *Mezi junáky*. Brno: Občanská tiskárna v Brně, 1939. s. 115-116.

⁵⁶ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 117.

vybraným penězům, především na různých projektech skautkám v rozvojových zemích.⁵⁷

3.1.9 Jamboree

Původ slova *Jamboree* není zcela zjištěn. V mnoha slovnících se dočteme, že Jamboree (džemborí) je setkání skautů pod širým nebem a slovo pochází z indiánského jazyka. Dále se uvádí, že může jít i o americký slangový výraz, nebo hindské slovo vypůjčené od Kiplinga. I skautská literatura není zcela jednotná ve vysvětlení tohoto výrazu. Jedná se buď o indiánský výraz popisující „setkání všech kmenů“, slavnost, hlasité radovánky a hry většího počtu spřízněných lidí a nebo prý samotný R. Baden-Powell je vybral podle příkladu severoamerických indiánů a nebo dokonce tento výraz pochází z nářečí kmene Zulu v Jižní Africe, kde B. P. nějaký čas strávil. Zajímavé je, co o tomto výrazu říká Velen Fanderlik, starosta Českého Junáka po roce 1945 a dlouholetý starosta československého exilového skautingu.

Velen Fanderlik tvrdí, že američtí badatelé a lingvisté v poslední době zjistili, že jamboree není indiánské slovo a ani žádné podobné v indiánském jazyce neexistuje. Samotné slovo ani indiánsky nezní a ve slovnících v Americe z roku 1840 je uváděn podobný výraz Shivaree (šivarý) a to značí schůzku nebo shromáždění sedláků pod širým nebem. Slovo Shivarre je zkomolenina francouzského slova Charivari (šarivary), které mělo podobný smysl, a dá se vyložit jako: všeobecná schůzka pod širým nebem a nebo dokonce i pitka. Toto francouzské slovo bylo zkomolené na Shivorre, nebo Chivory a díky špatnému překladu a španělštině se počáteční písmeno CH změnilo na J. Slovo Šibory psané Jibory, se již objevuje ve slovnících, a písmeno M se do tohoto slova dostalo jen pro lepší výslovnost. V roce 1884 je uvedeno v novinách v Bostonu, že nebylo povoleno pro voliče v den voleb Jamborre, kvůli obavě z výtržností. Od roku 1920 bylo slovo Jamboree používáno výhradně pro označení mezinárodních skautských sjezdů, ale před tímto rokem, byl tímto výrazem nazván i větší skautský tábor. V dnešní době slovo Jamboree neznamena již jen mezinárodní

⁵⁷ Srov. FAJTR, M., TRATINA, P. *Mezinárodní rozměr skautingu*. Praha: TDC Junák, 2005. s. 54.

setkání skautů, ale může se jednat i o oblastní, okresní a třeba celostátní jamboree. Někdy se můžeme potkat i z výrazem Skioree, sjezd lyžařů a nebo Camporee, společný tábor apod. Slovo Jamboree nabylo během let i dalších významů, ale díky skautům bylo rozšířeno po celém světě. V Fanderlik, když se zeptal samotné Lady Baden-Powell, vdovy po skautském zakladateli, na tento výraz, podle čeho mezinárodní setkání skautů, R. Baden-Powell nazval, tvrdila, že si slovo Jamboree její manžel vymyslel.⁵⁸

Podle R. Baden-Powella setkávání mladých lidí všech národů, jak on je nazval „křížové výpravy míru“ musí mít nějaký vhodný název. Shromáždění a nebo jen setkání není dost výstižné a proto jej nazval Jamboree. Dříve mohl mít tento výraz různé významy, ale od roku 1920 (první jamboree – Anglie) je výhradně spojován s mezinárodním skautským setkáním.

3.1.10 Chlapecký skauting

Světová organizace skautského hnutí WOSM

WOSM – World Organization of the Scout Movement je celosvětové skautské hnutí, které bylo založeno v roce 1961 na 18. Mezinárodní skautské konferenci. WOSM vzniklo původně ze Světové asociace mezinárodního skautského hnutí (WAISM – World Association of International Scout Movement). V roce 1961 se i mění Mezinárodní skautská konference na Světovou skautskou konferenci a Mezinárodní skautský výbor na Světový skautský výbor. Jestliže budeme chápat tuto světovou organizaci WOSM za pokračující, která jen s menšími úpravami nahradila organizaci WAISM, tak v roce 1922 kdy světové skautské hnutí vzniklo, bylo jedním ze zakládajících států i Československo. Podmínky pro přijetí do této světové organizace jsou: dodržování cílů, zásad a metod skautingu, dále každá organizace, chce-li být členem musí prokázat nezávislost, nepolitickou a dobrovolnou činnost své organizace. V každé zemi může být uznána členem pouze jedna národní organizace, jestliže jich existuje více, z náboženských, nebo jazykových důvodů, tak mohou utvořit federaci a ta bude zastupovat národní organizace ve WOSM. WOSM se skládá ze *Světové skautské konference*, která je

⁵⁸ Srov. FANDERLIK, V. *Táborové epištoly*. Praha: Skautské informační centrum, 1991. s. 40-42.

hlavním orgánem skautské organizace, tato konference určuje strategii a vykonává různá rozhodnutí. Každá národní organizace zde má své zástupce a nezávisle na její velikosti disponuje se šesti hlasy. *Světový skautský výbor* je další částí WOSM a ten dohlíží zda rozhodnutí která byla přijata Světovou skautskou konferencí jsou dodržována. Výbor se skládá z 12 členů z různých národních organizací, kteří byli řádně zvoleni. Těchto 12 členů, již nezastupují své země, ale jednají a obhajují zájmy celé světové organizace jako celku. *Světová skautská kancelář* nebo-li světové skautské ústředí, které sídlí v Ženevě, je poslední částí světové organizace. Světová skautská kancelář zajišťuje kancelářské a další služby Světové skautské konferenci a Světovému skautskému výboru. WOSM je v dnešní době prestižní organizací, která má i významný politický vliv a spolupracuje s OSN.⁵⁹

Znak organizace skautského hnutí WOSM

Znak organizace WOSM (obr.5) má dvě základní barvy, bílou a modrofialovou. Podklad znaku, který je buď kruhový a nebo jedná-li se o vlajku – tak obdélníková plocha, má barvu tmavě modrofialovou, což znázorňuje barvu naší planety Země. Na znaku je dále skautská lilie (její symbolika je již vysvětlena) a na bočních listech této lilie – uprostřed ohybů listů jsou umístěny dvě pěticípé hvězdy. Sečteme-li tyto cípy tak dostaneme číslo deset a deset bodů má skautský zákon. Lilii obtáčí lano a je svázáno ambulančním uzlem a to vyjadřuje spojení skautů na celém světě. Skautská lilie a lano s ambulančním uzlem jsou v barvě bílé.⁶⁰

Obr. 5

⁵⁹ Srov. FAJTR, M., TRATINA, P. *Mezinárodní rozměr skautingu*. Praha: TDC Junák, 2005. s. 75-77.

⁶⁰ Srov. ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 43.

3.1.10 Vlčata

Vlčata jsou nejmenší věková kategorie chlapců (6-11let) ve skautské výchově. Když do skautského hnutí přicházelo stále více a více mladších chlapců, rozhodl se R. Baden-Powell, že výchovu rozdělí podle věku a mladší chlapce nazval vlčata a teprve chlapci starší jedenácti let si mohou říkat skauti. Symbolika vlčat vychází hlavně z obou Knih džunglí od anglického spisovatele Rudyarda Kiplinga. V džungli se opuštěného chlapce Maugliho ujme vlčí smečka, kterou vede zkušený a moudrý vlk Akela a ten chlapce vychovává. Maugli se naučí rozumět hlasům zvířat a džungle se stane jeho domovem. Maugli je vzorem chlapců – vlčat a snaží se být jako on, znát dobře přírodu a ničeho se nebát. Jména postav a různé názvy, které se vyskytují v Knize džunglí jsou zároveň i základní terminologií ve vlčáckém oddíle, např. oddíl se nazývá smečka, klubovna doupě, vedoucí oddílu Akela, zástupce Balů nebo Baghýra atd.⁶¹

Vlčácký slib, zákon a heslo

Slib vlčat má podobný význam jako u skautů, ale slib je upraven pro věk mladších chlapců. U skautů se rozumí pod skautským slibem, určitý závazek na celý život a skauti slibují službu. Vlčata oproti službě, slibují snahu konat to, čemu se zavázali. Atmosféra vlčáckého slibu má být jiná než u skautského slibu, řádově nižší a méně zavazující. Slib vlčat má toto znění:

„Slibuji, že se vynasnažím, abych byl dobrým synkem své vlasti, poslušným vlčetem zákona smečky a že se vynasnažím, abych vykonal každý den nejméně jeden dobrý skutek.“⁶²

Vlčácký zákon můžeme rozdělit na zákon smečky: *„Vlče se podvoluje vždy starému vlku, vlče se nepodvoluje nikdy samo sobě“⁶³* a na zákon džungle, který zní: *„Jsme jedné krve ty a já“⁶⁴*. Zákon smečky a džungle vyjadřuje jednak poslušnost vůči vedoucím a rodičům, ale i spolupráci, přátelství a bratrství všech chlapců – vlčat.

⁶¹ Srov. HRICA, P. JOZAFOVÁ, V. SAPÁK, M. *Vlčie mláďa*. Bratislava: Slovenský skauting, 2000. s. 9-12.

⁶² BRYCHTA, I. *Vlčata*. Brno: Krajská Junácká rada, rok neuveden, s. 7.

⁶³ Tamtéž, s. 7.

⁶⁴ Tamtéž, s. 7.

V hesle vlčat je skryta snaha konat dobré skutky, pomáhat rodičům, kamarádům, vlasti a přírodě. Na prvním místě by měla být ochota pomáhat a snažit se pomáhat jak je zřejmé z hesla: „*Naší snahou nejlepší bud' čin*“.⁶⁵

Znak vlčat a vlčácký pozdrav

Znakem je hlava vlka (obr.6), která se vyobrazuje v tmavě šedohnědé barvě a podklad je okrově žlutý. Tato žlutá barva je i barvou vlčat.

Pozdrav vlčat je podobný jako u skautů pravá ruka (obr.7) je opět ohnuta v předloktí do výše ramen, tentokrát jsou vztyčeny pouze dva prsty a roztaženy do písmene V, které symbolizují jednak slib a zákon, ale i dva body vlčáckého slibu a dva body zákona. Dále dva vztyčené prsty značí vlčí slechy. Zbývající prsty pravé ruky, jsou překryty palcem – silnější chrání slabšího, stejně jako u pozdravu skautů.⁶⁶

Pozdrav levou rukou má stejný význam jako skautský (levá je blíže k srdci).

Obr.6

Obr. 7

Patron vlčat – sv. František z Assisi

Patronem vlčat je sv. František, který se narodil v roce 1182 a zemřel roku 1226 v Itálii. František pocházel z bohaté obchodnické rodiny a sám chtěl být rytířem a toužil po rytířské slávě. Ale život válečníka ho nějak nenaplňoval a tak jednou prodá všechny svoje věci, peníze také věnuje a vyhledává samotu a přemýšlí nad životem. Prožívá hluboké vnitřní obrácení. I dnes svým příkladem František učí, lásce k Bohu, k lidem a ke všemu stvořenému. Vzorem pro vlčata je jednak díky nádhernému vztahu k Bohu a lidem, ale velikým dílem i díky krásnému vztahu k přírodě. František oslovoval vše „bratře“, „sestro“, „Bratře

⁶⁵ BRYCHTA, I. *Vlčata*. Brno: Krajská Junácká rada, rok neuveden, s. 7.

⁶⁶ Srov. KRÁTKÝ, J. *Rádce vede vlčata*. Banská Bystrica: Agens, 1992. s. 3.

datle“, „Bratře kameni“, „Sestro srnko“, „Sestro vodo“. Toto je krásný příklad, jak se v dnešní době chovat k přírodě, ale ne jenom k té živé.⁶⁷

Františkova víra byla postavena na slibu chudoby, čistoty a poslušnosti. A i vlčata mají svůj slib a zákon, který by měly plnit s takovým zapálením jako František. Ale i Františkova poslušnost názorně ukazuje vlčatům poslušnost vůči „vlku který vede smečku“, jeho čistota ukazuje čistotu srdce, vztahů mezi vlčaty, jejich přátelství a bratrství. A nesmíme zapomínat i na Františkovu chudobu, která má v dnešním světě veliký význam a je třeba naučit vlčata říkat: „Nepotřebuji mít všechno a rád se podělím s ostatními“. Proč je tedy sv. František patron vlčat? Vlčata mají hlavně žít s důvěrou v Boha a mají být šťastné a radostné a mají milovat krásy přírody.⁶⁸

Slavnost Velkého vytí

Pozdrav, nebo obřad, záleží jak Velké vytí nazveme, je slavnostní rituál celé smečky vlčat. Tímto pozdravem zdraví vlčácká smečka skautské činovníky a nebo nové členy smečky. Vlčata a vedoucí smečky pronášejí tato slova:

„Vlčata: Akelo, naší snahou nejlepší bud' čin!

Akela: Hled'te dobře, vlci! – V každý čas?

Vlčata: Dokud zákon džungle řídí nás.⁶⁹

Mezi symboly smečky může dále patřit např. vlajka, domluvené zvolání divokého zvířete, totemová hůl a ochranné zvíře smečky.

3.1.10.2 Skauti

Skautem či skautkou, může být jednak nazván každý člen skautského hnutí (vlčata, světlušky, roveři, rangers, oldskauti a oldskautky), ale název skaut či skautka definuje i věkovou kategorii ve skautské výchově a to v rozmezí 11 až 14 let. Skauti jako určitá věková kategorie, mají ve znaku skautskou lilii, která byla

⁶⁷ Srov. HÁJEK, P. *S vlčaty, krok za krokem, rok za rokem*. Liberec: Skauting, 1996. s. 11-16.

⁶⁸ Srov. HRICA, P. JOZAFOVÁ, V. SOPKO, P. *Tajomná džungľa*. Bratislava: Slovenský skauting, 2000. s. 8-9.

⁶⁹ BRYCHTA, I. *Vlčata*. Brno: Krajská Junácká rada, rok neuveden, s. 7.

již detailně popsána. Slib, zákon, pozdrav, heslo či denní příkaz je stejný jako pro celé skautské hnutí (vše je popsáno výše).

3.1.10.3 Roveři

Když starším chlapcům přestal vyhovovat program, který byl bližší potřebám a zájmům jen určitému věku, napsal R. Baden-Powell knihu „Rovering to Success“ (Pout' za úspěchem) ve které byl načrtnutý skautský program pro starší mládež, jež nazval roveři (poutníci). B. P. vycházel ze základních potřeb mládeže v tomto věku, které byly především hledání cesty života, smysl života a touha být prospěšným jiným lidem a celé společnosti. A proto skauti – roveři měli přijmout i druhé heslo, heslo roverů „*Sloužím!*“. Roveři – poutníci a jejich putování životem, nemyslel B. P. jako bezcílné toulání, ale určitou cestu za vytyčeným cílem a vědomí toho, že na této cestě mohou existovat různé překážky a úskalí. A ty je třeba zvládat nejen úsilím a obratností, ale také humorem. Rover by měl nejen překonávat sám sebe, ale měl by rozvíjet i své poznání sebe sama, vědět co zvládá a v čem má nedostatky, měl by více poznávat současnost a historii lidské kultury a hlavně zaměřit se na vyšší poznání, duchovní podstatu lidství apod. B. P. definoval ještě jeden cíl roveringu, z roverských řad by měli vycházet noví vedoucí oddílů, kteří jsou pro skauting velice důležití. Rover by měl i určitým způsobem splatit dluh vůči společnosti, co on sám prožil jako dítě ve skautských oddílech, co se naučil a co prožil, to by měl vrátit a pomoci ostatním dětem, aby prožily něco podobného.⁷⁰

Symboly roverů

Roveři mohou používat k významným příležitostem tzv. roverskou hůl. Hůl je 145 cm dlouhý lískový prut široký asi 2,5 cm a na vrcholku je rozvětvený do tvaru Y. Konce nad rozvětvením jsou dlouhé asi 8 cm. Grafickým symbolem jsou iniciály „RS“ (obr.8). Z těchto písmen je vytvořen odznak, který roveři nosí na klobouku. Roveři mají svoji barvu, je to tmavá červeň, odstín bobule hlohu. Barva symbolizuje zralost a vyzrálost skauta (zralost plodu). Roveři na celém světě

⁷⁰ Srov. BŘICHÁČEK, V. , BRZOBOHATÝ, I. , DRÁBEK, P. *Rovering*. Liberec: Skauting, 2000. s. 5-7.

přijali heslo „Sloužím“ podle vzoru anglických roverů a ti ho převzali z badge (baedž) – znamení rovnocenné znaku anglických královských princů. Znamení a heslo, tři zlatá či stříbrná pštroší pera (někdy se uvádí pera supí) s heslem umístěným na stuze „Ich dien“ německy „Sloužím“, podle pověsti patřilo původně českému králi Janu Lucemburskému, který padl v bitvě u Kresčaku. Anglický král na znamení vítězství toto znamení a heslo přijal a věnoval je svému synovi. On si je dal do svého štítu a používal je jako princ waleský a princové z Walesu užívají toto znamení dodnes.⁷¹

Obr. 8

3.1.11 Dívčí skauting

Světová asociace skautek WAGGGS

Dívčí skauting vznikl roku 1910 a významnou roli v jeho rozvoji sehrála žena zakladatele, Olave Baden-Powell. Aby skautky mohly mezinárodně spolupracovat, tak již v roce 1919 založila Mezinárodní radu skautek. Na páté konferenci v roce 1928 bylo odhlasováno vytvoření mezinárodní organizace s názvem „World Association of Girl Guides and Girl Scouts“ (WAGGGS). V některých zemích se skautky nazývají „Girl Guides“ a jinde „Girl Scouts“ a proto v názvu organizace jsou použity oba termíny. Cílem Světové asociace skautek (WAGGGS) je: *„propagovat po celém světě jednotu a vzájemné porozumění založené na základních principech, zdůrazňovat cíl dívčího skautského hnutí, tzn. poskytovat dívkám a mladým ženám příležitost pro sebevýchovu při rozvoji charakteru, zodpovědném občanství a službě ve vlastních*

⁷¹ Srov. ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 50.

*i světových společenstvích, podporovat přátelství mezi dívkami a mladými ženami všech národů na celém světě.*⁷² Strategii rozvoje určuje Světová konference WAGGGS, kde jsou vždy dvě delegátky s každé země a ty jsou jmenovány národními organizacemi. Na světové konferenci probíhají i volby členek do Světové rady, tyto členky se mohou účastnit Světové konference, ale nemají hlasovací právo. Členka Světové rady se nesmí zúčastnit konference ani jako delegátka či pozorovatelka své národní organizace. Světová rada dohlíží na plnění strategie, kterou stanovila Světová konference. Světová kancelář, která sídlí v Londýně slouží jako sekretariát Světové asociace a vykonává veškeré služby důležité pro činnost Světové konference a Světové rady.⁷³

Znak světové asociace skautek WAGGGS

Znak WAGGGS (obr.9) se skládá z trojlístku ve kterém jsou dvě hvězdy a štělka, což je znak skautek (symbolika popsána níže). Trojlístek má barvu zlatožlutou a ten je na modrém podkladě. Trojlístek je vykládán jako slunce které svítí na obloze, na všechny na celém světě. Může znázorňovat i dobro či dobrý skutek, který má být vykonán každý den. Ve spodní části trojlístku místo plamenů (původní znak skautek) začíná kruh ve stejné barvě jako trojlístek a ten opět znázorňuje spojení všech skautek na celém světě.⁷⁴

Obr. 9

3.1.11.1 Růžová poupata, Brownies - šotci, skřítci

Když v Anglii začala skautovat i malá děvčata ve věku od 6 do 11 let, začalo se jim říkat „Růžová poupata“ (znak obr.10), ale později byl tento název změněn na „Brownies“ což v našem překladu znamená šotci či skřítci (znak obr.11). Ne ve

⁷² *Sbírka skautských předpisů a řádů. Stanovy WAGGGS*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 5.

⁷³ Srov. Tamtéž, s. 1-15.

⁷⁴ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 10.

všech zemích, kde je dívčí skauting se mladším dívkám říká Brownies. Řada zemí má pro tyto děvčata jiný název např. víly, křídélka, pavoučci, hvězdičky a nebo sluneční paprsky či názvy různých květin. Slib, zákon a pozdrav je ve všech zemí podobný ale i přesto se liší.⁷⁵

Hlavní nosný příběh šotků – Brownies je stará anglická pohádka o skřítcích. Dvě děti Tom a Bety bydleli s maminkou a tatínkem v chaloupce u lesa. V domku byl strašný nepořádek a děti mamince a tatínkovi s úklidem vůbec nepomáhali. Jednou si maminka posteskla, že je škoda, že s nimi nebydlí šotek – pomocníček, který vždy ráno, ještě než se všichni vzbudí uklidí celý dům. Tom a Bety se jednoho dne vydali šotka – pomocníčka hledat, na cestu se ptali moudré sovy a ta jim poradila, že musí dorazit k lesní studánce a když řeknou kouzelné zaklínadlo tak se jim na hladině objeví obrázek šotka. Děti u studánky společně řekli zaklínadlo, ale viděli jen svůj obraz. Vrátili se proto k sově a ta jim vysvětlila, že viděli správně a že oni dva jsou ti šotci – pomocníčci. Od té doby byl jejich domek uklizen a děti neustále plánovali další tajné dobré skutky, aby maminka a tatínek byli překvapeni.⁷⁶

Název Brownies, ale i slib, zákon a pozdrav se udrželi převážně u anglických a amerických děvčat. Řada děvčat s jiných zemí si název a další symboliku upravili podle svých představ, ale i přesto jistá podobnost existuje. Ale již se nedá hovořit o mezinárodním rozměru těchto symbolů a rituálů a proto se blíže budu věnovat této věkové kategorii až v českém skautingu.

Obr. 10

Obr. 11

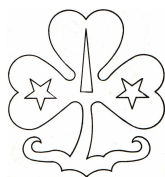
⁷⁵ Srov. BENEŠOVSKÁ, S. , ČERNÁ, M. , FIŠEROVÁ, V. *Cestičkou světlušek*. Praha: TDC Junák, 2003. s. 8.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 23-25.

3.1.11.2 Skautky

V roce 1909 byl uspořádán v Londýně skautský sraz, když zakladatel B. P. procházel Křišťálovým palácem narazil na děvčata, která měla k sukním khaki košile a skautský klobouk se šátkem. B. P. se velice podivil a když se jich zeptal proč nosí skautský kroj, odpověděli, že jsou skautky – „Girl Scouts“. Pro B. P. to byl první krok k založení dívčího skautingu, chlapecké skautské oddíly byly zakládány nejen v Anglii, ale i v koloniích a v zahraničí, ale teď navíc byla otevřena tato myšlenka i pro samotná děvčata.⁷⁷

Skautky mají slib, zákon, heslo a denní příkaz stejný jako skauti, jediné co je v symbolice jiné je jejich znak. Mezinárodní znak skautek je tzv. „jetelový trojlístek“ (obr.12). Ve spodní části znaku – v základu je stylizace plamenů, která představuje oheň jako symbol víry a lásky k lidem. Vyrůstající trojlístek nad těmito plameny, jehož barva je zlatá (nebo žlutohnědá) je spojován s vycházejícím sluncem, s počátkem dne ve kterém můžeme vykonat hodně dobrých skutků. Tři listy trojlístku, stejně jako u skautské lilie představují tři body skautského slibu a nebo i tři věkové kategorie v dívčím skautingu. Uprostřed trojlístku je kompasová střílka, která ukazuje skautce správnou směr životem. Po stranách trojlístku jsou dvě pěticípé hvězdy a ty opět znázorňují deset bodů skautského zákona. Podklad trojlístku, dvě hvězdy a kompasová střílka jsou v barvě modré a to je barva oblohy.⁷⁸

Obr. 12

3.1.11.3 Rangers

Děvčata od 15 do 21let, někdy i starší, se sdružují do kmenů či družin rangers. Rangers mají stejný výchovný program a veškeré symboly jako roveři. V dnešní době existuje i řada roverských kmenů kde jsou rangers a roveři společně.

⁷⁷ Srov. HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. s. 124-125.

⁷⁸ Srov. ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 46.

3.1.12 Mezinárodní společenství skautů a skautek - ISGF

V dřívější době nebylo organizování dospělých skautů a skautek na tak vysoké úrovni jako teď. Dospělí oldskauti či oldskautky byli převážně evidováni jako „čestní členové“ standardních oddílů pro mladé, ale v dnešní době jsou zakládány již samotné oddíly pro oldskauty a oldskautky, tzv. kluby OS. Mezinárodní společenství pro „bývalé“ skauty a skautky se jmenuje ISGF (International Scout and Guide Fellowship). Myšlenka o založení této mezinárodní organizace byla uskutečněna v roce 1953, kdy 18 zemí společně založilo IFOFSAG (International Fellowship of Former Scouts and Guides), toto společenství bylo v roce 1996 přejmenováno na ISGF. V dnešní době má ISGF 59 národních členských organizací a v dalších 24 zemích samostatné členy. Toto společenství je nejen otevřeno pro skauty a skautky, kteří dříve aktivně působili ve skautingu, ale i pro ty dospělé, kteří ve svém mladém věku tuhle možnost neměli.⁷⁹

Znak ISGF (obr.13) vychází z toho, že organizace sdružuje skauty a skautky a proto se skládá ze skautské lilie a z trojlístku. Lilie je znázorněna v barvě červené – barva zralosti, trojlístek a hvězdy v okrajních listech jsou bílé. Bílá barva je barvou skautských činovníků a vyjadřuje čistotu, službu a pokoru. Podklad je světle modrý, který symbolizuje oblohu.⁸⁰

Obr. 13

⁷⁹ Srov. FAJTR, M., TRATINA, P. *Mezinárodní rozměr skautingu*. Praha: TDC Junák, 2005. s. 79.

⁸⁰ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 10.

3.2 Symboly a rituály v českém skautingu

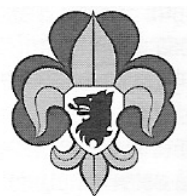
3.2.1 Symbol českého skauta – junáka

Symbolem junáka, českého skauta je samozřejmě skautská lilie, ale s tím rozdílem, že uprostřed je umístěn bílý štít s černou psí hlavou (obr.14). Chodský znak – černá psí hlava je dílem malíře Mikuláše Alše a ilustrace vznikla k románu Aloise Jiráska *Psohlavci*. Nejedná se o historický znak, jelikož Chodové do té doby než jim byly odejmuty práva, používali podle historických odhadů ve své pečeti sekerku a na svém praporu symbol svobodných sedláků – botu. V době kdy se ještě nepoužívala lilie s psí hlavou nosili čeští skauti odznak trojúhelníkového tvaru na kterém byl nápis *Junák český skaut* se zobrazením atleta (obr.15). Zakladatel českého skautingu A. B. Svojsík ze začátku věřil tomu, že skautská myšlenka najde uplatnění v Sokole a proto podle anglického vzoru skautskou lilii nepřevzal. První použití bílého štítu s černou psí hlavou se uskutečnilo v Praze na Trojském ostrově, kdy byl ve dnech 27-28. 9. 1913 uspořádán první ukázkový skautský tábor. Tento znak zdobí bránu do tohoto tábora i přestože černá psí hlava nebyla ještě oficiálním znakem českých skautů. Tento znak se začal používat až v období první republiky, do této doby vznikaly spousty nejednotných skautských organizací a snad nejpočetnější byli skauti „Psohlavci“ které založil příbramský profesor Jan Hořejší a po sjednocení všech organizací v jednu, byl tento znak natolik populární, že se začal používat jako znak českých skautů. Po roce 1918 je k štítu s psí hlavou připojena i lilie a vzniká tak definitivní znak. Tento symbol reprezentoval celé skautské hnutí československé, ale po osamostatnění Slovenska v roce 1993 se stává jen symbolem českého skautingu. Barva lilie je zlatý bronz, nebo-li barva žlutohnědá. V žádném případě by to neměla být kanárkově ostrá žlutá barva. Štít uprostřed lilie je barvy bílé a v něm černá psí hlava.⁸¹

Po roce 1992 znak Junáka, organizace skautů a skautek ČR, je doplněn trojlístkem, aby bylo zřetelné že se jedná o organizaci ve které jsou chlapci, ale

⁸¹ Srov. ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 30-36.

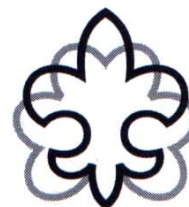
i dívky. Od roku 2000 se používá k prezentaci Junáka na veřejnosti i moderní logo (obr.16) ke kterému je připojen slogan Junáka „...skauting pro život“.⁸²

Obr.14

Obr.15

Obr.16

3.2.2 Kroj junáka

Kroj členů Junáka – svazu skautů a skautek ČR po řadě let nejednotnosti, ať už základních prvků kroje a nebo samotné krojové košile, došel po roce 2000 k výrazným změnám a úpravám (příloha III.). V dnešní době lze říci, že krojová kolekce je již ucelená, harmonická a barevně sladěná. Před tímto rokem byla barva košile zelená a později písková žlut. Písková barva krojové košile, neodpovídala skautským normám a představám a proto byla zvolena barva košile jiná a dnes i přes těžkou barevnou definovatelnost patří mezi velice oblíbené. Barva košile skauta, skautky, vlčat, světlušek, roveřů a rangers je v dnešní době tmavší krémově bílá, která velice ladí s hnědou barvou. Vodní vlčata, světlušky – žabičky a vodní roveři

a rangers mají košili barvy tmavě modré. Mezi základní „povinné“ prvky skautského kroje patří košile, šátek a opasek. Tuto skautskou kolekci můžeme vnímat z několika pohledů, jestli se tedy jedná o „suchozemskou“ nebo „vodní“ kolekci, „polní“ a „reprezentativní“, dále o povinné a doporučené prvky na kroji a i z hlediska věkové kategorie.⁸³

Mezi další prvky kroje patří šňůrka k pšiš'alce, která je zavěšena na pravém rameni a vložena do pravé kapsy kroje. Vlčata, žabičky a světlušky mají šňůrku barvy žluté, skauti a skautky barvy zelené, vodní skauti a skautky světle modré, roveři a rangers červené a činovníci šňůrku barvy bílé. Na levém rukávu je domovenka, číslo oddílu, oddílový znak nebo oddílové barvy či barva šestky.

⁸² Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 11-12.

⁸³ Srov. NOSEK, V. *S novým krojem do nového tisíciletí*. Praha: TDC Junák, 2000. s. 1.

Slibový odznak se nosí ve středu nad levou kapsou, u vlčat je znázorněn hlavou vlčka, světlušky a žabičky mají trojlístek, skauti a skautky skautskou lilii. Skautky mají tento odznak podložen modrým trojlístkem. Ve středu levé kapsy je odznak získané kvalifikace u činovníků, nebo stupně zdatnosti u ostatních členů Junáka. Na pravém rukávu krojové košile je umístěn symbol WOSM nebo WAGGGS, dále skautské odborky, znaky lesních škol, kurzů a skautské zkoušky. Nad pravou kapsou je mezinárodní domovenka. Suchozemští skauti, skautky, roveři, rangers, vlčata a světlušky mají opasek barvy zelené nebo hnědé, vodní mají pak opasek barvy bílé.

3.2.2.1 Krojové označení světlušek, žabiček a vlčat

Suchozemská a vodní vlčata, světlušky a žabičky nosí šátek barvy žluté, vodní vlčata a žabičky nosí tento šátek pod límcem. Funkční štítek u vlčat, světlušek a žabiček označuje funkce v družině. U vodních vlčat a žabiček je to člunař/ka (obr.17), kormidelník/ce (obr.18) a u suchozemských vlčat a světlušek podšestník/ce či šestník/ce. Tyto funkce označují vedoucího družiny a jeho zástupce. Vodní vlčata a žabičky mají funkční štítek znázorněn obrázkem, šestník/ce, podšestník/ce u suchozemských vlčat a světlušek je znázorněn rozšířeným „V“ (1V je podšestník/ce, 2V šestník/ce, obr.19)

Stupně zdatnosti u vlčat označuje nášivka ve tvaru obráceného trojúhelníku, první stupeň se nazývá Stříbrná stopa, druhý Zlatá stopa. Vodní vlčata mají podklad této nášivky modrý (obr.20). Světlušky a žabičky získávají za první stupeň jednu kovovou hvězdičku, za druhý dvě (obr.21). Stupně zdatnosti jsou umístěny na středu levé kapsy.

Na levém rukávu pod číslem oddílu jsou barvy šestek. Světlušky mají barevný trojúhelník umístěný v kolečku (obr.22), vlčata mají v kolečku barevnou hlavu vlčka (obr.23). Vodní vlčata a žabičky mají šestku označenou barevným proužkem (obr.24).

Odborky se nosí na pravém rukávu a mají stejný tvar pro všechny, ve trojúhelníku je obrázek znázorňující druh odborky (obr.25). Odborné zkoušky u vlčat se nazývají „Vlčci“ u světlušek a žabiček „Světýlka“ (příloha IV.).

Obr.17

Obr.18

Obr.19

Obr.20

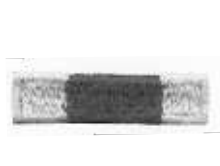
Obr.21

Obr.22

Obr.23

Obr.24

Obr.25

3.2.2.2 Krojové označení skautů, skautek, roverů a rangers

Skauti, skautky, roveři a rangers nosí šátek barvy hnědé, Vodní skauti, skautky, roveři a rangers mají šátek barvy světle modré. Funkční označení je stejné jako u vlčat, světlušek a žabiček s tím rozdílem, že tato věková kategorie může zastávat i vyšší funkci tzv. oddílový podrádce kde jsou na štítku znázorněny 3V, nebo oddílový rádce 4V. U vodních skautů a skautek se tato funkce nazývá lodivod (obr.26).

Stupeň zdatnosti u skautů a skautek je znázorněn osmicípou hvězdou v rámečku (obr.27). Tento kovový odznak může být podložen žlutým podkladem – 2. stupeň, nebo bílý podklad – 1. stupeň, bez podkladu jde o splněnou nováčkovskou zkoušku.

Na levém rukávu mají skauti a skautky pod číslem oddílu družinový nebo oddílový znak (obr.28) nebo opět u vodních skautů a skautek je barva oddílu v proužku. Roveři a rangers mají na levém rukávu místo čísla oddílu nášivku s písmeny RS (obr.29). Vodní R a R mají tato písmena barvy žluté se žlutým lemováním na modrém podkladu, Suchozemští R a R písmena barvy červené s červeným lemováním na světle hnědém podkladu.

Na pravém rukávu pod ostatními nášivkami jsou umístěny odborky (obr.30), bílo-šedé lemování je 1. stupeň, žluté lemování 2. stupeň, červené 3. stupeň a u vodních skautů a skautek je 3. stupeň lemován modrou barvou (příloha V.).

Obr.26

Obr.27

Obr.28

Obr.29

Obr.30

3.2.2.3 Krojové označení činovníků a činovnic

Funkční štítek u činovníků a činovnic Junáka má větší rozměr (obr.31), funkce ústřední rady mají podklad v šedé barvě, kde 1 V označuje jmenovaného člena, 2 V je volený člen, 3 V místostarosta/ka, místonáčelníci, předseda revizní komise, předseda smírčí rady. 4 V je starosta/ka, náčelní dívčího kmene, náčelník chlapeckého kmene, náčelník/ce oldskautů. Okres a kraj mají funkční štítek v hnědém podkladu, u vodních činovníků a činovnic je podklad tmavě modrý. Štítek bez V nosí člen okresní nebo krajské rady, 1 V volený člen, 2 V zpravodaj, 3 V zástupce předsedy a 4 V předseda. Funkce ve skautském středisku mají podklad v zelené barvě, u vodních činovníků a činovnic je barva světle modrá. Bez V je člen střediska nebo přístavu, 1 V zástupce vůdce oddílu, 2 V vůdce oddílu, 3 V zástupce vedoucího střediska nebo přístavu, 4 V vedoucí střediska, přístavu.

Odznaky kvalifikace se nosí na středu levé kapsy, čekatelský odznak –

1. stupeň činovnických zkoušek (obr.32), vůdcovský odznak (obr.33) nebo kapitánský odznak (obr.34) – 2. stupeň činovnických zkoušek a instruktorský odznak (obr.35), který nosí absolventi instruktorské lesní školy.

Členové Junáka registrovaní v kmene old-skautů nosí na levém rukávu pod domovenkou nášivku s písmeny OS. Barevné řešení je stejné jako u kmene RS (příloha VI).

Obr.31

Obr.32

Obr.33

Obr.34

Obr.35

3.2.3 Junácký pozdrav a junácká hymna

Junáckých pozdravů máme několik, rozlišujeme plný pozdrav, malý pozdrav, tajný pozdrav, velký pozdrav a pozdrav s tyčí. Plný pozdrav se používá při pokrývce hlavy, zdraví se pravicí se třemi vztyčenými prsty, kde prsty s natočenou dlaní směrem od těla se dotýkají pokrývky. Při malém pozdravu je pravá ruka se třemi vztyčenými prsty ve výši ramen. Tajný pozdrav je stejný jako pozdrav malý s rozdílem, že pravá ruka je rychle vymrštěna na úroveň ramen a dána nazpět. Tajným pozdravem je možno zdravít na dálku například na ulici. Dřívějších dobách patřila do standardní výbavy i skautská tyč, v současnosti se jedná spíše o výjimku potkáme-li skauta se skautskou holí. Při pozdravu je hůl postavena podél těla, pravá ruka se vztyčenými třemi prsty je v úrovni břicha přiložena kolmo k tyči. Dlaň směřuje směrem k zemi. Velký pozdrav využívá také skautské hole, používá se při zvláštních slavnostech. Tyč je držena kolmo vzhůru vysoce nad hlavou a skautský klobouk je umístěn na vrcholu tyče. Plný pozdrav, malý pozdrav a pozdrav s tyčí se používá například při vyvěšování státní vlajky, nebo při zpěvu či hraní státní hymny.⁸⁴

Junácký pozdrav levou rukou je stejný jako u všech skautů na celém světě, podání levé ruky je zpevněno odtaženými malíčky.

Junácká hymna se zpívá většinou při vyvěšování státní vlajky na táboře, nebo při slavnostním nástupu. Při zpěvu písně, kde autorem slov je F.S.Procházka a hudbu složil K. Kovařovic, by měl být každý skaut v kroji (příloha II).⁸⁵

3.2.4 Znak Lesních škol a Lesních kurzů

Podle historické domněnky znak Lesních škol navrhla manželka zakladatele těchto institucí F. A. Elstnera. Tento muž postavil indiánské typí jako dominantní kulisu na první Lesní škole. A proto se ve znaku školy a kurzu objevuje indiánské typí. Lesní škola a Lesní kurz jsou čistě českou doménou a i znak který vyjadřuje další stupeň vzdělávání skautských činovníků nemá ve světě obdoby. Cílem Lesní školy a kurzu je rozšířit absolventům skautské znalosti a dovednosti přímo

⁸⁴ Srov. SVOJSÍK, A. B. *Organisace*. Praha: Grégr, 1930. s. 213-214.

⁸⁵ Srov. MAŘÁDEK, V. MALIŠ, P. *Junáckou stopou*. Praha: Junácká edice, 1970. s. 54.

v přírodě a v souladu s přírodou, důležité jsou praktické zkušenosti. Ve znaku Lesní školy jsou znázorněny celkem tři týpí (obr.36) a u znaku kurzu jen jedno (obr.37). Týpí jsou barvy červené s modrým vchodem a s dvěma modrými pruhy. Modrá je i horní polovina kruhu, která znázorňuje nebe, spodní polovina je barvy žluté. Tyče u týpí jsou žluté barvy, lemování na vrchní části znaku je červené a spodní lemování má barvu tmavě modrou.

Tento znak formou nášivky se nosí zásadně v cípu šátku. Každá LŠ a LK mohou mít i své vlastní označení a absolventi mají právo tuto nášivku nosit na pravém rukávu skautského kroje. Znak LŠ existuje i jako kovový odznak a ten náleží jen instruktorům LŠ a nosí se na středu levé kapsy. Skautský šátek který je součástí kroje je u absolventů LŠ a LK barvy šedé, u LK je lemován barevným pruhem, tato barva se určuje podle typu kurzu.⁸⁶

Obr.36

Obr.37

3.2.5 Speciální výchovné kategorie a jejich symboly a rituály

V Junáku, svazu skautů a skautek ČR jsou i speciální výchovné skupiny, které nemají ve světě obdoby. Vodní skauti a skautky, vodní vlčata a vodní světlušky tzv. žabičky, jsou kategorie, které jsou zaměřeny svou výchovou na prvky vodáctví. Vodní vlčata mají symboly a rituály stejné jako vlčata „suchozemská“ a tyto symboly a rituály můžeme nazvat i jako mezinárodní. Vodní skauti a skautky se liší i navíc svým specifickým znakem, který má samozřejmě ve svém základě skautskou lilii. Symboly a rituály světlušek a žabiček vycházejí

⁸⁶ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 14.

z mezinárodního pojetí této výchovné skupiny jen minimálně a proto jim je věnována největší část.

3.2.5.1 Světlušky a žabičky

Malým skautkám do 11 let se u nás říká světlušky podle hlavních hrdinů knihy Broučci od Jana Karafiáta. Ve světě se těmto děvčatům říká různě, například včelky, víly, hvězdičky a podobně. Do roku 1939 byla tato děvčata nazývána šotky podle anglického slova Brownies, teprve po tomto roce byl vybrán název který je více spjat s naší kulturou a je těmto děvčatům bližší. Můžeme se setkat i s vodními světluškami, kterým se spíše říká žabičky a tyto děvčata mají sice stejné symboly, ale liší se jejich barvy kroje a v oddílové výchově se více propagují znalosti o vodáctví.⁸⁷

Znak a pozdrav světlušek a žabiček

Světlušky, jak už podle jejich názvu vyplývá mají symbolicky svítit svým světýlkem dobra a radosti všem lidem. Základním prvkem znaku je jetelový trojlístek, který používají i skautky. Tři listy symbolizují tři body slibu, kompasová strelka ukazuje správný směr jejich cesty, hvězdičky znamenají slib a zákon. Z lístků vychází šest světelných paprsků dobra, které značí, že světlušky mají opravdu svítit všem lidem dobré vůle. V základě znaku ze kterého vyrůstá trojlístek je heslo světlušek a žabiček.⁸⁸ (obr.38)

Pozdrav světlušek a žabiček levou rukou, je stejný jako u skautů a skautek na celém světě. Podává se levá ruka proto, že je blíže k srdci a aby byl stisk pevnější zaklesnou do sebe malíčky. Jestliže zdravíme pravou rukou, ruku zvedneme k rameni a vztyčíme prostředníček a ukazováček. Tyto dva prsty symbolizují slib a zákon světlušek a žabiček, dvě základní věci o které se tato děvčata opírají. Palec opět překrývá dva nejslabší prsty a to je připomínka toho, že i malé světlušky a žabičky mají ochraňovat a pomáhat slabší kamarádce.⁸⁹ (obr.39)

⁸⁷ Srov. BENEŠOVSKÁ, S. , ČERNÁ, M. , FIŠEROVÁ, V. *Cestičkou světlušek*. Praha: TDC Junák, 2003. s. 9-10.

⁸⁸ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 13.

⁸⁹ Srov. BENEŠOVSKÁ, S. , ČERNÁ, M. , FIŠEROVÁ, V. *Cestičkou světlušek*. Praha: TDC Junák, 2003. s. 15.

Slib, zákon, heslo a denní příkaz světlušek a žabiček

Slib světlušek a žabiček zní: „*Slibuji, že se budu snažit hledat Pravdu a Lásku, být prospěšná své vlasti a zachovávat zákon světlušek (žabiček)*“⁹⁰ Světlušky a žabičky vždy mluví pravdu, jsou poslušné, pomáhají jiným, jsou statečné, veselé a čistotné. Těchto pět bodů je označováno jako zákon světlušek (žabiček) a společně s denním příkazem, který hovoří o tom, že světluška (žabička) bude dnes lepší než-li včera a s heslem světlušek (žabiček), který se dá vyjádřit jedním slovem Pamatuj, může dokázat opravdu mnoho dobrého. Při slavnostnějších chvílích zpívají tato děvčata i svoji hymnu, která vyjadřuje jejich lásku k ostatním lidem (příloha VII.).⁹¹

Obr.38

Obr.39

3.2.5.2 Znak vodních skautů a skautek

Prvky vodáctví jsou viditelné i ve znaku vodních skautů a skautek (obr.40). Tradiční česká lilie žluté barvy s bílým štítem a s černou psí hlavou je doplněna modrým lanem, které znázorňuje i trojlístek skautek. Hlavním prvkem tohoto znaku je kotva, která je vložena pod lilii. Barva kotvy je stříbrná nebo bílá.⁹²

Obr.40

⁹⁰ BENEŠOVSKÁ, S. , ČERNÁ, M. , FIŠEROVÁ, V. *Cestičkou světlušek*. Praha: TDC Junák, 2003. s.63.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 22-25.

⁹² Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 13.

3.2.6 Skautské řády a vyznamenání

Mezi skautské rituály a symboliku patří i vyznamenávání významných skautů a skautek a udělování skautských řádů. Junák – svaz skautů a skautek ČR disponuje jednak historickými řády, ale i novými, které se udělují teprve několik let. Zde zmíním jen ty nejdůležitější, základní skautské řády a vyznamenání uvádím v příloze (příloha VIII.).

Řád stříbrného vlka

Tento řád patří mezi nejstarší, je to nevyšší skautské vyznamenání pro chlapecký kmen (obr.41). Byl zaveden roku 1919 podle anglického vzoru. Tento řád je udělován za vynikající práci ve skautském hnutí a počet žijících nositelů nesmí přesáhnout dvanáct. Prvním nositelem byl A. B. Svojsík, který ho obdržel k příležitosti svých padesátých narozenin. Vyznamenání stříbrného vlka používají i jiné skautské organizace na celém světě a proto A. B. Svojsík měl tato vyznamenání dvě, druhý řád stříbrného vlka mu udělil sám R. Baden-Powell. V roce 1995 Řád stříbrného vlka zanikl a od tohoto roku byl obnoven jako Český řád stříbrného vlka.⁹³

Řád stříbrného trojlístku

Tento řád má stejný význam jako Řád stříbrného vlka v chlapeckém kmeni, Řád stříbrného trojlístku je udělován za stejné zásluhy v kmeni dívčím. Toto vyznamenání je mnohem mladší První byl udělen v roce 1969 a počet žijících nositelů nesmí přesáhnout dvanáct (obr.42).⁹⁴

Skautská láska

Nejkrásnějším skautským vyznamenáním je Skautská láska (obr.43). Insignii tvoří kotouč modře smaltovaný s dvanácti zvířetníkovými znaky s lilí a srdcem uprostřed. Lilie se srdcem symbolizuje naplnění skautskou láskou a zvířetníkové znaky symbolizuje přírodu, kterou každý skaut a skautka miluje a v ní žije v jejich dvanácti fázích. Ročně je možno udělit jen 24 vyznamenání a počet žijících nesmí přesáhnout 144 nositelů. Skautská láska je mimořádné ocenění činovníků

⁹³ Srov. DVOŘÁK, R. FISCHER, R. *Organizace a právo*. Praha: TDC Junák, 1999. s. 26.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 28.

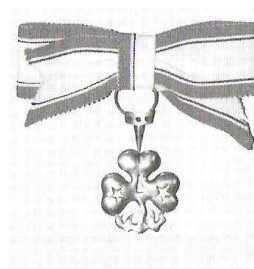
a činovnic za dlouholetou a úspěšnou výchovnou práci s mládeží, zřejmě nejznámějším nositelem tohoto vyznamenání byl Jaroslav Foglar.⁹⁵

Obr.41

Obr.42

Obr.43

4. Oddílová symbolika a rituály

Do symbolů a rituálů ve skautském oddíle samozřejmě patří i mezinárodní symboly a rituály, ale v první části kapitoly chci hlavně prezentovat symboly čistě oddílové, které jsou spojeny se vznikem oddílu a jeho činností. Druhá část již detailně zachycuje symboly a rituály konkrétního skautského oddílu. Je nutné zdůraznit, že v širší a správné míře hovoří o oddílových symbolech a rituálech celá tato diplomová práce a ne jen tato kapitola.

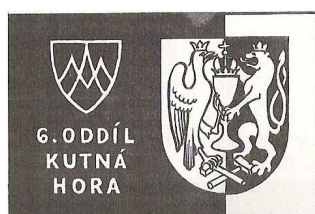
4.1 Obecné symboly a rituály ve skautském oddíle

4.1.1 Oddílová vlajka

Řada oddílů používá spíše vlajku jako prapor a jen o letním táboře bývá vyvěšována na stožár. Vhodná je proto praktická kombinace prapor – vlajka. Vlajka oddílu má mít rozměr 90 x 60 cm a na jejím líci se doporučuje umístit znak města nebo oddílu, číslo oddílu a sídlo oddílu (obr.44). Lícem vlajky rozumíme stranu která, nese-li se v průvodu leží na pravé straně. Při žerdi je nejčestnější místo na vlajce a proto znak města nebo umístíme v její blízkosti. Barvu podkladu zvolíme tak aby korespondovala se znakem. Rub oddílové vlajky je barvy zelené

⁹⁵ Srov. DVOŘÁK, R. FISCHER, R. *Organizace a právo*. Praha: TDC Junák, 1999. s. 10.

a je zde tradičně umístěna skautská lilie s nápisem názvu a hesla organizace. Vlajka střediska má stejný rozměr jako vlajka oddílová a je i podobně řešena. Na jejím rubu je také uprostřed skautská lilie s názvem Junák a s heslem „Buď připraven“. Líc vlajky je tradičně ozdoben znakem města nebo střediska. Vlajka oddílu a střediska vychází z vlajky Junáka – celé organizace (obr.45). Tato vlajka má rozměr 150 x 100 cm, na rubu je zelený podklad se znakem Junáka, nad ním je nápis „Junák“, pod tímto znakem je modrá stuha s nápisem „svaz skautů a skautek české republiky“. Na líci je heslo „Buď připraven“, vlajka je lemována červeno-modro-bílou barvou tzv. plaménky v národních barvách.⁹⁶

Obr.44

Obr.45

4.1.2 Oddílová klubovna

Skautská klubovna je základním symbolem života každého oddílu. Doporučuje se aby každý oddíl měl klubovnu svoji, jelikož ne vždy je dobré řešení středisková klubovna kde se schází více oddílů. Klubovna je místo kde každý týden probíhají schůzky družin a nebo plánování různých akcí. Tato místnost je vyzdobena podle oddílových představ různými plakáty a fotkami z různých podniků. V klubovně je místo pro oddílovou knihovnu, fotoalba a kroniky. Klubovna má být pro členy oddílu druhým domovem a nad všechny školní třídy.⁹⁷

⁹⁶ Srov. NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 16.

⁹⁷ Srov. BŘICHÁČEK, V. GAYDOŠOVÁ, M. HÁJEK, T. *Skautskou stezkou*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 21.

4.1.3 Oddílová kronika

Kronika zachycuje zážitky na akcích oddílu a nebo družiny. Členové oddílu kteří se podílejí na zápisu do kronik mají jedinečnou možnost zaznamenat určitou část života oddílu. Největší hodnotu mají tyto zápisy po několika letech či desetiletích. Z různých postřehů lze zjistit jaká byla oddílová atmosféra, kdo byl členem oddílu a jaké akce se konaly. Každá kronika je největším oddílovým pokladem a má zásadní význam i pro jednotlivce. Systematický zápis učí nejen trpělivosti, ale i určitému vyjadřování a estetickému cítění. Oddílová kronika má být prokládána fotografiemi, obrázky, ale i různými předměty které se nějakým způsobem vážou k danému zápisu.⁹⁸

4.1.4 Družinové symboly a rituály

Oddíl je rozčleněn na družiny a družina je základem každého oddílu. Každá družina by měla mít tzv. základní symboly a rituály do kterých patří název družiny, znak, pokřik a družinová vlajka. Do dalších tradičních prvků družiny můžeme přiřadit i jejich kroniku, nebo různá družinová tajemství, družinový přijímací rituál a mnoho dalšího.

4.1.4.1 Znak a pokřik družiny

Chlapecká skautská družina si volí název podle nějakého zvířete a dívčí družina název podle rostliny. Název družiny, jméno zvířete nebo rostliny musíme chápat i jako určitého patrona nebo jako totemový symbol. Například družina chlapců s názvem Ostříži, mají veškeré znalosti o zvířeti, chtějí se mu podobat a chtějí být bystří jako tyto ptáci. Tento symbol se potom i objevuje na vlajce družiny a také se od něj odvozuje nášivka družiny. Družinový pokřik musí nějak souviset s názvem družiny, nebo přímo napodobuje hlas družinového zvířete.⁹⁹

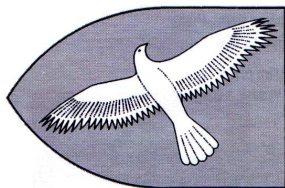
4.1.4.2 Vlajka družiny

Vlajka družiny je odvozena ze znaku družiny a barva podkladu vlajky má odpovídat typickému prostředí rostliny či zvířete (obr.46). Šířka vlajky je 28 cm

⁹⁸ Srov. BŘICHÁČEK, V. GAYDOŠOVÁ, M. HÁJEK, T. *Skautskou stezkou*. Praha: TDC Junák, 2001. s. 38-39.

⁹⁹ Srov. SVOJŠÍK, A. B. *Základy junáctví*. Praha: Merkur, 1991. s. 686-687.

a délka 42 cm, je oboustranná a znak družiny je tedy na rubu i líci. Jedná-li se o zvíře nebo ptáka, hlava vždy směřuje k žerdi. Vlajka družiny bývá ve tvaru gotického štítu.¹⁰⁰

Obr.46

4.3 Symboly a rituály v 6. skautském oddíle

Nibowaka

Kapitola o symbolech a rituálech v 6. skautském oddíle Nibowaka se bude vymykat tradičnímu přístupu ve sběru, ale i prezentaci informací a údajů v diplomové práci. Většina symbolů a rituálů v tomto oddíle je šířena pouze ústní formou, výjimečně formou písemnou a u formy písemné, lze někdy těžko doložit autora. Mezi základní zdroje řadím oddílové kroniky, archiv oddílového časopisu a ústní podání starších členů oddílu. Cílem této kapitoly, je ukázat pestrost symbolů a rituálů které si může každý oddíl vytvořit podle svých představ. V předešlých kapitolách hovořím o společných symbolech a rituálech pro všechny oddíly Svazu skautů a skautek ČR. V této kapitole chci naopak zdůraznit i individuální symboly a rituály každého oddílu a proto uvádím jako příklad chlapecký skautský oddíl Nibowaka. Individuální oddílové symboly a rituály vytvářejí společně s rituály a symboly skautského hnutí určitou syntézu, která jednak směřuje ke společné myšlence skautingu a na straně druhé vytváří i jedinečnost každého oddílu.

4.2.1 Založení oddílu Nibowaka

„Naše touha po vlastním chlapeckém oddílu počínaje dnešním dnem, se změnila ze snu na skutečnost, která nás hřeje u srdce...Dnes je nejslavnější den, který vůbec může v oddíle být – den založení, den otevírající své dveře do tajů příštích dnů

¹⁰⁰ Srov. ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 73-74.

a měsíců...Po zpěvu písně pro většinu z nás ještě docela neznámé, se dovídáme z úst vůdce Mary o historii oddílu ze kterého jsme všichni vyšli. Začínáme znovu, máme jedinečnou příležitost dokázat to co se nám nepodařilo a to po čem toužíme. Záleží jen a jen na nás zda v nově založeném oddílu budeme opravdu lepší, zda budeme ctít jméno, které nám zatím toho moc neříká...“

(Ladislav Oujeský – Aládin, kronika družiny Kamzíků, 2.2.1992)

Skautský oddíl Nibowaka byl založen 2. 2. 1992 v Boskovicích. Historie vzniku tohoto oddílu se začíná psát již se skautským oddílem Poutníci, který byl založen o pár let dříve. Oddíl Poutníků se stal během dvouleté činnosti, oddílem svárů a nepřátelství. Hlavním zdrojem konfliktů, byly negativní vztahy mezi kmenem dívčím a kmenem chlapeckým, převážně u vedoucích těchto kmenů. Vedoucí chlapeckého kmene měli dost rozdílný pohled na vedení oddílu a na oddílovou činnost. I když existuje řada koedukovaných oddílů, zde tato smíšená povaha oddílu byla více na škodu, než-li k užítku. Proto se vedení chlapeckého kmene usneslo založit svůj vlastní chlapecký oddíl. Velkou inspirací - jak správně má skautský oddíl fungovat - se převážně stal chlapecký skautský oddíl z Brna a vůdce tohoto oddílu, který byl oporou při zrodu oddílu Nibowaka.

4.2.2 Název oddílu

„Kdysi dávno, asi před rokem a půl, ještě než vznikl oddíl Poutníci, jsme se seznámili s jedním chlapeckým oddílem z Brna. Strávili jsme u nich krásné tři dny na táboře a viděli na vlastní oči půlnoční, slavnostní slibový táborák. S vůdcem oddílu jsme stále v kontaktu. Jeho skautské jméno je Naik a v nejbližší době se s ním shledáte i osobně. A právě on nám nabídl tuto velkou možnost stát se jako čtvrtý oddíl v pořadí, oddílem Nibowaka. Sám nás postupně zasvěcoval do tajů starého indiánského názvu, které vzniklo ze slova Wakand...“

(autor nezjištěn, oddílový časopis Wakand 1992, č.1)

Název oddílu, zvláštní indiánské slovo Nibowaka, vzniklo ze slova Wakand. Wakand je síla, kterou viděli indiáni ve zvířatech, v kamenech, v rostlinách, ale i v lidech. Tuto sílu viděli ve všem s čím byli v neustálém kontaktu, toto slovo můžeme přeložit jako moudrost celého světa, jako nejvyšší Bůh. Slova odvozená od tohoto pojmu představovala „moudrost“ jednotlivých částí světa a slovo Nibowaka lze přeložit jako „moudrost přírody“, nebo-li „lesní moudrost“. Slovem Nibowaka označovali indiáni i samotného člověka, který poznal moudrost přírody a dokázal žít v přírodě a v souladu s přírodou, rozuměl jí a byl člověkem dobrým, samostatným a moudrým.

V dnešní době existuje řada oddílů s názvem Nibowaka, jsou to nejen skautské oddíly, ale i oddíly turistické nebo kluby Lesní moudrosti Woodcraft. Skautský oddíl Nibowaka Boskovice vznikl jako čtvrtý s tímto jménem, dnes se již můžeme jen dohadovat kolik takových oddílů vůbec existuje a které regulérně, předáním jména v určité posloupnosti.

4.2.3 Oddílový znak

Znak oddílu Nibowaka (obr.47) má tvar šestihranného obdélníku, uvnitř něho je skrytá skautská lilie, kterou obepínají čtyři plameny vyrůstající z hranice. Ve spodní části znaku je oddílový název „Nibowaka“ napsán na svitku březové kůry. Nad tímto nápisem je již zmíněná hranice, znázorňující dřevěný základ ohně, symbolizující jednotu, spojení a bratrství všech Nibowaků. Plameny ohně vycházejí z hranice, starší oddílový znak má jen tři plameny, nový – používaný v současné době, má plameny čtyři (obr.48). Tyto plameny obepínají a prorůstají skautskou lilii (obr.49). Tento znak vznikl v době kdy skauting byl u nás zakázán a proto je skautská lilie skrytá v plamenech. Oddíly Nibowaka, působící pod hlavičkou Turistického svazu v této nelehké době, se i přes přísný zákaz ztotožňovaly s idejemi skautingu. Tři plameny se používaly převážně v této době a symbolizovali tři body skautského slibu, tři symboly dobrých lidských vlastností. I přestože v dnešní době již není skauting zakázán, lilie zůstala skrytá v plamenech, ale v novém znaku ji obepínají již plameny čtyři. Jelikož Nibowaka je lesní moudrost, čtyři plameny znamenají totéž, co plameny čtyřnásobného ohně

organizace Woodcraft indians – Indiáni lesní moudrosti. Znamenají tedy Sílu, Krásu, Pravdu a Lásku, to jsou symboly vyjadřující náš ideál.

Důvod proč se můžeme setkat s plameny třemi nebo čtyřmi v tomto znaku je vysvětlován dvojnásobem. První pohled nás vrací do historie, kdy byl skauting zakázán, plameny proto nutně symbolizovaly tři body skautského slibu. Po revoluci v roce 1989, kdy český skauting mohl obnovit svoji činnost a skauti se mohli veřejně hlásit ke svým myšlenkám, bylo zase důležité nezapomenout na specifiku druhého základního směru českého skautingu a to na Setonovo pojetí Woodcraft indians. Druhý pohled nás dovede k rozdílům jednotlivých oddílů Nibowaka. Jedná-li se o skautské oddíly Nibowaka, plameny znázorňují pevné pouto skautingu s Woodcraftem, tedy Sílu, Krásu, Pravdu a Lásku. Jsou-li oddíly Nibowaka součástí organizace Ligy lesní moudrosti ČR, mají ve znaku pouze plameny tři a naopak se hlásí také k myšlenkám skautingu.

Podklad znaku je šedý, nebo černý, záře kolem plamenů je bílá či žlutá a symbolizuje, že Nibowaka je světlem, které ukazuje cestu ve tmě. Barva plamenů není specifikována, je to prostě barva ohně. Hranice ztvárňuje dřevo, má tedy barvu hnědou, svitek březové kůry s nápisem „Nibowaka“ má barvu bílou a pod tímto svítkem ještě vyzařuje oblouček záře celého ohně. Skrytá lilie má barvu černou, jako kontrast k barvě plamenů.

Obr.47

Obr.48

Obr.49

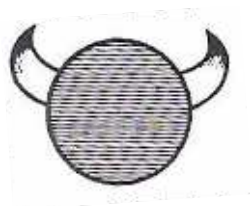
4.2.4 Vlajka oddílu Nibowaka

Vlajka oddílu Nibowaka má rozměr 84 x 57 cm. Barevný podklad je černý, tato netradiční barva vychází ze symboliky oddílového znaku. Na rubu oddílové vlajky je uprostřed znázorněn oddílový znak, kde ve spodní části znaku, po jeho

obvodě, je nápis: „Jít světem a konat dobro“ – text vyjadřuje heslo oddílu. Barva písmen ve velikosti 4 cm je žlutá.

Líc vlajky se skládá z nápisu: „6. oddíl skautů Boskovice“, také ve žluté barvě ve velikosti 4 cm. Nad tímto nápisem, uprostřed vlajky je znak lesní moudrosti, kde kruh je vyplněn zelenou barvou a rohy mají barvu šedou. Uprostřed kruhu je česká skautská lilie. Skautská lilie má tradiční žlutou barvu s bílým štítem s černou psí hlavou. Skautský oddíl Nibowaka se hlásí k zásadám Lesní moudrosti a proto je zde propojen znak lesní moudrosti se skautskou lilí.

Důležité je zmínit se i o symbolice znaku lesní moudrosti (obr.50). Tento znak se skládá ze dvou částí, jedna část je kruh, který symbolizuje věčnost. Kruh bývá tradičně vyplněn blankytnou modří, kde modrá barva je čisté nebe, symbol míru. Kruh je spojený se stylizovanými bizoními rohy, symbolizující sílu. Rohy jsou světle šedé na špičkách tmavší. Kruh s bizoními rohy tvoří symbol zálesáctví, znak lesní moudrosti nazývaný i někdy „modrý kruh“. Legenda o modrém kruhu zní: „*Všechny síly lidstva budiž napřeny k úsilí o věčný mír a šťastný život lidí*“¹⁰¹. Druhá barevná varianta tohoto symbolu, bývá znázorňována kruhem barvy bílé, kde tato barva značí čistotu a rohy barvou modrou – modrá obloha. Pokud je znak umístěn na praporu, pak barva podkladu je červená. Toto ohnivě pozadí má připomínat, že sněmovní oheň je středem našich myšlenek a plameny tohoto ohně jsou plameny Velkého ducha. Modrá barva v obojím provedení přibližuje i heslo vyznavačů lesní moudrosti: „*S modrou oblohou*“¹⁰². Znak lesní moudrosti „modrý kruh“ je známý i jako totemový symbol a to nejen ve skautingu, ale i u trempinku.¹⁰³

Obr.50

¹⁰¹ ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. Praha: Merkur, 1990. s. 95.

¹⁰² Tamtéž, s. 95.

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 94-96.

4.2.5 Oddílové heslo, pokřik a pozdrav

Oddílovým heslem bylo při založení stanoveno úsloví: „jdi světem a konej dobro“. Heslo vyjadřuje touhu každého Nibowaky a každý by měl tuto myšlenku realizovat i v praxi.

Oddílový pokřik byl vybrán jako jeden z nejlepších, kdy každý z oddílu mohl podat návrh na jeho znění. Oddílový pokřik se používá od roku 1997 a jeho text zní:

„Hurarara hura ryc,
zdraví skauti z Boskovic.
Srandist, poryč, waka, naka,
šestý oddíl Nibowaka.“

Oddílový pozdrav je stejný jako pozdrav skautský. Jediná výjimka je u tisknutí levice, kdy po stisku se zalomí ruka směrem vzhůru, k pozdravu skautskému je ještě připojen pozdrav trempů.

4.2.6 Oddílová hymna

Oddílová hymna poprvé zazněla na zahajovacím táboráku při založení oddílu. Tuto hymnu mají stejnou i ostatní oddíly Nibowaka a nezpívá se jen jako obyčejná píseň, ale pouze dvakrát do roka. Prvním slavnostním okamžikem kdy se oddílová hymna zpívá je Slibový táborový oheň na táboře a druhým je vánoční oddílová schůzka (příloha IX.).

4.2.7 Oddílový časopis Wakand

Oddílový časopis má název Wakand, první číslo vyšlo 9. 2. 1992 a od tohoto dne vychází pravidelně každý měsíc mimo letní prázdniny (příloha X.). Slovo Wakand znamená v řeči indiánů něco jako nejvyšší moudrost a cílem tohoto časopisu je pomoci této moudrosti dosáhnout. V časopisu jsou jednak důležité informace

o dění v oddíle, spousta příběhů a zálesácké praxe, ale i různé připomínky čtenářů. Na vydávání časopisu se podílí redakční rada společně s ostatními členy oddílu.

4.2.8 Oddílový patron a oddílový přívěšek Wakan

Oddílovým patronem je svatý František z Assisi a františkánské Tau – symbolický tvar kříže je znázorněn na Wakanu, na oddílovém přívěšku. Tento přívěšek obdrží každý kdo se stane po přijímací zkoušce členem oddílu. Wakany jsou jakési stupně charakteru každého člena oddílu, jednotlivé stupně jsou rozlišeny barevně a každý by měl projít postupně všemi stupni. Tento přívěšek je ve tvaru znaku lesní moudrosti s františkánským Tau uvnitř (obr.51). Starší Wakany měly uvnitř písmeno N které znamenalo název oddílu (obr.52). Poslední písmeno hebrejské abecedy Tau symbolizuje vztah oddílu ke sv. Františkovi z Assisi jako k ochránci všeho stvořeného.

Obr.51

Obr.52

4.2.9 Složení oddílu

Skautský oddíl Nibowaka je rozdělen na tři části, na samotný oddíl ve kterém jsou skauti a vlčata které řídí oddílová rada a vedení oddílu v čele s vůdcem, dále na roverský kmen a skautské divadlo. Roverský kmen a skautské divadlo jsou součástí oddílu, ale nespádají pod oddílovou radu a vůdce oddílu, jsou samostatnými prvky.

4.2.9.1 Oddíl skautů a vlčat

Oddíl skautů a vlčat vede vůdce oddílu, pod něho spadají tři sektory, sektor vlčácký, sektor skautský a vůdcovský sektor (příloha XI.). Tyto sektory řídí zástupci vůdce, vlčácký sektor má tři družiny, družinu Káňat, Kamzíků a Racků. Výchova je zde zaměřena pro chlapce od 8 do 11 let. Skautský sektor má družiny dvě, družinu Rysů a Ostřížů, zde jsou chlapci starší 11let. Zástupci vůdce jednotlivé sektory řídí společně s oddílovými rádci a rádci družinovými.

V dnešní době je v oddíle 38 členů včetně s 11 vedoucími od 15 do 28 let.

Oddílové bodování

Oddílové body tzv. Piškvorky může získat každý člen jestliže aktivně chodí na družinové, nebo oddílové schůzky. Cílem oddílového bodování – Piškvorkování je kladně ohodnotit nejlepší členy oddílu. Jestliže člen oddílu chodí pravidelně na schůzky, zúčastňuje se her a prokáže na družinové schůzce základní skautské znalosti a dovednosti, rádce družiny ho odmění maximálně deseti Piškvorkami a ty se za každou schůzku sečtou a měsíčně vyhodnotí. O oddílovém bodování se vede záznam a na zahajovacím táborovém ohni při příležitosti zahájení letního tábora se vyhodnotí celý rok. Bodování jednotlivců tzv. Malé piškvorky mají vyzvednout zdravé soupeření mezi jednotlivci a tzv. Velké piškvorky zase zdravé soupeření mezi družinami. Velké piškvorky získávají družiny za splnění různých úkolů, ale i za stoprocentní účast na schůzce. Nejlepší družiny s největším počtem Velkých piškvorek, jsou také odměněny na zahajovacím táborovém ohni.

Oddílové nálepky a oddílové peníze

Oddílové nálepky a sběr nálepek obohacuje činnost v našem oddíle. Inspirací pro náš oddíl byla známá Pražská dvojka, skautský oddíl Jaroslava Foglara, kde oddílové nálepky měly velký význam. Nálepky mají rozměr 10 x 5 cm, jsou to ručně vykreslené nebo barevně okopírované obrázky, které se nějakým způsobem vážou k činnosti našeho oddílu. Je na nich jednak kresba, ale i slovní doprovod. Například nálepka s číslem 2 připomíná založení našeho oddílu, nálepka číslo 5 zase popisuje oddílový znak. Nálepky s čísly 21 až 28 připomínají naše první tábory. Celkem je nálepek již přes čtyřicet, stále se vyrábějí nové a jejich počet neustále roste. Nálepky mají různou hodnotu, nejdražší jsou ručně vykreslené speciální nálepky, které jsou nějakým způsobem výjimečné a není jich mnoho. Okopírované obyčejné nálepky mají hodnotu nejnižší a nejsou tak vzácné. Nálepky lze kupovat jen v balíčku a sběratel nikdy dopředu neví jakou získá. Nálepky které má sběratel vícekrát může vyměňovat s ostatními (příloha XII.). Opravdu vášniví sběratelé mají i vlastní album, do kterého své poklady zakládají.

Oddílové peníze tzv. Niobary získávají skauti a vlčata za umístění na předních místech v oddílovém bodování. Za tyto peníze lze nakupovat nejen oddílové nálepky, ale i další turistické vybavení. Vzhled Niobarů se postupně měnil, od

kovových plíšků, přes kartičky ve tvaru čtverce až po papírové peníze podobné českým bankovkám.

Čistý štít

Každý člen oddílu má povinnost dodržovat skautské a vlčácké zákony, účastnit se na akcích družiny či oddílu. Svoji nepřítomnost omluvit nejlépe předem nebo nejpozději do týdne po akci vůdci, rádci nebo jiným zástupcům. Má odpovědně plnit uložené úkoly v odpovídající kvalitě. Za porušení těchto podmínek tzv. Čistého štítu, obdrží každý jedinec trestný bod. Pokud má někdo dva trestné body nejede na letní tábor, jestliže má čtyři je vyloučen z oddílu. Čistý štít lze očistit a tak se zbavit trestných bodů. Jestliže někdo požádá o očištění Čistého štítu dostane určitý úkol který musí splnit.

Mikan a oddílové stezky

Slovo mikan znamená v překladu totéž co slovo skaut. Mikany jsou oddílové zkoušky znalostí a zdatností, které nám mají pomoci při naplňování cíle sebevýchovy. Mikan je rozdělen do několika stupňů, podle obtížnosti. První je Zelený mikan, dále Modrý mikan a poslední je Černý mikan. Na splnění jednotlivých zkoušek se připravuje každý sám a jeho znalosti jsou ověřeny při speciálním závodě. Po splnění jednotlivých mikanů je možné složit doplňkovou zkoušku, která se jmenuje Mistrovství.

Mikany jsou součástí skautské stezky a plnění mikanů předchází řádně splněná nováčkovská zkouška. Vlčácká stezka se skládá ze Stezky vlčete nováčka a ze Stříbrné a Zlaté stopy. Stezka vlčat i skautů je upravena pro vnitřní potřebu oddílu a je tak obohacena o oddílové znalosti a tradice (příloha XIII.).

Zlatý wakan

Zlatý wakan je také přívěšek, je stejný jako wakan určující stupně charakteru, ale s tím rozdílem, že je ve zlatém provedení a je přívěškem putovním. Jednou měsíčně má každý člen oddílu právo hlasovat a zvolit jednoho, který na něho nějakým způsobem zapůsobil a může se stát vzorem pro ostatní. Kdo získá nejvíce hlasů, má právo celý měsíc tento přívěšek nosit.

Oddílové signály

Oddílové signály jsou většinou reprodukovány píšťalkou a jsou to převážně písmena nebo čísla v morseově abecedě. Tyto signály ulehčují organizaci nejen na táboře, kde se užívají nejčastěji, ale slouží i při jiných oddílových akcích. Po zaslechnutí signálu se musí každý pro koho byl signál určen dostavit do 13 sekund k tomu kdo signál zapískal. Právo zapískat jakýkoliv signál má rádce či člen oddílové rady, případně pověřená osoba mimo vedení.

Každá družina má svůj vlastní signál, ale i nástup, příprava na nástup, jídlo na táboře nebo svolání celého oddílu je ohlašováno zapískáním na píšťalku.

Večerka Nibowaky

Rituál při zakončování dne je podrobně popsán v kapitole Mezinárodní symboly a rituály. V oddíle Nibowaka se při zpěvu skautské večerky a při Gilwellském kruhu neposílá pozdrav sousedovi stisknutím ruky po pravici, ale po levici. Tato jediná rozdílnost přidává tradičnímu rituálu skautů osobitý prvek.

Symboly a rituály na táboře

Vyvrcholením celoroční oddílové činnosti je letní tábor, který je specifický svými symboly a rituály.

Názvy táborů

Je již tradicí při posledním táborovém ohni vymyslet název tábora. Název charakterizuje táborovou atmosféru, jeho zaměření a nebo nějakou významnou událost, která se na táboře stala.

Názvy táborů oddílu Nibowaka:

1992 – Tábor pokladů

1993 – Tábor plačící přírody

1994 – Tábor u sta ušáků

1995 – Tábor bouří

1996 – Tábor divoké vody

1997 – Tábor hladového větru

1998 – Tábor poznání

1999 – Tábor slunných dní

2000 – Tábor tří orlích per

2001 – Tábor bratrství

2002 – Tábor vosího bodnutí

2003 – Tábor zběsilého ohně

2004 – Tábor lidové tvořivosti

2005 – Tábor ukradených vlajek

2006 – Tábor sucha a vedra

2007 – Tábor vzteklé lišky

Táborové zkoušky

Tradiční zkouškou je táborová zkouška Tři orlí pera (obr.53), ale ta je určena pro již zdatné skauty. V této zkoušce se musí plnit 24 hodin hladovka, 24 hodin mlčenka, 24 hodin samotka. Na nášivce této zkoušky jsou znázorněny tři orlí pera v bílé barvě na hnědém podkladu. Nášivka je lemována červenou barvou. V oddíle Nibowaka jsou ještě další dvě táborové zkoušky, které můžeme nazvat jako předstupeň či příprava na zkoušku Tři orlích per.

První zkouška, která je určena i pro chlapce mladší – vlčata je zkouška Bílý turbánek. V této zkoušce se plní 6 hodin mlčenka, 8 hodin hladovka, 2 hodiny noční hlídka, stání na místě 2 hodiny a stezka odvahy. Po zdárném splnění této zkoušky každý obdrží nášivku ve tvaru kruhu, černě lemovanou, kde na šedém podkladu je bílý turbánek – uzel spojující skautský šátek. (obr.54) Tato nášivka se nosí na pravém rukávu skautské košile.

Další zkouška je tzv. Čelenka. Je určena hlavně pro skauty a oproti zkoušce Bílý turbánek je o něco těžší. V této zkoušce trvá mlčenka 12 hodin, hladovka také 12 hodin, dále je tu žízňivka 8 hodin, ten kdo zkoušku plní nesmí se po 2 dny na nikoho rozzlobit, musí také vyrobit nějaký rukodělný výrobek a zvládnout cestu po únavě, nebo v dešti či cestu dobrých činů. Posledním úkolem je strávení minuty v potoce, nebo je minutu poléván studenou vodou a nebo je minutu v kopřivách, samozřejmě nesmí vydat ani hlásku. Získaná nášivka po této zkoušce se také nosí na pravém rukávu košile, má tvar kruhu barvy červené, lemování je černé a uprostřed je hlava indiána s indiánskou čelenkou. (obr.55)

Tyto táborové zkoušky se nemusí plnit postupně, důležitý je věk a schopnosti jedince.

Starší a zkušenější skauti mohou plnit rovnou zkoušku Tří orlích per a nebo Čelenku. Ale kdo projde úspěšně všemi třemi zkouškami, ten je na sebe právem hrdý.

Obr.53

Obr.54

Obr.55

Slavnostní ohně

Na letním táboře oddílu Nibowaka jsou čtyři slavnostní ohně:

Zahajovací táborový ohně je slavnostní rituál, při kterém se zahájí samotný tábor skautů a vlčat. Hlavní náplní je informovat o táborových pravidlech, o programu a zhodnocení celého uplynulého roku, vyhodnocení bodování a odměnění nejlepších skautů a vlčat.

Táborový ohně randy je druhým slavnostním ohněm, při kterém si družiny, či jednotlivci připravují zábavný program pro ostatní. Nejlepší baviči jsou odměněni.

Slibový táborový ohně bývá zažehnut o půlnoci, kdy někteří skauti a vlčata skládají slib. Na konci slibového táborového ohně je tzv. obnovení slibu pro ty, kteří již slibovali. Po tomto rituálu následuje zpěv oddílové hymny. Po slibovém obřadu mohou nově slibující rozjímat v tichosti u ohně.

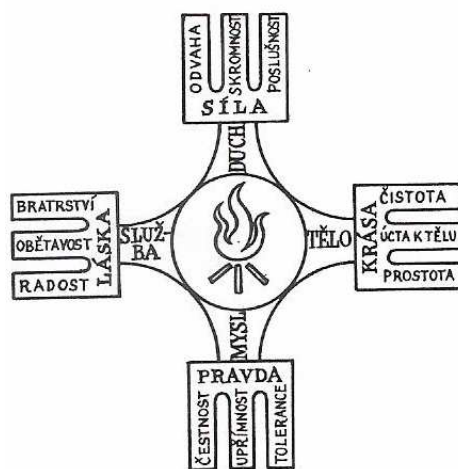
Zakončovací táborový ohně bývá posledním slavnostním ohněm na táboře. Tento rituál uzavírá táboření, vyhodnocuje se celotáborová hra, bodování služeb, bodování stanů a vyhlašuje se nejlepší táborový hlídač. Tradičně je zde oznámeno která vlčata přestupují ke skautům a následuje skautský přijímací obřad. Dále se z navržených názvů vybírá jeden, kterým bude tábor označen. Nejslavnostnějším rituálem při zakončovací táborovém ohni je tzv. Slavnost světel. Před samotným zahájením táborového ohně si každý vyrobí smolnou fakuli. Vůdce oddílu zapálí

fakuli od slavnostního ohně a zapálí ostatní fakule. Tento obřad symbolizuje dobro v každém člověku a jeho sílu předávat toto dobro i ostatním. Zapálená fakule se drží v vzpažené pravé ruce a sborově se zpívá státní hymna.

Zapalování slavnostních ohňů

Slavnostní oheň se nezapaluje přímo v táborovém kruhu kde je postavena hranice, ale je zapálen pomocí fakule která je přinesena již hořící. Do táborového kruhu ve kterém bude hořet slavnostní oheň nikdo nevstupuje jen ohnivec – skaut který má oheň na starosti. Do slavnostního ohně se neodhazují žádné spalitelné či nespalitelné odpadky a tento oheň se nepoužívá k přípravě jídla. Porušením těchto nepsaných zákonů a pravidel, může dojít k zneuctění slavnostního ohně. Plameny se na konci slavnostního ohně nehasí, oheň se nechá dohořet. Je-li to nutné ohnivec může během slavnostního ohně přikládat předem připravené dřevo. Při zahájení slavnostního ohně stojí účastníci v pozoru, ohnivec předá fakuli vůdci oddílu či tábora a ten pronese zahajovací řeč. Oheň se zapaluje ze čtyř světových stran, na každé straně je postaven skaut v kroji a ten oheň zapálí v určitém duchu podle idejí Setonova Woodcraftu. Vůdce předá fakuli prvnímu a ten zapálí oheň ve jménu Pravdy, druhý ve jménu Lásky, třetí ve jménu Síly a poslední ve jménu Krávy. Po té se fakule odloží do ohně a zazní sborový zpěv: „červená se line záře...“

Tento rituál při zapalování slavnostních ohňů symbolizuje 12 moudrostí, základní ideu člověka žijícího v přírodě a v souladu s přírodou. (obr.56).

Obr.56

Deska čistoty, bodování stanů

Na táboře je kladen důraz na úklid ve stanu a každý den je stan bodován. Na večerním nástupu dvojice která obývá nejlépe uklizený stan získá Desku čistoty. Deska čistoty je ozdobená dřevěná deska a právem si ji na stan mohou pověsit jen ti nejlepší.

Bodování služeb

Každý účastník tábora je přiřazen do nějaké služby, která se stará o kuchyň, ale i o ohřev vody na večerní hygienu. Táborové služby jsou čtyři, rozlišují se podle barev. Služba získává nejen body za dobře vykonanou práci, ale i za různé hry a turnaje kdy soutěží služby proti sobě. Službu vede rádce dne, chlapec ve věku 15-ti let, který odpovídá nejen za kvalitně uvařený oběd, ale i za včasnou předávku další službě. Po celkovém úklidu svolá rádce dne členy své služby, ale i služby následující a při předávkovém obřadu, který je vždy humornou událostí dne, službu předá.

Táborová tutovka

Ne všichni se na táboře chovají podle pravidel a proto je vymyšlená tzv. táborová tutovka. Jestliže někdo opakovaně poruší jedno z táborových pravidel, vylosuje si míček s určitým číslem a ten je vhozen do osudí. Jestliže je nutné vykonat nějakou činnost a nejsou-li žádní dobrovolníci, losuje se z osudí a vylosuje se jeden hříšník. A ten daný úkol vykoná a je očištěn.

4.2.9.2 Roverský kmen Nibowaka

„Neděle nezačínala hezky, mokré kápance padaly z nebe do kalužin a nikomu se do takového počasí nechtělo. Jen pár lidiček vědělo, že dnešní den bude výjimečný. Starší skauti z našeho oddílu očekávali v tento den založení rowerského kmene. Sice jsme se scházeli již mnohem dřív, ale ještě se nám nepodařilo rowerský kmen založit, stanovit pravidla a cíle...“

(Kamil Ošlejšek, kronika rowerského kmene, 21.3.1999)

Roverský kmen oddílu Nibowaka, má velice zajímavou historii, ale v první řadě je nutné vysvětlit dva velmi blízké pojmy. V tomto textu se mohou objevit pojmy rover, roveři a roverský kmen, ale i rower, roweři a rowerský kmen,

s rozdílem v použití dvojitého „v“ uprostřed slova. Nejedná se zde o chybu, či přepis, ale o dost významný rozdíl. Vysvětlení je prosté, řada slov používaných jako symbol v oddíle má dvojitě „v“, například Nibowaka, Wakand, Wakan a proto se vedení oddílu usneslo, že jestliže se hovoří o roverech či akcích roverů z jiných oddílů, použití slova bude tradiční (rover, roverský) a jestliže diskuse probíhá o akcích soukromých, o roverech z Nibowaky, budeme používat „v“ dvojitě.

První schůzka rowerů proběhla 5.6. 1992 a můžeme ji chápat jako historicky první aktivitu těchto starších chlapců. Někteří členové oddílu toto datum chápou jako založení kmene, ale až na občasně schůzky, tyto rowery nespojovala žádná myšlenka, nebyly stanoveny žádné dílčí cíle kmene, samozřejmě když opomenou ústřední cíl a myšlenku roveringu - službu. Dokonce mohu tvrdit, že aktivita kmene pozvolna utichala. Toto období se v kronice nazývá jako Rowerský kmen I. Ve druhém období tzv. Rowerský kmen II. zažívá kmen obrovskou změnu. Skautské družiny mají mnoho členu ve věku 15 let a je nutné aby tito chlapci pokračovali v další skautské výchově a to v roveringu. Dne 21.3. 1999 byl oficiálně založen rowerský kmen a byla podepsaná zakládající listina. Členství mělo již určitá pravidla a bylo rozděleno do několika skupin:

Čekatel - věk alespoň 14 let, čekatelem může být jen jeden rok.

Kamarád – má alespoň 15 let, nechce být přímo členem, zúčastňuje se pouze akcí na které je pozván, ale měl by se zúčastnit nejméně jedné akce za půl roku, nemá právo hlasovat na sněmu.

Člen RKN – má alespoň 15 let, skautský slib, zúčastňuje se všech akcí kmene, složí závazek ke kmeni a jeho zásadám, členství schválí kmen, má právo hlasovat na sněmu.

Nibowaka – má alespoň 18 roků, rozhodne se po celý život naplňovat a šířit myšlenky Nibowaky, složí celoživotní slib.

Členové RKN (rowerský kmen Nibowaka) mají právo hlasovat na sněmu, který se uskutečňuje vždy na sněmovním místě v den rovnodennosti, tedy 21. března a 23. září. Na tomto sněmu, probíhá nejen přijímání nových členů, ale i volby úředníků kmene:

Náčelník kmene – musí mít alespoň 18 let, zastupuje kmen na střediskové radě, navrhuje program kmene a předsedá sněmu, potvrzuje splnění Mikanu a uděluje Wakany, navrhuje vyloučení z kmene.

Zástupce náčelníka – 18 let, má na starost program po technické stránce, přebírá funkci náčelníka v jeho nepřítomnosti.

Hospodář kmene – vede rowerskou banku, jednou měsíčně oznamuje stav účtů, snaží se zajistit brigády pro kmen, má na starosti správu hmotného majetku.

Zdravotník kmene – má zdravotnický kurz, nosí na výpravy kmenovou lékárníčku.

Kronikář kmene – píše kmenovou kroniku a vede kmenové fotoalbum, shromažďuje všechny materiály o historii.

Kuchař kmene – sestavuje jídelníček na vícedenní výpravy, zajišťuje potraviny.

Dne 21.3. 2000 na jarním sněmu RKN, převážná skupina rowerů žádala o zrušení členství na základě jiného životního stylu. Vůdce oddílu a náčelník kmene složil své funkce a předal je svému nástupci. Ten přijal pouze funkci oddílového vůdce, funkci náčelníka roverského kmene odmítl a jelikož nebyl vybrán ani zástupce náčelníka, RKN ukončil k tomuto datu svoji činnost.

Třetí období kmene tzv. Rowerský kmen III. předcházela dost zásadní změna v chápání roweringu. Jednak se opět změnil vůdce oddílu a zbylá část rowerů, kteří byli i činovníci v oddíle, měli tendenci se scházet a pořádat různé akce nejen pro druhé, ale i pro sebe. Dne 16.3. 2002 tedy opět vzniká rowerský kmen. Důvodů bylo několik, jednak vedení oddílu mělo možnost navštěvovat i jiné akce než oddílové, čistě zaměřené pro sebe, dále odreagování od náročné činnosti, semknutí činovníků a větší poznání sebe sama, ale i druhých. Proti založení či obnovení činnosti RKN byly i různé výhrady. V historii RKN je to již po třetí kdy vzniká kmen a existuje i tedy možnost, že opět zanikne z důvodu nezájmu a malého počtu členů.

Roweři „nová generace“

Hlavní myšlenka tohoto období byla, jak zabránit na základě obnovené činnosti možnosti jeho zrušení někdy v budoucnu a zachovat tak veškeré tradice. Otázkou bylo i jaké je minimum členů RKN aby kmen mohl existovat. Na základě

domluvy byl schválen návrh, kdy kmen bude existovat i když členem RKN bude jen jediný člen. Jediná možnost zrušení kmene by byla, kdyby zanikl i celý oddíl Nibowaka. Ale jak má fungovat kmen který má jen velmi málo členů? Byly stanoveny dvě varianty řízení kmene, tyto varianty měly zabránit neustálému obnovování a rušení RKN. Díky pohledu do historie, byly vždy tendence obnovit činnost a změnit způsob řízení. A proto jedinou možností bylo aby kmen existoval neustále, měnit jen způsob jeho řízení, byly navrženy a schváleny dvě varianty řízení kmene. První variantu lze definovat jako kmen s náčelníkem, který bude řízen podle vzoru a pravidel druhého období tzv. Rowerského kmene II. Náčelník kmene má největší autoritu, navrhuje a schvaluje činnost kmene. Tato varianta je vhodná pro rowery, kteří odešli ze skautských družin a pokračují ve skautské výchově s převažujícím věkem 15 let, tento způsob řízení je podobný družinovému systému. Varianta druhá je nazvaná „rowerský liberalismus“, není řízena náčelníkem, není uznávána i žádná hierarchie. Oddílové funkce zde nemají žádný význam, jelikož se objevovala domněnka, že když nebude zvolen náčelník kmene a jeho zástupce i přesto největší autoritu bude mít vůdce oddílu a jeho zástupci. Jelikož rowerský kmen je samostatný článek oddílu tak všichni mají povinnost dodržovat pravidlo, že jsou si rovni a každý má tedy stejné možnosti.

Rowerský kmen III. tedy v sobě skrývá dva způsoby řízení, první počítá s hlavní autoritou a s určitou hierarchií, je jasně definováno kdo je náčelník, zástupce, člen kmene, čekatel apod. druhý způsob je řízen liberálně, převažující většina členů jsou již dospělí, členů nemusí být mnoho, důležitá je společná domluva, jestliže se neprojeví velká aktivita členů, může se na nějaké období činnost utlumit, ale v žádném případě kmen nezanikne.

V dnešní době je kmen řízen liberálně a má jedenáct členů, kteří jsou i činovníky v oddíle a jen jeden z nich je rower bez další funkce. I přestože řízení oddílu zabírá většinu volného času, činovníci mají možnost setkávat se příležitostně jako roweři.

Cíl kmene

Cíl kmene se opírá o tři základní pilíře:

Služba – sobě navzájem, všem skautům a všem lidem, kteří naši pomoc potřebují.

Sebevýchova – abychom mohli úspěšně službu poskytovat a neustále ji prohlubovat, musíme mít z čeho rozdávat. Znamená to po celý život rozvíjet sebevýchovu, sebevzdělání.

Bratrství – přináší našemu životu hluboké prožitky trvalého vnitřního štěstí a blaženosti, že nejsme odkázáni jen sami na sebe, ale jsme obklopeni svými přáteli.

Bratrství se opírá o vzájemnou a trvalou službu a je tím pevnější čím je naše vlastní sebevýchova hlubší, čím je naše služba oddanější.

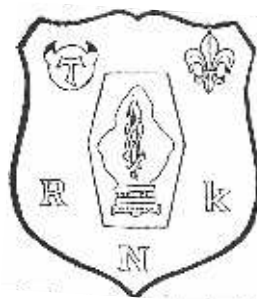
Kmenové symboly

Kroj – je stejný jako skautský, členové kmene nosí na pravém rukávu nášivku RKN.

Heslo, vlajka, znak, hymna – tyto symboly jsou stejné jako oddílové.

Nášivka rowerského kmene Nibowaka (obr.57)

Nášivka připomíná tvarem renesanční polský štít, podkladem je barva šedá. Uprostřed se nachází oddílový znak v černém šestiúhelníku. Ve spodní části jsou červená písmena RKN, neboli rowerský kmen Nibowaka. Červená je tradiční barva roverů. Nad oddílovým znakem na straně levé, je umístěn Wakan, znak lesní moudrosti s františkánským Tau. Toto poslední písmeno hebrejské abecedy má barvu žlutou, kruh zelenou a rohy znaku lesní moudrosti jsou barvy šedé s černým zakončením. Ve vrchní části znaku, na straně pravé je mezinárodní skautská lilie.

Obr.57

Akce kmene

Akce konané měsíčně jsou schůzky tzv. „Ekšny“ nebo brigády a výpravy.

Akce konané půlročně bývají většinou jarní a podzimní sněmy.

Akce jedenkrát za rok se stávají již tradiční a jsou to velké letní expedice, přijímací rituál kmene a rowerská Pálava.

Letní rowerské expedice

Už od založení oddílu byla tendence rowerů pořádat vícedenní akce o letních prázdninách. Tyto tzv. expedice jsou známé především svou náročností, kdy rower musí prokázat určitou schopnost přežití v přírodě někdy i v těžkých podmínkách (příloha XIV.).

„Začalo to před pěti lety po táboře Pokladů, kdy jsme se vypravili společně s Markem Ž. , Jenem a Aládinem na třídní výpravu do vojenského prostoru. Bylo to v srpnu 1992 a od té doby, každý rok chystáme v srpnu nějakou rowerskou akci. V roce 1993 jsme byli na týden v Nízkých Tatrách ve složení Jena, Aládin, Choze, Babet, Dalda, Zachar, já a nečlenové Zdeněk Kubín a Libor Jedlička. Další rok jsem byl ve Šlapanicích na civilce a z místními klukama jsme vyrazili na Šumavu. Z našeho oddílu se mimo mne zúčastnil bohužel jen Choze. Rok 1995 byl ve znamení expedice Jeseníky, která patří k těm nejvydařenějším akcím mého skautování. Akce jsem se zúčastnil spolu s Chozem, Daldem, Kamilem, Smíchem a Ocáskem. Loni jsme se vrátili po dvou letech na Slovensko a prošli krásnou Malou Fatru. Zúčastnil se Choze, Dalda, Zachar, Babet, Kamil, Smích a já.“

(Marek Oujeský – Mara, oddílový časopis Wakand 1997, č.54)

Počínaje založením oddílu se konaly tyto expedice:

1992 – expedice do vojenského prostoru

1993 – expedice Nízké Tatry

1994 – expedice Šumava

1995 – expedice Jeseníky

1996 – expedice Malá Fatra

1997 – expedice Rumunsko

1999 – expedice Roháče

2005 – expedice Jeseníky

2006 – expedice Beskydy – Ivančena

V letech 1998, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2007 se žádné expedice nekonaly.

Rowerská Pálava

„Stalo se již tradicí, že krátce po sklizni posledního vína vyráží roweři oddílu Nibowaka na každoroční výpravu na Pálavské vrchy. Už je nás ale jen pár, kteří zažili tu naprosto první pálavskou výpravu. Bylo to tuším před čtyřmi roky, za dob, kdy ještě náš oddíl vedl mnohými oslavovaný vůdce Mara. Od těch dob se mnohé změnilo. Nejen vůdce, ale i složení borců, kteří se rozhodli změřit své síly s jižanskými kopci.“

(Jan Prchal – Ruda, kronika rowerského kmene, 2.11.2002)

První dochovaný zápis o rowerské Pálavě je z roku 1996, další z roku 1998 a 2000 v této době byla Pálava tradiční akcí kdy hlavním cílem bylo projít trasu z Mikulova přes Pálavské vrchy až do Popic na Jižní Moravě. Od roku 2001 je tato výprava motivována nějakou legendou, jejíž cílem je splnit na této trase určitý úkol. Důležitým a novým prvkem je absolvování této akce v kostýmech na základě hlavního motivu (příloha XV.).

1996, 1998, 2000 – bez názvu

2001 – „Bez domova“, cílem bylo absolvovat cestu do Popic v převlečení za bezdomovce.

2002 – „Agenti antikomunistické rozvědky“, účastníci se stali agenty a měli zabránit převratu.

2003 – „Prokletí dívčího hradu“, cílem bylo zaznamenat tajemné jevy a zneškodnit je.

2004 – „Mimozemské setkání třetího druhu“, vyvolená skupina jedinců měla očekávat přistání létajícího talíře na Pálavských vrších.

2005 – „Kóta 320“, motivem byla II. světová válka a partizánský odboj, cílem bylo zničit skladiště výbušnin.

2006 – „Pionýři“, návrat do doby před rokem 1989 a recese na PO SSM

2007 – „Matrix Palavation“, motivem byl známý film Matrix (příloha XVI.).

Přijímací rituál kmene

Dospělý skaut může na své požádání vstoupit do řad rowerů a stát se tak právoplatným členem RKN. Do doby než bude mít řádně splněnou přijímací zkoušku stane se rowerem čekatelem a obdrží červenou šňůrku k pískalce, kterou nosí na kroji. Absolvuje-li zdárně přijímací zkoušku, obdrží nášivku RKN, kterou si přišije na pravý rukáv skautské košile a stává se členem.

Přijímací rituál či zkouška je udržována v utajení, rower čekatel neví kdy a kam ho členové RKN pozvou a proto musí být vždy připraven na jakýkoliv úkol. Po splnění rituálu, dává slib, že nikomu průběh a samotný způsob zkoušky nikdy a nikomu neprozradí.

Roweři oddílu Nibowaka i přes tyto základní akce, pořádají i další různé výpravy či krátké expedice (příloha XVII.). Každoročně se o letních prázdninách účastní stavby a bourání stanového tábora a udržují oddílovou klubovnu po stránce technické. Roweři jsou i za svoji aktivitu bodováni a účastní se celoroční recesní soutěže „Skaut úderník“.

4.2.9.3 PAS divadlo Nibowaka

Každým rokem je již tradicí, že skauti a roveři oddílu Nibowaka hrají vánoční divadlo pro veřejnost. V roce 1997 k pátému výročí založení oddílu, nacvičili skauti a roveři divadelní hru od Jaroslava Foglara a tím odstartovali řadu dalších divadelních představení. V roce 2007 k desátému výročí prvního představení, bylo založeno PAS divadlo, nebo-li příležitostné amatérské skautské divadlo. Výhodou tohoto aktu, byla jednak lepší prezentace na veřejnosti a herec nemusel být stálým členem oddílu. Jelikož se jedná čistě o chlapecký oddíl, hrají všechny role zásadně jen muži a to i role ženské. Divadelní představení jsou převážně určeny dětem a proto náměty divadelních her jsou převážně pohádky. Od roku 2004 divadelní představení probíhají v Zámeckém skleníku v Boskovicích, kde je profesionální jeviště a jevištní technika. Do tohoto roku se divadlo odehrávalo v sále oddílové klubovny, kde bylo vždy postaveno provizorní jeviště a kapacita míst byla dost omezená.

Od roku 1997 se odehrály tyto divadelní hry:

- 1997** – „Tábor ve sluneční zátocce“ – na motivy stejnojmenné divadelní hry od Jaroslava Foglara.
- 1997** – „Princ Bajaja aneb koňskej v celku a nebo nakrájet“ – na motivy pohádky B. Němcové Princ Bajaja.
- 1998** – „O Větrníku, Měsíčníku a Slunečníku“ – na motivy stejnojmenné pohádky od B. Němcové.
- 2000** – „Lakomá Barka“ – na motivy stejnojmenného příběhu od Jana Wericha.
- 2001** – „Jak se budí Milouš aneb co kafe všechno nedokáže“ - volné pokračování pohádky princ Bajaja aneb koňskej v celku a nebo nakrájet.
- 2003** – „Jak princ se zlatou hvězdou na čele vysvobodil Dlouhého, Širokého a Bystrozrakého“ – vtipné spojení našich dvou nejznámějších pohádek.
- 2004** – „Záhada ježka“ – představení na motivy knihy od Jaroslava Foglara Záhada hlavolamu.
- 2005** – „Dědeček“ - motivem se stala kniha B. Němcové Babička.
- 2006** – „Skalp s cibulí“ - na motivy indiánských příběhů od Karla Maye.
- 2007** – „Tři veteráni a struhadlo“ – upravená pohádka Tři veteráni od Zdeňka Svěráka (příloha XVIII.).

Závěr

Základním cílem této diplomové práce je představit symboly a rituály používané ve skautském oddíle a zdůraznit jejich význam ve výchově dětí, mládeže, ale i dospělých.

Nejprve jsem se snažil definovat skautské hnutí a popsat základní skautské myšlenky, tato část byla pro bližší pochopení skautských symbolů a rituálů zásadní a proto jsem na ni kladl důraz.

Zbývající část diplomové práce se již detailně zabývá jednotlivými symboly a rituály. Zde nebylo jednoduché nalézt smysl a význam některých symbolů a rituálů, ale naštěstí jsem nebyl ve svém bádání ničím přerušen. Ve skautské literatuře, která byla základním zdrojem jsem někdy našel i více významů těchto symbolů a rituálů a dokonce se jejich výklad a popis lišil. Proto bylo nutné nahlédnout do literatury starší, kterou jsem nazval jako základní a z té jsem vycházel.

Jestliže mám hodnotit zda jsem úspěšně dosáhl cíle této práce, tak musím říci ano, jelikož se mi podařilo představit symboly a rituály ve skautském oddíle a veškeré tyto informace spojit v jeden celek. Žádná literatura nepojednává tak detailně o skautských rituálech a ani skautské symboly nejsou popsány v takové šíři.

Bohatost těchto symbolů a rituálů zároveň s tím, že skauting je rozšířen po celém světě a velké množství lidí již prošlo skautskou výchovou a z řady z nich se staly významné osobnosti, dokazuje, že symboly a rituály jsou významnými prostředky ve výchově.

Seznam použitých zdrojů

BADEN-POWEL, R. *Skauting pro chlapce*. Praha: TDC Junák, 2007. ISBN 978-80-86825-21-3.

BENEŠOVSKÁ, S. , ČERNÁ, M. , FIŠEROVÁ, V. *Cestičkou světlušek*. 2. vyd. Praha: TDC Junák, 2003. ISBN 80-86109-97-6.

BOZDĚCH, Z. , BŘICHÁČEK, V. , CVRČEK, S. *Skautský oddíl III*. Liberec: Skauting, 1996. ISBN 80-85421-19-4.

BRYCHTA, I. *Vlčata*. Brno: Krajská Junácká rada, rok neuveden, ISBN neuvedeno.

BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I.* Liberec: Skauting, 1992. ISBN 80-85421-04-6.

BŘICHÁČEK, V. *Junák na přelomu století*. Praha: TDC Junák, 2001. ISBN 80-86109-56-9.

BŘICHÁČEK, V. , RUŽIČKA, V. *Pedagogika*. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-36-4.

BŘICHÁČEK, V. , GAYDOŠOVÁ, M. , HÁJEK, T. *Skautskou stezkou*. 2. vyd. Praha: TDC Junák, 2001. ISBN 80-86109-60-7.

BŘICHÁČEK, V. , BRZOBOHATÝ, I. , DRÁBEK, P. *Rovering*. Liberec: Skauting, 2000. ISBN 80-85421-29-1.

ČÁKA, J. *Junácká symbolika*. 2. vyd. Praha: Merkur, 1990. ISBN 80-7032-876-2. *Cestou k Pramenům*. Praha: Junácká edice, 1994. ISBN 80-85209-27-6.

CVRČEK, V. *Vedení oddílu*. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-39-9.

DVOŘÁK, R. FISCHER, R. *Organizace a právo*. Praha: TDC Junák, 1999. ISBN 80-86109-30-5.

FAJTR, M., TRATINA, P. *Mezinárodní rozměr skautingu*. Praha: TDC Junák, 2005. ISSN 1210-9827.

FANDERLIK, V. *Táborové epištoly*. Praha: Skautské informační centrum, 1991. ISBN neuvedeno.

FOIT, F. *Táborový oheň*. Brno: Klen, 1947. ISBN neuvedeno.

- FROMM, E. *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999. ISBN 80-85974-70-3.
- HANSEN, W. *Vlk jenž nikdy nespí*. Praha: Scoutarch, 1994. ISBN 80-901049-1-6.
- HÁJEK, P. *S vlčaty, krok za krokem, rok za rokem*. Liberec: Skauting, 1996. ISBN 80-85421-17-8.
- HOŘAVOVÁ, K., KLÁPŠTĚ, P. *Symbolický rámeček podle 3.B*. Praha: TDC Junák, 2006. ISSN 1210-9827.
- HRICA, P. JOZAFOVÁ, V. SAPÁK, M. *Vlčie mláďa*. Bratislava: Slovenský skauting, 2000. ISBN 80-968222-1-7
- JOZAFOVÁ, V. SOPKO, P. *Tajomná džungľa*. Bratislava: Slovenský skauting, 2000. ISBN 80-968222-2-5
- KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-203-3.
- KRATOCHVIL, J. *Mezi junáky*. Brno: Občanská tiskárna v Brně, 1939. ISBN neuvedeno.
- KRÁTKÝ, J. *Rádce vede vlčata*. Banská Bystrica: Agens, 1992. ISBN 80-900504-1-7.
- KUPKA, O. *Družinový systém ve skautském oddíle*. Praha: TDC Junák, 2005. ISSN 1210-9827.
- LÁSZLÓ, N. *250 miliónů skautů*. Praha: TDC Junák, 1999. ISBN 80-86109-23-2.
- MAŘÁDEK, V. MALIŠ, P. *Junáckou stopou*. Praha: Junácká edice, 1970. ISBN neuvedeno.
- MUCHA, I. *Symboly v jednání*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0012-9.
- MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. ISBN neuvedeno.
- NOSEK, V. *Skautská symbolika*. Praha: TDC Junák, 2001. ISBN 80-86109-75-5.
- NOSEK, V. *S novým krojem do nového tisíciletí*. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-51-8.
- PILKA, J. , ZAPLETAL, M. *Zpěvník*. Liberec: Skauting, 1994. ISBN 80-85421-09-7.

PLAJNER R. *Úsvit českého Junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992. ISBN 80-85209-25-X.

Sbírka skautských předpisů a řádů. Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-49-6.

Sbírka skautských předpisů a řádů. Směrnice pro identifikaci jednotek. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-49-6.

Sbírka skautských předpisů a řádů. Stanovy WAGGGS. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-49-6.

Sbírka skautských předpisů a řádů. Stanovy WOSM. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-49-6.

SVOJSÍK, A. B. *Organisace*. 2. dopl. vyd. Praha: Grégr, 1930. ISBN neuvedeno.

SVOJSÍK, A. B. *Základy junáctví*. 3. vyd. Praha: Merkur, 1991. ISBN 80-7032-001-X.

TILLICH, P. *Lidské tázání po nepodmíněném*. Brno: 3K, 1997. ISBN 80-902280-0-3.

VOŇAVKOVÁ, V., ŘEHÁK, T., ZAJÍC, J. *Tichou poštou*. Praha: TDC Junák, 2005. ISSN 1210-9827.

ZAJÍC, J. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: TDC Junák, 2000. ISBN 80-86109-40-2.

Seznam zkratk

R. B. P.	Robert Baden-Powell
B. P.	Baden-Powell
WOSM	World Organization of the Scout Movement
WAGGGS	World Association of Girl Guides and Girl Scouts
ISGF	International Scout und Guide Fellowship
OS	Klub oldskautů
RS	Kmen roverů a rangers
LŠ	Lesní škola
LK	Lesní kurz
RKN	Rowerský kmen Nibowaka

Seznam příloh

Příloha I.

Organizační struktura – Junák svaz skautů a skautek ČR

Příloha II.

Junácká hymna, mezinárodní skautský signál, mezinárodní skautská večerka

Příloha III.

Kroj členů Junáka – svazu skautů a skautek ČR

Příloha IV.

Krojové označení světlušek, žabiček a vlčat

Příloha V.

Krojové označení skautů, skautek, roverů a rangers

Příloha VI.

Krojové označení činovníků a činovnic

Příloha VII.

Hymna světlušek

Příloha VIII.

Skautské řády a vyznamenání

Příloha IX.

Hymna oddílu Nibowaka

Příloha X.

Oddílový časopis Wakand

Příloha XI.

Organizační struktura oddílu Nibowaka

Příloha XII.

Oddílové nálepky a oddílové peníze

Příloha XIII.

Mikan a oddílová stezka

Příloha XIV.

Letní rowerská expedice 2005, Jeseníky – fotografie

Příloha XV.

Rowerská Pálava 2004, Mimoszemské setkání třetího druhu – fotografie

Příloha XVI.

Rowerská Pálava 2007, Matrix Palavation – plakát

Příloha XVII.

Rowerská expedice 2006 Beskydy – Ivančina
záznam z rowerské kroniky oddílu Nibowaka

Příloha XVIII.

PAS divadlo Nibowaka 2007, Tři veteráni a struhadlo - plakát

Příloha I.
**Organizační struktura – Junák svaz skautů a
skautek ČR**

Příloha II.
**Junácká hymna, mezinárodní skautský signál,
mezinárodní skautská večerka**

Příloha III.
Kroj členů Junáka – svazu skautů a skautek
ČR

Příloha IV.
Krojové označení světlušek, žabiček a vlčat

Příloha V.
Krojové označení skautů, skautek, roverů
a rangers

Příloha VI.
Krojové označení činovníků a činovnic

Příloha VII.
Hymna světlušek

Příloha VIII.
Skautské řády a vyznamenání

Příloha IX.
Hymna oddílu Nibowaka

Příloha X.
Oddílový časopis Wakand

Příloha XI.
Organizační struktura oddílu Nibowaka

Příloha XII.
Oddílové nálepky a oddílové peníze

Příloha XIII.
Mikan a oddílová stezka

Příloha XIV.
Letní rowerská expedice 2005
Jeseníky – fotografie

Příloha XV.
Rowerská Pálava 2004
Mimozemské setkání třetího druhu
fotografie

Příloha XVI.
Rowerská Pálava 2007
Matrix Palavation – plakát

Příloha XVII.
Rowerská expedice 2006 Beskydy – Ivančena
záznam z rowerské kroniky oddílu Nibowaka

Příloha XVIII.

**PAS divadlo Nibowaka 2007
Tři veteráni a struhadlo - plakát**

Abstrakt

OŠLEJŠEK, K. *Symboly a rituály ve skautském oddíle*. České Budějovice 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Klíčová slova: skauting, skautský oddíl, skautská výchova, symbol, rituál, znak, volný čas

Práce se zabývá symboly a rituály ve skautském oddíle a jejich významem ve výchově dětí, mládeže a dospělých ve volném čase. Úvod teoretické části charakterizuje skautské hnutí, vznik skautingu a jeho historii, základní poslání a myšlenky hnutí. Dále popisuje skautský oddíl a jeho činnost.

Teoretická část se dále věnuje symbolům a rituálům v lidském životě, definici symbolu a rituálu a zabývá se významem symbolů a rituálů pro život člověka.

Praktická část obsahuje charakteristiku jednotlivých symbolů a rituálů ve skautingu mezinárodním a v české organizaci Junák svaz skautů a skautek ČR. Závěr praktické části popisuje již konkrétní symboly a rituály ve skautském oddíle.

Myšlenky skautingu a jeho symbolika a rituály jsou rozšířeny po celém světě a jsou významným prvkem výchovy ve volném čase.

Abstrakt

Symbols and ritulas in the skout troop

Key words: scouting, skout troop, skout education, symbol, ritual, atribute, spare time

This work is deal with symbols and ritulas in a skout troop and their´s importace in education of childs, teen-agers and adults in spare time. Introduction of theoretic part is about skout movement, beginning scouting, history, basic commision and ideas of movement. Also describes skout troop and his activity.

Theoretic part contains charakteristic of symbols and rituals in human life, definitions of symbol and rituals and deal with importace of symbols and rituals for human life.

Practical part contains charakteristic of symbols and rituals in international scouting and in czech organization Junák – svaz skautů a skautek ČR. Conclusion of practical part describes concrete symbols and rituals in skout troop.

Ideas of scouting, symbols and rituals are extented around all the world and they are important element of education in spare time.